

Reeks 2
1ste druk

ZWOLSCHE

HERDRUKKEN

2 REEKS: V.

VONDELS LEEUWENDALERS

UITGEGEVEN DOOR

DR. F. BUITENRUST HETTELMA.

ZWOLLE
W. E. J. TJEENK WILINK

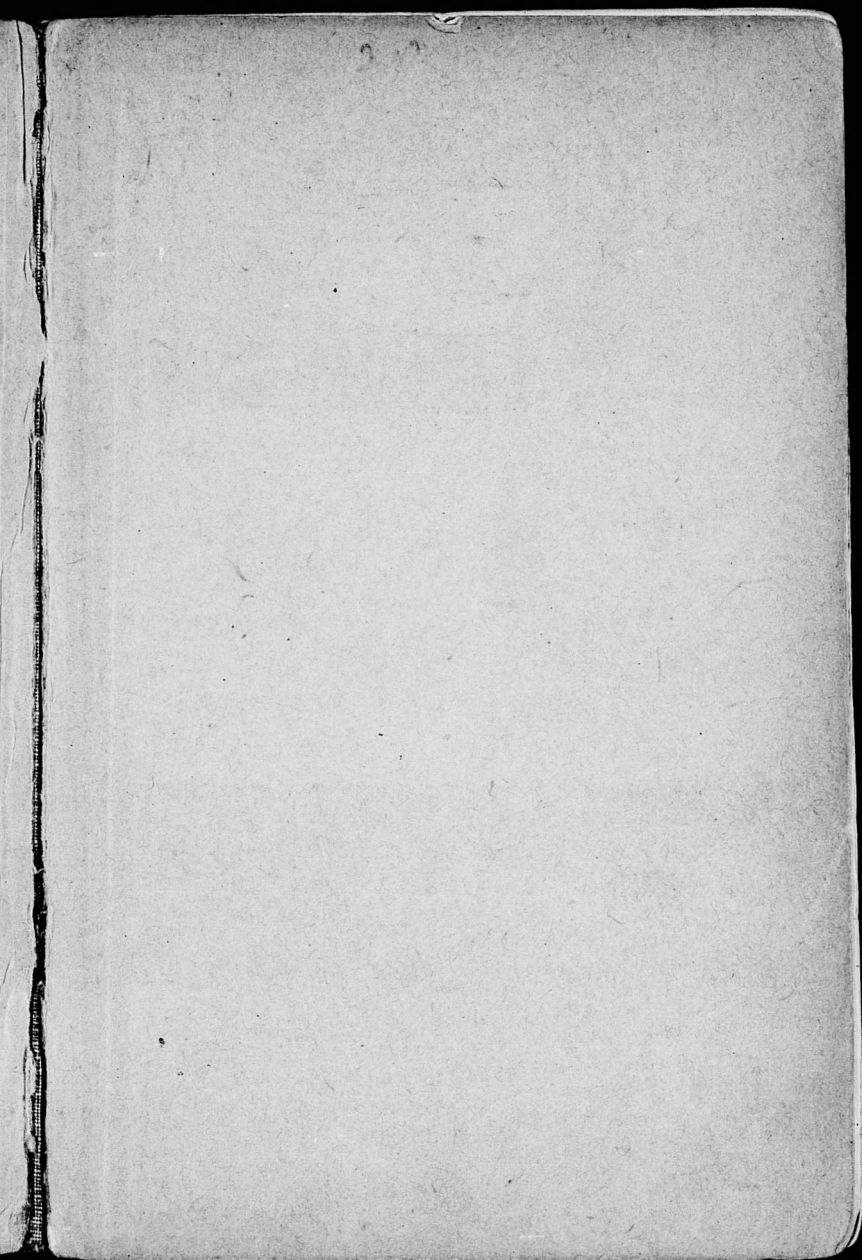
Prijs ing. f 0.35, .b. f 0.6

V.V. N^o
Kast 15, Pl. 4

GESCHENK

VAN

D^r. F. Buitenrust Hettema

Z 802916

VONDELS LEEUWENDALERS.

ZWOLSCHE HERDRUKKEN

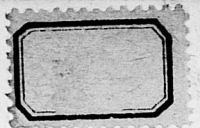
ONDER REDACTIE VAN

D^r. F. BUITENRUST HETTEMA, N. A. CRAMER,
J. H. VAN DEN BOSCH.

TWEEDE REEKS: TEKST-UITGAVEN. V.

VONDELS LEEUWENDALERS.

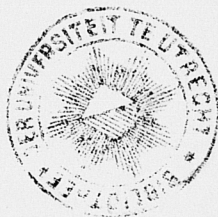
ZWOLLE
W. E. J. TJEENK WILLINK.

VONDELS LEEUWENDALERS,

UITGEGEVEN DOOR

F. BUITENRUST HETTEMA.

ZWOLLE
W. E. J. TJEENK WILLINK.

EEN-EN-ANDER VOORAF.

De Leeuwendalers is de feest-uiting van Vondel bij de vrede van Munster.

Maar — men weet het — onverdacht is dit niet gebleven.

Hij had er boze bedoelingen mee. Anders was hij wel met wat anders voor den dag gekomen! Zelfs zijn waarschuwing er niets in te zoeken, wees er op! —

„t Puntige van 't stuk ontleent het aan de herinneringen, die het opwekte. Men verwondert zich misschien, dat de politieke toespelingen zoo gering zijn in dit gelegenheidsspel, en de overeenkomst tusschen werkelijkheid en poëzie zich schijnt te bepalen tot den gestoorden en herstelden vrede en de vrijverklaring der Noordzij. Maar de staatkundige beteekenis steekt meer in den geest dan in de feiten van het stuk. Dit zal vooral uitkomen, wanneer wij het oor leenen aan de gesprekken, tusschen de wederzijdsche Heemraden en Heerschappen gevoerd.”

„Vooreerst blijkt al spoedig, dat hij de oorzaak van den strijd in geen zeer edele beweegredenen zocht. Als Vrerick toch van de „ondanckbre tijden” gewaagt, zegt Lantskroon:

„Ondanckbaer wel te recht voor veel genoten goet,
In pais, die neering baerde, en weelde, en overvloedt,
Die baerden hovaerdy, verwaent en trots, en smadich:
Zoo quam de tweedraght voort, te bijster en baldadig;”

en dit wordt hem door niemand tegengesproken.”¹⁾

¹⁾ Jonckbloet, *Letterk.*, blz. 260 en 261.

Maar is tegenspraak wel nodig? 't Wordt toch niet gezegd als aanklacht tegen de Noordzij.

Integendeel, nergens blijkt dat aan die zijde de oorzaak alleen gezocht wordt.

Gevonden wordt deze in een „hovaerdy, verwaent en trots, en smadich,” waardoor „elck om eigen schult moet bloeden”.

Want aan beide kanten deugt er veel niet.

Vrerick erkent:

„De slimsten onder ons versteuren zulck een' zegen,”
en Lantskroon geeft toe:

„De slimsten onder ons zijn van geen beter aert.” ¹⁾

Waarop kon slaan een antwoord als Vrerick geeft:

„Dat leert d'ervarenheit aen uwe en mijne zy.” ²⁾

Beide, Noord- en Zuidzij, hebben schuld.

Dat blijkt ook als Warner en Govaert tegen elkaar kibbelen, en krakelen.

De een geeft de ander *niets* toe.

Maar is niet opmerkelijk dat Govaert's *knecht* doet moedwillighlyck wat Warner's *hond* uit woestheid doet.

„Die moedwil is te groot”. ³⁾

De noordelijke Warner staat op zijn recht —

„d'ene haen is d'ander niet”; ⁴⁾

maar toch, hij wil 't lam vergoeden: „wie weigert (Govaert) een lam?”

Vondel had meer dan eens kunnen opmerken hoe de Noordnederlanders stonden op hun recht: „hac nitimur”; wat hun dit waard was; maar ook hoe ze toegaven aan de tegenstander, zo deze zijn recht vroeg.

Hoe ze zich niet door dreigen lieten ontmoedigen, evenmin, — als Warner. ⁵⁾

¹⁾ J. citeert ook deze beide regels, later; maar cursiveert alleen „slimste” aan de Noordzij, niet aan de Zuidzij!

²⁾ 't Is de weerslag op: Hoe menigh . . . (vs. 710).

³⁾ Vs. 751.

⁴⁾ Waarom juist 'Goudlakens'?

⁵⁾ Zie slot 2e bedrijf.

De „Heemraad der Zuidzijde,” zegt Jonckbloet, „is met vrij wat schooner kleuren gemaald, dan die van 't Noorden; maar vooral wordt Lantskroon veel flinker en edelaardiger voorgesteld dan Vrerick. Diens grootste verdienste ligt in hetgeen hij-zelf aldus uitdrukt:

„Mijn naem is rijk van vreê, 't is vrede al wat ick wensch”.

Datzelfde wenschen ook Lantskroon en de zijnen: maar aan de Noordzij houdt men meer het eigen-, dan het algemeen belang in 't oog.”¹⁾

„Welnu”, vervolgt hij, „'t is aan de Noordzij, dat ons die *baetzucht* geschilderd wordt.”²⁾

Maar — niet door de Zuidzij wordt dit als verwijt geuit; Volckaert van de Noortzij zegt het zelf.

Ongetwijfeld: Vondel kende de feiten, wist dat Zeeland o. m. de vrede tegenhield uit 'winst'.³⁾ Maar was 't ook niet waar:

„Het spreekwoord zeit: in troebel water is 't goet visschen.”

Men vindt er meer zo:

„Een ieder vlamt op winst. De spinne spint haer webben
Om winst: om winning vlieghe de by naer beemt en bosch.
Om loutre winning zit de vlieghe op koey en ros.
Om winning zweetenze al, de kleinen, en de grooten.
Om winst pickt d'oevaer de kickers uit de slooten.
Om winning loopt de kat uit muizen in het velt.
Als ick 'er vet by wordt, wat roert my wien het gelt.”

Maar niet alleen in 't Noorden, even goed in 't Zuiden.⁴⁾

En — zo dacht de mindere man. — Dwars en tegenstribbelend tegen de overheid, die 't beste wist en voorhad, en die verantwoordelik werd gesteld, ook voor wat zij *niet* verhelpen kon:

„D'onwetende gemeente ontzagh zich noit haer schult
En misdaet op den hals der Heerschappen te laden.”⁵⁾

¹⁾ Jonckbloet, blz. 262.

²⁾ En verwijst dan naar vs. 807, waar Volckaert zegt:

„Wat zoekt ghe, rust of twist, en altijd wint te breecken?”

³⁾ Evengoed erkent hij dat 't Noorden overwonnen had. Zie de verklaring van Verdam op vs. 603.

⁴⁾ Vgl. vs. 604, 609, 621/2, 630. ⁵⁾ Vs. 475.

Zo is 't hier, zo is 't daar! Als Volckaert moede-loos z'n gemoed lucht geeft met:

„d'Een bouwt, en d'ander breekt: wat hoop van vrede is hier?“ ¹⁾

is Heereman van geen ander gezindheid:

„Wy lesschen vast den brant: een ander blaest in 't vier.“ ²⁾

De waarheid zegt Warner:

„De knechts verguizen nu de meesters en de bazen.“ ³⁾

Die regeerders zijn van een ander gevoelen dan de gemene man. Wat bij Vondel te meer klemmt, omdat hij niet tot het volk zich neigde, maar tot de heerschappen: de „aertse goden“ waren zijn vrienden.

Volckaert, Heemraet van de Noordzij, is voor de vrede, hij berispt Warner; als deze zijn „gemak“ niet houdt, dan stelt men hem „ten spiegel van 't gemeen“.

De „Heemraden“ en „Heerschappen“ zijn anders gezind. Wie van hun de beste is? Als men vergelijken wil, zou er dunkt me, kans wezen dat de Noordelijke beter indruk maakte als de Zuidelijke broeder.

De Zuidzijder Heereman mag zich onderscheiden „door zekere schilderachtige mystiek, en door zekere vindingrijkheid, die aan listigheid grenst... de heemraad uit het Noorden integendeel is de man van 't gezonde verstand, de goedrondheid, de goedhartigheid, een vijand van windmakerij en een die nauwelijks gelooven kan, dat iemand trachten zou ten koste van anderen „wel te varen“. ⁴⁾

Heerschap Vrerick is prakties evangelies, buigt zich voor de noodzakelijkheid, en is stipt aan de wet gehecht.

Lantskroon is filosofies, zoekt diplomaties naar een middel om het vonnis van Pan krachteloos te maken. ⁵⁾

De Zuidzijder treurt als een radeloze; hoeveel bezadigder houdt zich zijn amtgenoot. Had Vondel hier de oude Hooft voor ogen?

¹⁾ Vs. 722.

²⁾ Vs. 723.

³⁾ Vs. 725.

⁴⁾ Alberdingk Thijm, *Gids*, blz. 341.

⁵⁾ Alberdingk Thijm, blz. 342.

Lantskroon wil zelfs noch eens kiezen; Heereman doet aan Vrericks pleegdochter Hageroos, eigenaardige voorstellen ter wille van Lantskroons pleegzoon. Vrerick is tot opofferingen bereid; Vrerick is bezorgd voor Noord- en Zuidzij: „(Pan) eischt *ons* Adelaert, dat bitter valt te zwelgen”; voelt met Adelaert medelijden; is de eerste om hem te beloven zijn laatste verlangen te volbrengen.

Waar Lantskroon bluft:

„De vroomsten onder ons zijn oock tot pais genegen.”

daar keert Vrerick met de erkenning:

„De slimsten onder ons versteuren zulck een' zegen.”

't verdere boos-woorden: „een zacht antwoord doet de toorn bedaren.” Lantskroon antwoordt dan ook:

„De slimsten onder ons zijn van geen beter aert.” ¹⁾

Als Lantskroon wrokt:

„Ghy zout dit hartewee wel levendigh gevoelen.

't Valt mackelijck zijn vlack in 's anders bloet te spoelen.” ²⁾

Dan is 't antwoord:

Wy strijden niet: ick heb mijn sterckheit niet te roemen.” ³⁾

Vrerick — als een Vondel met zestigjarige levenservaring, verheft zich boven de „aertsche omstandigheid”. Gode gehoorzamen, zichzelf verloochenen, zichzelf opofferen, is de overtuiging van Vrerick. ⁴⁾ — Hij kent „de kracht des gebeds”; ⁵⁾ is de man van 't initiatief. Hij dankt — als Maurits bij Nieuwpoort — 't *éerst* Pan, na de heerlike uitkomst”. ⁶⁾ Hoe anders is ook Vrericks verhouding tegenover 't volk, vergeleken met die van Lantskroon.

Zo is deze grote Vrerick werkelijk Frederik Hendrik die Vondel toejubelt:

¹⁾ Vs. 620—622.

²⁾ Vs. 1548/9. ³⁾ Vs. 1522.

⁴⁾ Vgl. o. m. vs. 1346, 1643, 1645, 1687, 1748; vgl. ook blz. 73, v.v. ⁵⁾ Vgl. vs. 702.

⁶⁾ Vgl. vs. 1897.

„Prins Vrederyck Henrik heeft zijnen naem met de daet, en alle zijne oorloghstriomfen, en laurieren met eenen eenigen Vredetriomf, en den gezegenden olijftak gekroont.”

Vrerick, die hij bezingt in zo menig gedicht. Op wie hij 't Wilhelmus varieerde met Frederick!

Vondel had met de Leeuwendalers geen bedoeling om Noord te kleinéren tegenover Zuid!

Zou iemand die „Pax optima rerum” acht, met de naam Vreerijck minder goeds bedoeld hebben als met Adelaert?

Adelaert, *Lantskroon* naast *Volckaert* wijzen wel op de meer aristokratische Zuidzij, tegenover de Noordelijke bewoners als van burger-kom-af.

En Hageroos?

Deze, „de vertegenwoordigster van de jeugdige Republiek (is) — zoo men niet wil zeggen een beminnelijker — dan toch een belangrijker, veel volkomener persoonlijkheid dan Adelaert;... Vondel (heeft) met blijkbare voorliefde het karakter van Hageroos behandeld.¹⁾

De *Noordzij* is *God Pan's* HART! *Pan*, de heidense Al-god, den onbekende die wij nu kennen, „in wien wij leven en zweven”; die alles regelt en bestuurt ten beste, al zijn zijn raadslagen ook onbegrijpelijk; van *Pan* zelf, die de vrede ten slotte mogelijk maakt, de pleegdochter van *Vrerick*, is *Hageroos*, een spruit.

Vondels feestuiting is een vredesjubel!

Die de vrede wil, moet niet de oorzaken van „'t kraekel” gaan oprakelen en uitpluizen.

„Niemand t'ontstichten”²⁾, is Vondels doel.

„Geen woord dus van de opofferingen, die men zich daar getroost, van de verdrukking die men verduurd had; geen zweem van ingenomenheid, zelfs niet met de politieke zijde der questie.”³⁾

Maar is dan geheel zonder enige betekenis dat 12 aan de Noordzij, en maar 7 aan de Zuidzij gedurende die 20-jarige beproevingstijd zijn gevallen?⁴⁾

Slechts terloops wordt hiervan even gewaagd. Niet

¹⁾ Kok, Vondel in eenige van zijn vrouwenkarakters.

²⁾ Opdracht van Vondel.

³⁾ Jonckbloet, blz. 263.

⁴⁾ Vgl. vs. 1589/90!

om de betekenis van de grote worsteling en z'n enorme gevolgen voor de wereldtoestanden te verkleinen, maar omdat bóven dit alles vrede ging: wat geeft gekijf en gekibbel tegenover vrede?

Dieper op die zaken ingaan had oude wonden en veten weer opgereten!

„Wy hebben slechts eenige verwen en geuren, die ons voornemen dienen konden, uitgezocht, en onder een gemengt, en het beloop van oorloge en vredehandel aldus in het klein ten ruighsten ontworpen, om alle hatelijkheid te schuwen; anders had men de bloem van deze verzieringe netter op de zaeck zelf kunnen passen.”

Om de vrede zelf verheugde zich Vondel allereerst:

„Pax optima rerum.”¹⁾

Want niet anders is „het wit der ooreloggen, (dan) Den Vrijdom, uw bevochten errefgoed.”²⁾

Maar de uitkomst was noch niet naar zijn wens. Beide Nederlanden waren gescheiden.

Als profeet voorspelde hij de hér-eniging! „En dichters zijn niet deurgaens zuleke ongeluckige Waerzeggers, of men ziet zomtijts, oock buiten alle hope, gebeuren het geen zy een goede wijl te vore spelden.”

Hebben wij niet in meer dan één opzicht deze her-eniging zien worden?

Dit is de diepe zin van een stuk, „niets anders dan een Lantspel”.³⁾

Toen, in zijn tijd, was deze profesie een ideoaal; die toestand idyllies. En Vondel symboliezeerde in een herdersdrama wat hem voorzweefde; zijn vredes-ideoaal, ten opzichte van noord- en zuid-Nederland, verheerlikte hij in de Leeuwendalers.

¹⁾ Vondels motto van de Leeuwendalers.

²⁾ De getemde Mars (1647, Oegstmaant).

³⁾ Verwijls, Leeuwendalers, Inleiding.

De Leeuwendalers zijn geen oorspronkelijk werk, "Vondel maakte daarbij gebruik, zij het ook een matig gebruik, van Italiaansche voorbeelden. Zoowel herinneringen aan den *Aminta* van Tasso als aan den *Pastor Fido* van Guarini hebben hem bij het schrijven van de *Leeuwendalers* voor den geest gezweefd." ¹⁾

Van Helten toont in den brede aan ²⁾, dat "de scène, waar de maagdenschennende onverlaat Adelaert in de gelegenheid stelt zijn geliefde te redden en aan zich te verplichten, aan de *Aminta* ontleend is. Hageroos in haar hartstocht voor de jacht en haar minnaar in zijn volharding vertoonen sterke trekken van gelijkenis met Silvia en Aminta. Doch het voornaamste in Hageroos' karakter is niet die wilde liefhebberij, welke haar in hoofdzaak alleen als middel dient om een beter gevoel te bedekken. Zij is in dit opzicht de meest volstreckte tegenstelling van de koude en ongevoelige Silvia, die voor Aminta werkelijk geheel onverschillig is en eerst bij den vermeenden dood van haar amante fido zich door een soort van medelijden laat vernurwen en door berouw tot liefde (?) bewegen. Evenals Hageroos, weet (de Amarilli van Guarini), door plichtgevoel gedreven, voor haar geliefde die neiging te ontveinzen, hem met een soort van stugheid op een afstand te houden, en staat hem schijnbaar slechts met het grootste wederstreven te woord. Gelijk Hageroos zich zelf verloochenend Adelaert den raad geeft "Een andre te beminnen", evenzoo doet Amarilli Mirtillo hetzelfde middel aan de hand. Wanneer evenwel ook Guarini's ninfa die ontveinzing niet meer noodig voorkomt, wanneer of zij of Mirtillo zal moeten sterven, dan mag de getrouwe minnaar de waarheid vernemen. Ook bij Adelaert treedt naast den karaktertrek, dien hij met Aminta gemeen heeft, een andere niet minder gewichtige te voorschijn, waarin hij hemelsbreed van den laatste afwijkt. Spreekt Tasso's pastor steeds van het voornemen om zich te dooden en door zijn dood zich op zijn geliefde te wreken, tracht hij ook werkelijk dat plan te volvoeren, de Leeuwendaalsche held denkt aan zoo iets in de verste verte niet. De Rei moge

¹⁾ Jonckbloet, blz. 250.

²⁾ *Tijdschrift Letterkunde*, II, 62—71.

voor mogelijken zelfmoord angst koesteren, bij hem zelf bespeurt men, na de laatste afwijzing door Hageroos, slechts een gevoel van wrevel tegen de ondankbare. Toch heet hij, die opgehouden heeft eenig geluk van de toekomst te verwachten, den niet gezochten dood welkom en is gaarne bereid dien te ondergaan. In de ontmoetingen tusschen Adelaert en Hageroos is voorts de aanwezigheid van den hond der jageres een gedeeltelijke navolging van het tooneel in de *Pastor Fido* tusschen Silvio en Dorinda. Evenals Hageroos op eenmaal bij 't ontwaren van Hazepoot door dankbetuigingen in den steek laat, zoo breekt Silvio bij 't weerzien van Melampo de liefderijke ontboezeming van Dorinda plotseling af, om zich geheel aan zijn redeloozen jachtgezel te wijden.

Meerdere punten van overeenkomst met de *Pastor* (zijn), behalve het gewichtige bestanddeel der fabula, het zoenoffer, de naam van Mirtillo, hem gegeven naar den myrteboom, waaronder hij werd gevonden, en de naam van Hageroos, deze toegekend wegens de roos op haar arm en het vinden der weeze in „een hage”; de overeenkomst in het aantal (20) jaren, na wier verloop de beide vondelingen herkend worden; maar vooral de gelijkenis tusschen het verwijt, door den Satiro tot een soort van vrouwen gericht en den lof, welken Adelaert zijn geliefde toekent, die

verfde ooit haar wang met moerbay, of morellen.
Zy looght noch bleickt geen hair.

Hoe duidelijk herinnert verder de uiting van den Rei:

daer is de hont, haer jaghtknaep, die zoo noo
Gebonden gaet, als ghy wel gaerne gingt gebonden
Aen 't hairsnoer van een wijf.

aan de woorden, door Corisca den onbeschaamden aanvaller, den Satiro, toegevoegd.

Guarini's Arcadische jager toont zijn godsdienstzin door reeds 's morgens vroeg, vóór 't openen der kapel, de Goden te willen vereeren, waaraan Vondel zonder twijfel gedacht heeft, toen hij Adelaert van de vroegtijdig ter jacht optrekkende Hageroos liet zeggen.

Wat eindelijk de verwantschap betreft tusschen de bekende ode van Adelaert aan de „vrede en vriendschap”

en de woorden van Tasso's *Dafne*, zoo vestig ik de aandacht op het feit, dat, terwijl Vondel, op de "treckebeckende duiven" na, zijn voorbeelden niet aan het die-renrijk ontleent, in de *Aminta* uitsluitend uit dit gedeelte der schepping de bewijzen voor de natuurlijkheid der min gehaald worden, Guarini daarentegen, bij de behandeling van hetzelfde thema, naast "le monstreuose fere, i veloci delfini, l'orche gravi", enz. ook, "il cielo, la terra, il mare" en de morgenster te pas brengt (evenals de Nederlandsche dichter "de bare, de zee, den klimop, den hemel en 't aertrijck").

Met meer waarschijnlijkheid zou men aan de *Aminta* (ofschoon natuurlijk evengoed aan de *Pastor Fido*) als voorbeeld kunnen denken bij een andere uiting in onze pastorale, nl. bij de aan Hageroos gerichte woorden van den Rei:

Ghy ziet vol hartewee de duiven treckebecken,
En elcke wederga genegen tot heur ga.
De beeckzwaen bruist vol viers het witte wijfken na,
En strengelt hals om hals; zy weet van wederkussen,
Daer 't kille water zelf haer' gloet niet weet te blussen.¹⁾

Alberdingk Thijm²⁾ neemt met A. S. Kok³⁾ aan, dat Tasso's *Aminta* vooral de bron is. "Volgens hem zou Vondel in de onderdeelen wel een paar elementen uit de *Pastor Fido* hebben overgenomen, nl. het beeld van het "zwijn" des oorlogs, en den "Blinde Wouter", maar, wat de hoofdzaak betreft, niets anders dan de idee van de verplichting tot een jaarlijksch zoenoffer, waarvan, volgens een godspraak, eerst in een zeker geheimzinnig aangeduid geval de Arcadiërs (Leeuwendalers) konden ontheven worden."

J. ten Brink was evenzeer tot deze konkluzie gekomen.⁴⁾

Jonckbloet wees ook al op die beide stukken.

Hier citeren we alleen dat "bij Vondel het meisje afkerig is, niet zoals de *Pastor Fido* de jongman; dit "werd hem aan de hand gedaan door Tasso's *Aminta*." ⁵⁾

¹⁾ Deze citaten van blz. XII, tot hier, uit *Tijdschrift* 1892, blz. 62 vv. ²⁾ *Gids* 1879, blz. 335.

³⁾ Vondel, in eenige van zijn vrouwenkarakters, 1864.

⁴⁾ *Gids*, 1864.

⁵⁾ Jonckbloet, blz. 257. Zie blz. 250, (hiervoor, blz. XII).

Maar „het hoofddenkbeeld van dit stuk ontleende Vondel aan Rodenburg's *Trouwen Batavier*. Het kan niet worden betwijfeld, of Vondel het stuk van zijn voorlooper heeft gekend. Hij ontleende daaraan niet slechts de namen van Heereman en Vrederijck; maar ik geloof niet te ver te gaan, wanneer ik zeg, dat Rodenburg hem op het denkbeeld gebracht heeft om eene Italiaansche Pastorale op vaderlandsche toestanden toepasselijk te maken. Dit alleen verklaart ons, hoe hij er toe kwam om dezen idyllischen vorm te kiezen”.¹⁾

„Zijn vriendschappelijk verkeer met Tesselschade heeft er misschien toe bijgedragen om meer bijzonder zijn aandacht aan Italiaansche kunst te wijden, daar hij dan bij haar onuitgegeven en verloren vertolking van Tasso's *Gerusalemme* ter zijde stond.”²⁾

Unger beschrijft aldus de edities van de Leeuwendalers in zijn *Bibliographie van Vondels Werken*, 1888, blz. 91:

444. I. I. V. VONDELS | Leeuwen- | dalers. | Lantspel. | Pax optima rerum. | *Vignet: putje met welck zyn beert.*” | t' Amsterdam, Gedrukt by Jacob Lescaille. | Voor Abraham de Wees, Boeckverkooper op den Middeldam, | in 't nieuwe Testament, in 't jaer M. D. C. XLVII. (VIII), 69 en (3) blz. 4°.

Bl. III—VIII de opdracht aan „Den Heere Michiel le Blon, Agent der Kroone en Koninginne van Zweden. By de doorluchtigste Majesteit van Groot Britanje”; bl. 1 en 2 „Inhoudt” en bl. 2 de lijst der „Personaedjen”.

Achter het treurspel het gedicht „Herderskont tusschen Melibeus en Tityr (3 blz.)”

NB. Van deze editie bestaan ook vele ex. met het jaartal M.D.C.XLVIII. Naar het mij voorkomt, heeft dit zich aldus toegedragen: Er was reeds een goed gedeelte van de oplaag met het jaartal M.D.C.XLVII in den handel gebracht, toen de fout in het jaartal op den titel bleek. Terstond werd op de nog overige ex. met de hand het cijfer VII in VIII veranderd. Voor zover ik heb kunnen nagaan, zijn deze uitgaven geheel en al

¹⁾ Ald., blz. 250.

²⁾ Jan ten Brink, *Geschiedenis* (ed. Elzevier), blz. 429. — Vgl. Alb. Thijm, *Gids* 1879, I, blz. 335.

gelijk. Deze met het cijfer VIII moeten dus eenvoudig als titeluitgaven beschouwd worden.

445. II. J. V. VONDELS | Leeuwen- | dalers. | Lantspel.
| Pax optima rerum. | *Vignet: putje met welck zyn beurt*.
| t'Amsterdam, Gedrukt by Jacob Lescaille. | Voor
Abraham de Wees, Boeckverkooper op den Middeldam)
| in 't nieuwe Testament, in 't jaer M. D. C. XLVII. (VIII),
69 en (3) blz. 4°.

Ofschoon op den titel het jaartal 1647 is afgedrukt, is deze uitgave toch veel later verschenen. Papier, letter, versieringen, enz. wijzen reeds op het eerste gezicht op een later tijdstip. Vergelijkt men met dezen druk dien van 1696 (n°. 447), dan merkt men in beide op bl. VIII hetzelfde laat-17^e eeuwsehe cul-de-lampe op.¹⁾

De tekst is niet vrij van drukfouten²⁾ (vs. 355, 636, 1929).

In den titel van Le Blon leest men hier „MAJESTEIT” en „BRITANJE”, in den vorigen druk: „MAJESTEIT” en „BRITANJE”; op bl. 7 reg. 7 v. b. leest men hier „klare”, en in n°. 445 „klaere”.³⁾

446. III. I. V. VONDELS | Leeuwen- | dalers. | Lantspel.
| Pax optima rerum. | *Vignet: putje met „Elck zyn beurt.”*
| t'Amsterdam, | Ter Druckerye van Kornelis de Bruyn,
Boeckdruc- | ker, in de Gravestraet. cId Idc LXI. 71 blz. 8°.

Bl. 3—6 opdracht, bl. 7 en 8 „Inhoudt”, bl. 8 lijst der „Personaedjen”, bl. 9—67 het lantspel en bl. 68—71 „Herderskout tusschen Melibeus en Tityr”.

447. IV. J. V. VONDELS | Leeuwen- | dalers. | Lantspel.
| Pax optima rerum. | *Vignet: putje met „Elck zyn Beurt.”*
| t'Amsteldam, | Voor Joannes de Wees, Boeckverkoper
op den Middeldam, | in 't Nieuwe Testament, in 't Jaer
1696. (VIII), 69 en (3) blz. 4°.

Bl. III—VIII opdracht, bl. 1 en 2 „Inhoudt”, bl. 2 lijst der „Personaedjen”, bl. 3—69 het Lantspel en daarachter „Herderskout” (3 blz.)

¹⁾ Maar — veel *scherper* afgedrukt, wat m. i. op *eerder* jaar wijst. B. H.

²⁾ Evenmin als n°. 444. Zie de noten. B. H.

³⁾ Zie verder de noten. B. H.

Volgens Unger zou men dus in de edities van 1647 een I hebben bijgeschreven. Blijkbaar echter is deze I er later *bijgedrukt*.

't Komt mij voor dat de eerste exemplaren werkelijk in '47 noch zijn uitgegeven. In Oogstmaent 1647 dicht Vondel: „De getemde Mars”, *„op hope van 'den algemeenen vrede”*.¹⁾

In Augustus werd aan de Nederlandse gezanten voor de vredesonderhandelingen, die toen in Holland vertoefden, door de Staten-Generaal gelast ten spoedigste naar Munster terug te keeren *„met volkomen en volstrekten last om het tractaat finaal te sluiten”*.²⁾

Dit was een uitkomst na 't lang traineren van de onderhandelingen, die al jaren vroeger, in 1645, waren aangevangen.

Toen maakte Vondel zich op om zijn blijdschap over de vervulling van deze zijn hartewens te uiten.

Hij kon niet vermoeden, dat eerst in 1648, de 30 Jan., de vrede gesloten zou worden. En zelfs toen gingen de ratificatiën noch langzaam: eerst 15 Mei konden ze uitgewisseld. De 5^e Junie is de vrede in de Vereenigde Nederlanden openbaar afgekondigd: de Zeeuwen toch bleven er zich tegen verzetten, en zelfs protesteren na de uitwisseling van de ratificatiën. Op de 30 Mei besluiten de Staten van Zeeland zich bij de zaak neer te leggen.

Zo verklaart het zich ook dat een stuk, in '47 al uitgegeven, eerst opgevoerd werd de 7, 11, 14 Mei en 2, 23 Julie.³⁾

Ik vergeleek de volgende exemplaren:

1647 (J), 1647 (j), 1648 (j), 1661, 1696. — En wel die uit de Amsterdamse en Utrechtse Bibliotheken, van 1647, en 1648, alsmede al de exemplaren, toebehorende aan de heer Unger.

Inzonderheid deze laatste, als ook de heren Bibliothecarissen, betuig ik mijn dank voor hun welwillende bereidwilligheid.⁴⁾

¹⁾ Zie 't Onderschrift.

²⁾ Arend, van Rees, en Brill, *Vaderl. Geschied.* III, (5), 753.

³⁾ Wybrants, *Dietsche Warande*, X, 423.

⁴⁾ Die van Penon zag ik niet! Zie zijn *Bijdr. Ned. Letterk.* II, 56.

De tekst is afgedrukt naar de edisie van 1647, met *Britanje*. Wat gewijzigd is, werd in de noten vermeld. — Evenzo de varianten uit 1647 (J.), alsmede die van de uitgaaf van 1661. Al wordt medegedeeld in het Voorbericht van de uitgever Kornelis de Bruijn, dat „wy hebben, in 't geheel, een eenparige spellinge gehouden, en ons doorgaens gewacht voor de wanstal der grove inektvlaeken, volgens de stelling van onzen Nederlandtschen *Homerus*, in de nareeden van zyn Lucifer gedaen”, zo kán het toch wezen dat Vondel deze druk ook heeft nagegaan.¹⁾ Van de drukken, nà zijn dood verschenen, zijn geen varianten opgenomen.

De namen zijn voluit boven de tekst gezet; in de oude drukken staan ze verkort voor de regels.

Aan hun, die me met raad en daad bijstonden bij 't bewerken van deze uitgaaf, zeg ik gaarne mijn dank.

Zw., Julie 1899.

B. H.

¹⁾ Uit 1661 zijn niet opgenomen de spel-varianten als: maeien (= maejen), kraeien, vrolyck, gruwlyck, zyne, olyftack, koningkrycken, eigentlyk (= lijck), roê (= roe), bô, twelck, baldadigh, plaeghden, Hare, blaken. — Tenzij deze ook in 1647 (J.) voorkomen.

Drukfouten zijn niet genoteerd; evenmin de afkorting ē durē, bytē, bassē enz. Evenmin dat na een . geen hoofdletter volgt, midden in den regel. [Vgl. de variant uit 1647 (J.) vs. 1661.]

J. V. VONDELS
LEEUEWEN-
DALERS.
LANTSPEL.

PAX OPTIMA RERUM.

[Vignet.]

t' AMSTERDAM, Gedruckt by *Jacob Lescaille*.

Voor Abraham de Wees, Boeckverkooper op den Middeldam,
in 't nieuwe Testament, in 't jaer M.D.C.XLVII.

(1647 (j), 1648: *Vignet*: Elck zyn bevt. — 1647 (J), 1661: beurt.) —
1661: Ter Druckerye van Kornelis de Bruyn, Boeckdruc | ker, in
de Gravestraet. cId IdC LXI.

5

10

15

20

DEN HEERE

MICHIEL LE BLON,

AGENT DER KROONE EN KONINGINNE VAN ZWEDEN

BY DE DOORLUCHTIGHSTE

MAJESTEIT VAN GROOT BRITANJE.

MYN HEER,

Dichters zijn niet deurgaens zuleke ongeluckige Waerzeggers, of men ziet zomtijts, oock buiten alle hope, gebeuren het geen zy een goede wyl te vore spelden. Dat getuigt ons de profecy des Stroomgodts van de
5 Maze, die, eenige jaren geleden, den Hollanderen dit voorzong:

Zoo wort met vier het eeuwigh vier gebluscht:

Zoo vreet de vlam des hemels taeye roe:

En HENRICK houdt de heirbaen van August,

10 *En sluit de poort van 't gruwelijk oorloogh toe.*

Dees vrolijke dagh, dees gouden dagh is ten lange leste eens opgegaen. Wy hooren de zilvere vredetrompet den VREDE inblazen. Wy beleven het geenwe naulix gelooven, namelijk het gewenschte einde des eeuwigen oor-
15 looghs, die den ganschen weereltkloot met zich omtrock, en in een gedurige bloetkoortse en onruste hielt. Prins VREDERYCK HENRICK heeft zijnen naem met de daet, en alle zijne oorloghstriomfen, en laurieren met eenen eenigen Vredetriomf, en den gezegenden olijftack ge-
20 kroont, en ons den Vrede, zijnen lesten adem, tot een

1647 (j), 1648: MAJESTEIT VAN GROOT/BRITANJE.

geluckigh testament nagelaten. Hierom magh de Hollantsche Melcker, in de schaduwe des beukebooms gedoken, den hemel en hem wel ter eere zingen:

25 *O Maetelief, ick hou gewis een Godt,
Een Godtheit, help ons aen dit vreedzaam lot.
Ick wil hem oock opoffren mijn gedachten,
En lam en vaers, het puick der kudde, slachten;
Dewijl hy my laet weiden zoo gerust,
En spelen wat mijn hert begeert, en lust.*

30 Wy mosten dan mede op het spoor van Virgilius (die in 't geruste bezit van zijn hoeve en lantgoet herstelt, Augustus aldus met Herderszangen eerde) den Hoogen mogenden Heeren Staten, d'assche van den Nassauschen Vredeheldt, uit Keizerlijcken stamme, WILLEM, zijnen
35 eenigen zone, Prince van Oranje, en onze Burgemeesteren, die getrouwe Vredvaderen, dit Lantspel toespeelen, het welck wy uwe E. opdragen, die een rechtschapen Neêrlanders aert, uit den bloeienden welstant der Nederlanderen niet dan blyschap kunt scheppen, en
40 wiens onbloedigh ampt eigentlijk bestaet in Vrede tuschen drie en vier Kroonen aen te voeden en t'onderhouden, en Koningkrijcken door zachte zijde banden van vriendschap en eendraght onderlingh te verbinden. Heerlijke pallaizen zijn zelfs Koningen en hun Gezanten en
45 Agenten zoo aengenaem niet, of het lust hun zontijts, ten platten lande, by simpele herders en ackerluiden, zich te vermeiden, en hoffelijke grootsheit en pracht voor kleenheit en eenvoudigheid te verwisselen. Ghynaemt, om u zontijts van gewichtige bekommelingen
50 wat t'ontlasten, altijt geenen lust in historischilderyen van Vorsten, Vorstelijke personaedjen, en trotse hofgebouwen, maer oock dickwils in kunstige lantschappen, dorpen, en gehuchten, van boeren en herderen bewoont; en zaeght'er met genoegens zelfs de Goden uit den
55 hemel, in de gedaente van sterflijke menschen, den stockouden Filemon en Baucis, onder hun rieten dack vergasten, hun schamele hut in eenen rijcken tempel, hen beide in boomen veranderen. Hierom durven wy

21. 1647 (J), 1661: testament — 22. 1661: beukeboom —
24. 1647 (J), 1661: Matelief —

den Heer Agent te vrypostiger ditmael aen den boeren-
 60 disch noodigen, op natuurlijk veltgewas, in teene korf-
 kens, houte nappen, en aerderewerk aengerecht. Uwe
 goetrontheit en rustigheid zal ons open hart aenzien, dat
 zich en anderen, op dit gezegende vredefeest wenscht,
 uit danekbaerheit voor zulek een onuitsprekelijke deught
 65 en hemelsche weldaet, te verquicken, en in het groen
 spelen te voeren, zonder gal, zonder erghwaen, zonder
 de helderheit van dien schoonen zomerschen zonneshijn,
 en dat zuivere hemelblaeuw met een allerminste neveltje
 te rimpelen en misverwen. Honighbyen zullen uit deze
 70 bloemen niet dan honigh en nekter zuigen. Indien by
 ongeval een spinnekop hier venijn uit trekke; het komt
 by haren aert, niet by de bloem toe. De Voorredenaer
 zal het wit van dit werk ontvouwen. Wie hier te diep
 in verzinckt, en neuswijs, in alle personaedjen vaerzen
 75 en woorden, geheimenissen zoekt, zalze'r niet visschen.
 Wy hebben slechts eenige verwen en geuren, die ons
 voornemen dienen konden, uitgezocht, en onder een
 gemengt, en het beloop van oorloge en vredehandel aldus
 in het klein ten ruighsten ontworpen, om alle hate-
 80 lijkheit te schuwen; anders had men de bloem van
 deze verzieringe netter op de zaeck zelf konnen passen.
 D'acloutheit getuight nergens dat de Heidenen Pan, maer
 wel Diane, menschen opofferden. Evenwel brengen wy
 Pan op het tooneel; eensdeels dewijl de veerijekheit der
 85 Nederlanden een Veegodtheit vereischt; anderdeels om
 iet grooters aen te wijzen, 't welk van het Heidendom
 door dien zeldtzamen afgodt uitgebeelt wert. Want die
 vervloekte afgodery, en het menighvowwdigh verdeeien
 van het enekele en eenige Wezen der Godtheit in on-
 90 telbare bygoden, ter zijde gestelt, zoo schilderde Pan
 haer wat groots en waerachtighs voor d'oogen. Pan is
 in het Gricksch A L gezeit, en de natuurwijze Heidenen
 wouden door zijn beelt de geheele Natuur, of liever de
 Godtheit, die zich in alle schepselen uitstort, uitbeelden.
 95 Zijn bovenste deel verfoont den hemel; zijn onderlijf en
 ruige bocksvoeten, het aertrijck met zijn ruigte, en
 bosschaedjen, en boomen, en steenklippen. De roode
 trom betekent het vier, dat om hooge zweeft: de horens

op het voorhoofd, de maen: de lange baert, de zon met
 100 hare stralen: de gespikkelde huid om het lijf geslagen,
 de starren: de gekringelde wichelstock in d'eene hant,
 het ronde jaer, 't welck zijn begin aen het einde knoopt:
 het speeltuigh van zeven ongelijke fluiten aen een ge-
 kleeft, de zeven dwaelstarren en het goddelijk muzijk
 105 der overeenstemmende hemelklooten. Zy wouden met Pan
 het zelve zeggen, dat Anchises geest tegens Encas zeide:

Een innervloeiend Geest voedt hemel, aerde en zee,

De klare zon en maen, en alle sterren meê.

Een eenigh geest, gestort door 's weerelts lijf en leden,

110 *Beweeght dit groot gevaert, van boven tot beneden.*

In zulck eenen zin, en niet anders moet men vatten
 deze woorden van eenen anderen Poet:

Al wat ghy ziet, in 't lang en breê,

Is Godt, het zy dan lucht, of zee.

115 D'alleroetmoedighste en wijste Filosoof, die in den derden
 hemel, ja in den Paradijze, ter schole voer, pooghde
 zelf den bygelooovigen Atheneren den waerachtigen Godt,
 in wien wy leven en zweven, levendigh in te boezemen
 door het opschrift van hun eigen altaer, DEN ONBE-
 120 KENDEN GODT toegewijdt. Het zal den Agent gelieven
 onze onnozele tooneelschildery aldus of andersins een
 luttel te helpen ontschuldigen, nu wy, naer den aert
 der weelike Poëzye en hare vryheit, onder de schors
 van een verziensel, toeleggen, om jeught en burgerye
 125 by deze gelegenheit vermakelijk te stichten, niemant
 t'ontstichten, met dit Lantspel, dat niet te plat en plomp
 van toon moet vallen, nochte hooger dan zijn behoor-
 lijcke maet rijzen, en welcks onbebloet tooneel doorgaens
 vast en stil staet: gelijk het Spel oock niet bloot be-
 130 hoorde te wezen van gezonde leeringen en zeden, en
 die beide van outs her gepreze eigendommen, de Her-
 kennisse en den Overgangk, hier van zwaricheit en ver-
 legenheit in blyschap en geluck, het welck uwe E. in
 zijn doorluchtigh Agentschap toegewenscht wort van

Uwe E. dienstschuldige

JOOST VAN DEN VONDEL.

I N H O U D T.

Toen de Leeuwendalers, door vrede en voorspoet verwaent en baldadig geworden, op de feestspelen van vee- en jaghtgod Pan de groote lantmaeltijt hielden, gebeurde het datze, al beschoncken, en droncken, van woorden
5 tot vuisten, en messen quamen. Waerandier, Helt genoemd, om zijn sterekheit, en vromicheit, een zoon des Woudtgodts; en Duinrijk, een zoon van Pan, zich midden onder het gevecht werpende, om onheil te verhoeden, en hevigen te scheiden, lieten'er onnozelijk
10 hun leven. Woudt- en Veegoden hierom gestoort, plaegden het lantschap, dat sedert noit rust hadde: want Zuidtzy en Noortzy bleven door haet en nijt gedeelt, en beschadighden, en quetsten elckandere dagelijks; de Zuidtzyde onder Lantskroon; de Noortzyde onder Volekaert,
15 en zijn Medeheemraden. Godelieve, Waerandiers weduwe, was op haer mans lijk overleden, en had eenen zoon nagelaten, Adelaert genoemd, dien Lantskroon aennam, en opvoedde. Vredegunt, Duinrijks zwangere weduwe, wert gedwongen met Kommerijn, wiens man onnozelijk
20 neergeleit was, in duin te vluchten, gelijk meer andere vrouwen; daerze van een schoone dochter beviel, en op haer verscheiden leggende, Kommerijn, wiens borsten zy gezogen hadde, haren merckring gaf, en belofte van haer nam, datze het kint, alzoo zy voor vergift vreesde
25 [want men uit boosheit Duinrijks bloet zocht te vernielen] zoude onbekent op Heemraet Volekaerts werf te vondeling leggen, en des zelfs herkomste twintigh jaren verbergen. Aldus wert dit kint met een bloetroos op den arm geboren, in de hage gevonden, Hageroos hier
30 naer geheeten, en Grooten Vrerick overgelevert, die het zorghvuldigh opvoedde. Kommerijn uit haer armoetje geschuïpt, en hier langer geen heil te gemoet ziende,

vertrock naer een vreemt gewest, daerze zich armelijck
 en eerlijck beholp. Verscheide voorspoken van aen-
 35 staende zwarigheden, en een vreesselijke staertstar voor
 haer vertreck opkomende, en de lantzaten dreigende,
 beweegden hen raet te vragen by Velleede, Priesterin
 en Waerzeghster van Pan, die jaerlijcks eenen jongeling,
 ten gezetten dage wettigh by keur en lot getrocken,
 40 eischte, om tot een zoenoffer der gequetste Godtheit ge-
 stelt te werden ten doele des Wildemans, hun van Pan
 opgezonden: en hoewel men ondertusschen dickwils by
 Velleede om een uitkomst aenhielt; zy troosteze niet
 dan met dubbelzinnigh antwoord. Na twintigh jaren
 45 keerde Kommerijn, oudt en arm, weder, op het ver-
 schijnen van Vredegunst, haer radende den schuilhoek
 der ballingschappe, oock door tweedracht en oproer ge-
 steurt, te verlaten, en het vaderlant en d'oude buurt te
 bezoeken, daerze heur geluck zou vinden. Zy quam'er
 50 dan juist ten zelve dage, dat het bloedigh lot op Adelaert
 viel, en hy na vele moeite ten doele des Wildemans
 gestelt wert. Hageroos uit minne, en door Adelaerts
 langdurige gediensstigheid bewogen [te meer, alzoo hy
 haer, effen te voren op de jaght, des schoffeerders handen
 55 ontweldighde] boodt zich aen voor hem te sterven: maer
 Pan verschenen, schutte dien scheut, en schortte het
 offer, niet zonder een duistre uitspraeck, waer over
 d'omstanders verbaest stonden. Kommerijn, op dit ge-
 rucht aenkomende, en hoorende den naem van Vrede-
 60 gunst noemen, geracckte in gespreck met hun, broght de
 gelegenheit der geboorte van Hageroos aen den dagh,
 en wert voor haer getrouwicheit beloont. Toen zagh
 men den dagh door het orakel, sloot het huwelijck van
 Adelaert en Hageroos, beide uit Ackergoden gesproten;
 65 en vereenighde en verzoende in dit paer Zuidtzijde en
 Noortzijde. Lantskroon kende de Noortzijde van Leeuwen-
 dael voor een VRYHEIT op zich zelve. Men ver-
 welkomde en omhelsde malkandere van wederzijde, en
 hier op ging de bruiloft in.

Het tooneel vertoont Leeuwendael. De Rey bestaet uit Leeuwendalers.

35. 1661: zwarigheden — 57. 1661: offer — 62. 1661: getrouwigheit — 68. 1661: werderzyde —

PERSONAEDJEN.

KOMMERYN. *Vredegunts minnemoeder.*

BLINDE WOUTER. *Roeper, en bode.*

ADELAERT. *Lantskroons voesterkint.*

HAGEROOS. *Groote Vrericks voesterkint.*

REY VAN LEEUWENDALERS.

HEEREMAN. *Heemraet van de Zuidtzijde.*

VOLCKAERT. *Heemraet van de Noortzijde.*

LANTSKROON. } *Heerschappèn.*

VRERICK.

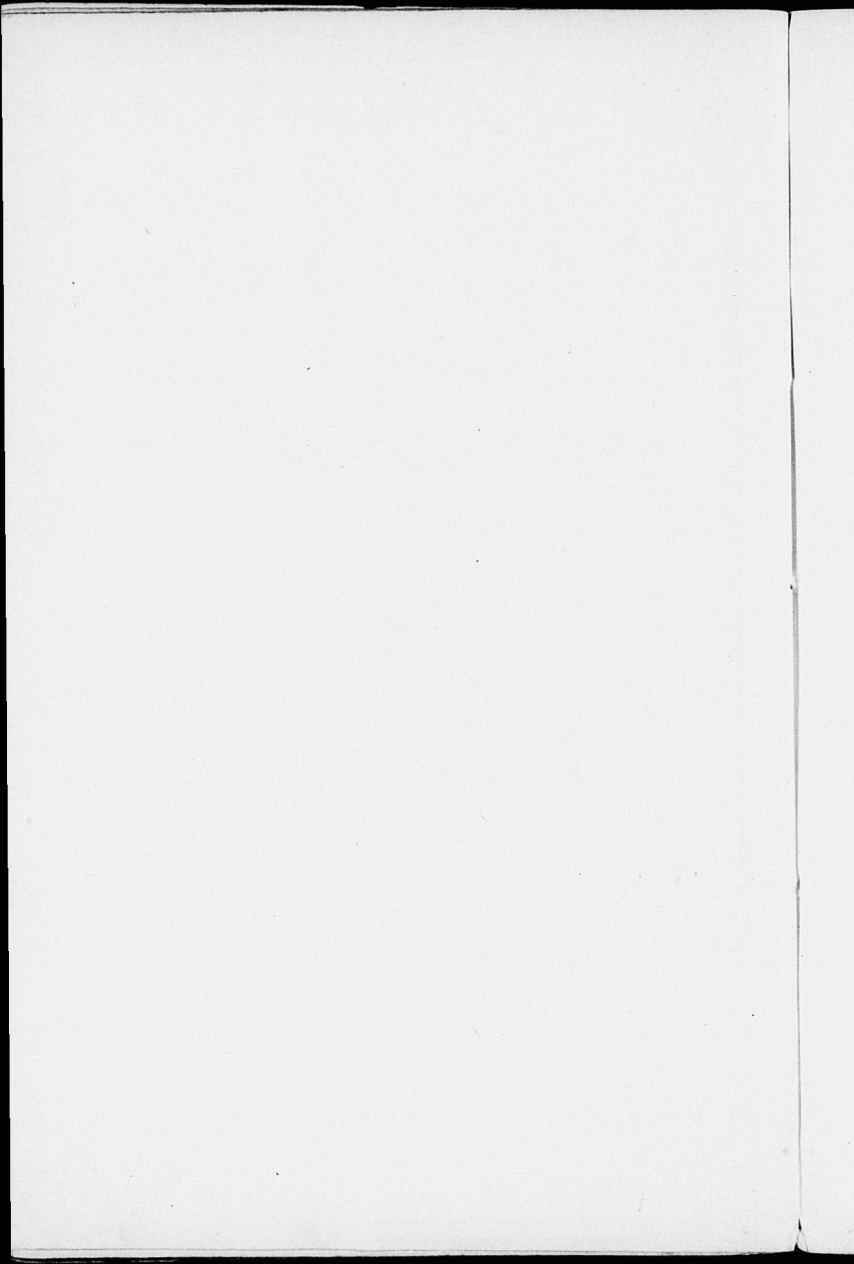
WARNER. } *Huismans.*

GOVAERT.

VELLEEDE. *Priesterin en Waerzeggerin van Pan.*

DE WILDEMAN.

PAN. *Vee-en-jaghtgodt.*

J. V. VONDELS LEEUWENDALERS.

LANTSPEL.

VOORREDENAER.

Schoon nu alle personaedjen
Ree staen, om op dees stellaedjen,
Op dit groene speeltooneel,
In dit boere lantprieel,
5 Uit te komen, en uw ooren
Haere rol te laten hooren;
Noch zent my Taelleie hier
Eerst vooruit ('t is haer manier)
Om onze Aemstelnymf te groeten,
10 En met reden te ontmoeten;
Want zy niet begrijpt, noch weet
Hoe Melpomens Treurpoët,
In Taelleies dienst getreden,
Dorpen kiest voor groote steden;
15 Mangelt al de pracht van 't hof
Voor een stulp, en ackerstof;
Leiendack voor riete daken;
Tabberts, die van purper blaecken,
Voor een ruwe huismans py;
20 Koningklijke leckerny
Voor wat melcks, en rogge korsten;
Koningen en rijke Vorsten
Voor een' lantman, slecht genoegh;
Scepters voor een schup en ploegh;
25 Kroonen, trots om op te roemen,
Voor een krans van boterbloemen;

Treurzang voor een boereliet
 Op een fluit, of herdersriet.
 Goelijke Aemsteljoffer, luister,
 30 Zaeghtghe Apollo niet zoo duister
 Schuilen in een' herdersrock,
 Met een' hazelaeren stock,
 En een' staf de schapen drijven?
 Lees dan wat al d'Ouden schrijven.
 35 Zaeghtghe Paris, en Adoon,
 Elck een Koningskint en zoon,
 Niet op 't velt de harten winnen
 Van hun Nymfen en Godinnen?
 'k Gaef den Dichter ongelijck.
 40 Maer de stadt is nu te rijk
 Om een Lantspel te begapen,
 En een dorp, vol herdersknappen.
 Herdersspelen, het is nacht,
 Roept de Heere- en Keizersgracht.
 45 Wegh met herderinne, en boeren.
 Legh ons marmersteene vloeren.
 Treck de gevels hemelhoogh:
 Trots van buiten in het oogh.
 Bouw de zalen trots van binnen,
 50 Dat een storremleêr de spinnen
 Daer bestorme, reis op reis.
 Kleet den wandt van 't graftpallais
 In tapijt: ontzie geen kosten.
 Dat de schoorsteen met haer posten
 55 Vry van louter marmer glimm'.
 Dat de stoep by trappen klimm',
 Als een troon, en kunst van leunen
 Onzen Adel ondersteunen.
 Dat de rijckdom, vol ontzagh,
 60 Door een ysre trali lach',
 En beschimpe een' kermiskinckel,

38. 1661: nymfen — godinnen? — 47. 1647 (J): Treckt —
 50. 1661: stoorremleêr —

Die hier kraem en poppewinckel
 Komt bekijken uit het groen;
 En verbaest om 't nieuw fatsoen,
 65 Stockstijf staet en gaept daer buiten,
 En vergeet zijn' mont te sluiten.
 Zacht Mejoffer, niet te prat:
 Amsterdam is tot een stadt
 Uit de groene zo gewassen,
 70 Uit haer veen, en visschersplassen.
 Laeck den huisman niet te veel.
 Rome roept met luider keel:
 'k Haelde voortijts met genoeg
 Burgemeesters van de ploegen:
 75 Die in dorp en acker school,
 Klom op 't gouden Kapitoel.
 Hooptghe, als Rome, noch wat verders?
 Danck den hemel: danck uw Herders,
 GROOTEN VREERICK, Vooght van 't lant:
 80 Danck der landen rechte hant,
 Ons Stadthuis met al zijn Heeren,
 Die het zwijn des oorlooghs keeren,
 Dat de weerelt ommewroet,
 Zat en dol van menschenbloet,
 85 Maer wie zal de paiskroon spannen
 Onder ons doorluchte mannen,
 Vredevaders, nimmer moe?
 Zingze prijs en eere toe.
 Noem nu elck een' lantbeschermer,
 90 Waert een beelt van gout, of marmer,
 By 't gekroonde wapenkruis,
 Midden voor ons nieuw stadthuis;
 Dat gebouwt op die pylaren,
 D'eeuwigheit, ontelbre jaren,
 95 Kan verduren, zonder last,
 Schoon de Nijt hier tegens bast.
 Laet den Dichter dan geleiden

Door de Nederlantsche weiden
 Met een Lantspel deze vreught;
 100 Dat u toone, hoe de Deught
 Zoo van hooge als lage Heeren
 Haere rol in boerekleeren
 Uitvoer' met een' boeretael;
 Hoe dit kleine Leeuwendael
 105 Durf heel Neerlant overschreeuwen,
 Dat met wapenen, vol leeuwen,
 (Nu getoomt, en mack, en tam)
 Brullende te velde quam.
 LANTSKROON houde 't woort van Spanje,
 110 VRERICK ga hier voor Oranje;
 Heereman van genen kant,
 Volckaert hier, voor Staet van 't lant,
 Dat gereten aen twee deelen,
 Zuidt- en Noortzy hoort krackeelen.
 115 Zie eens hoe een Wildeman
 U wat groots verbeelden kan,
 En den oorloogh weet te schilderen,
 Daer de menschen door verwilderen,
 En alle ackers, wilt en woest,
 120 Maejen eenen jammeroegst.
 Zie wat Wildaert u kan dwingen,
 Die de bloem der Jongelingen
 Jaerlicks eischt, en helt op helt
 Deerlijk schiet, en nedervelt,
 125 Eer in 't loof van Haeghsche linden
 Wy door Godt een uitkomst vinden,
 Die partyen, korts zoo schuw,
 In een paer te gader huw'.
 Leen dan leerzaam ons uw zinnen,
 130 Want men gaet de rol beginnen:
 Looptze op uw genoegten af,
 Dank den Dichter, dieze gaf.

114. 1647 (J): krakeelen — 124. 1647 (J): Deerlijk —
 127. 1647 (J): soo —

HET EERSTE BEDRYF.

KOMMERYN. BLINDE WOUTER.

- Ter goeder ure toont de klaere morgenstrael,
Een veurbo van de zon, my 't oude Leeuwendael,
Het vleck van mijn geboorte, en zijn beplante wallen,
Waerlangs de versche Beeck zachtzinnigh komt gevallen,
5 De zandige oevers schaeft, en Zuidt-en-Noortzy deelt:
Terwijl een morgenlucht in 't boomloof ruischt, en speelt.
Hier rijst de Leeuwenbrugh, en ginder breit de linden,
Waer onder my ter sluick mijn vryer wist te vinden,
Zijn bevende armen uit, en is alreede krom,
10 En gemelijck, als ick, van hoogen ouderdom.
Aen deze zijde plagh de koe van room te zwellen;
Aen d' andre 't weeligh ooft, en pruimen, en moerellen.
Ick zie de lantkappel des Veegodts in 't verschiet,
En 't schamel dack des Godts, gedeckt met mosch en riet,
15 Daer 't volck om zegen bidt. Ick zie ons boerehuizen,
En hoore, zoo my dunckt, van veer de baren bruizen.
Ter goeder ure broght ick 't hier al steenende aen,
In 't kriecken van den dagh, op 't kraegen van den haen,
Die vast den huisman weckt, en duizent nachtegalen,
20 Gewoon hun' wilden zangk te leeren aen de dalen.
O goede vader, Pan, ghy zegenaer van 't vee,
Mijn komst mishage u niet, in mijn geboorteste,

1. 1647 (J), 1661: klare — 5. 1647 (J), 1661: Zuidt-
en Noortzy — 22. 1661: -steet —

- Den zeilsteen van mijn hart, zoo krachtelijk bewogen.
 Heeft Vredegunt my hier in deze streeck getogen,
 25 Zoo stierme voort te recht met dezen krommen stock,
 Waer op ick leun en steun: verdelgh den bittren wrock,
 En wortel van 't krackeel, indien het noch blijft duren,
 En legh een' bant van vrede om zulcke nageburen.
 Maer luister: wat bediet dat ysselijk getoet,
 30 Gevolght van iemants stem en galm, die my gemoet?
 Hoe vat ick deze leus, en onbekende reden?
 Men wort door vragen wijs: hier komt hy aengetreden.
 Verstout u, Kommerijn, en vraegh hem naer bescheit.

WOUTER.

- Ghy Leeuwendalers, rijst: de zoendagh, lang beschreit,
 35 Het gruwlijk jaergety verdaeght u om te loten.
 De Wildeman heeft noch zijn pijlen niet verschoten:
 Hy eischt den Jongeling, tot boete van 't geschil.
 Ghy Leeuwendalers, op: gehoorzaemt 's hemels wil.

KOMMERYN.

- Ay Roeper, wat bediet dit blazen van den horen,
 40 Dit roepen voor de zon? wat komt my hier ter ooren?
 Wat eischt dit jaergety? wat wil de Wildeman,
 De Jongeling, en 't geen ick niet begrijpen kan?

WOUTER.

- O bestemoêr, ghy zijt te grijs en out van dagen,
 Om naer de jammeren van Leeuwendael te vragen:
 45 Al 't omgelegen lant gewaeght van 't ongeval,
 Dat jaren heeft geduurt, en eeuwich duren zal,
 Ten zy de Woutgodt zelf, of vader Pan dit keere.
 Wy vieren dezen dagh, dit feest, geen' mensch ter eere,
 Noch reuckloos, maer door last, ja Godtheên tot een' zoen,
 50 En offren haer een' man, om erger te verhoên.
 Het Leeuwendaelsch krackeel was reede hoogh geloopen,
 En d'aerde had het bloet der Ackergoôn gezopen,
 Wanneer Velleede ons riedt met haren eigen mont,
 Voor dezen Wildeman, dien vader Pan ons zondt,

- 55 Een' Jongelingk, by keure en lotinge uitgekoren,
 Te stellen, tot een wit en boete van Godts toren.
 Wy zagen twintighmael den bloessem aen den boom,
 Dat hier de zode dreef in eenen rooden stroom
 Van dit onnozel bloet, uit hoogen noot vergoten;
 60 En sedert heeft ons ramp de Godtheit nooit verdrotten.
 Ghy zult, eer noch de zon de westkim raecken kan,
 De jaerlijksche offergaef zien offeren aen Pan,
 En dien rampzaligen, van 's Wilden pijl getroffen
 En Wildemans geweer, ter aerde hooren ploffen.
 65 Ick blaze met den dagh aldus het hooghtijt in.
 Men vraeght d' Orakels vast, en 's lants Waerzeggerin,
 Door welck een middel best dees roe werde afgebeden;
 Maer zy vertroost ons slechts met dubbelzinnigheden,
 Dat Pan genezen zal de langgeproefde smart,
 70 Wanneer de wilde boogh hem micke naer zijn hart.
 Wy zien dien tijt te moet, en tellen dagh en uren,
 Te lang, ocharm, vergeefs.

KOMMERYN.

En blijft die twist noch duren?
 Wat Wildeman is dit, die dus het lantschap quelt?

WOUTER.

- 75 Een gruwzaam boschgedroght: hij houdt zich op het velt,
 In bosch, in duin, aen strant, en leeft by raeuwe kruiden,
 En dorre wortelen, dan Noortwaert, dan ten Zuiden,
 Waer hem een buy, in 't brein gestegen, henedrijff.
 Een holle boom is 's nachts zijn slaepstal, en verblijff.
 80 Men zagh hem onder dack, gebouwt met menschenhanden,
 Noit rusten. Hy erkaeuwt de boomschors met de tanden,
 En valt op d'aerde plat voorover met zijn borst,
 En slorrept plassen uit, tot lessing van den dorst.
 Wanneer de zee begint het avontvier te dooven,
 85 Dan leunt hy op zijn' rugh, en roockt, gelijk een oven,
 En ronckt, dat koe noch kalf kan rusten hier ontrent.
 De mepschen loopen voor, wanneer hy loopt en rent,

- Noch sneller dan een paert. De vrijsters ziet hy garen,
 En lachtze minlijk toe, die anders van bedaren
 90 Noch vrientschap weet, en grimt gestadigh even nors.
 Zijn grof gebeente is ruigh bewassen met een schors,
 De handen, vingers, voet en teen gelijcken wortelen.
 Zijn eicke hielen treên de kaien zelfs te mortelen.
 Hy wandelt barevoets, en spoelt de voeten niet.
 95 De baert is groen, als gras: de locken schijnen riet,
 En biesen onder een, en lieten zich noit kemmen,
 Of scheeren, noch met strick, of lint en hairsnoer temmen,
 Hy spalckt twee niens op, en geeft u een gezicht,
 Gelijck door een lantaerne een kaers by avont licht.
 100 Een bondel pijlen, boogh, en knodts verstreckt zijn wapen,
 Die wappren aan den boom, waer in hy 's nachts gaet
 slapen.

- Maer zeghme, bestemoêr, indien men 't weten magh,
 Wat jaeght u hier, zoo vreemt, in nwen ouden dagh,
 In dit geplaeght gewest? Wie zijtghie die zorghvuldigh
 105 Naer onze ellende vraeght? Ghy zijt geen antwoordt
 schuldigh,
 Doch meltme nietemin uw' naem, en uit wat oort
 Ghy eenzaem herwaert koomt: maer speedigh: ick
 moet voort.

KOMMERYN.

- O lantsknecht, schroom niet eens te vragen naer wat
 zaecken
 Het u believe, en 't geen my vry stae aen te raecken.
 110 Mijn naem is Kommerijn, dit lant mijn vaderlant.
 Ick zocht uit dezen twist, aen eenen andren kant,
 Nootdruftigheit en rust, gestooten uit mijn eigen;
 En teegh den Rijn op, toen de staertstar ons quam dreigen,
 Gelijck een roode roede, en menigh vrouwmensch vloot
 115 Om 't Leeuwendaelsch gevecht, in bittren baerens noot.

89. 1661: laghtze — 93. 1661: eyckehielen — 93.
 1661: kacien — 96. 1647 (J): nooit — 104. 1647 (J): ge-
 plaegt — 106. 1661: niet te min — 107. 1661: komt —
 115. 1661: barensnoot —

Nu oproer my verbiet by vreemde oock stil te leven,
 Zoo koom ick dus uit noot den Rijnstroom afgedreven,
 En zoek mijn avontuur, en oude kennis hier.

- O knaep, mijn onderdom viel zuur, en staetme dier;
 120 Indien ick mijn fortuin u levendigh zou melden.
 O weide, o boterkarn, o kampen, klavervelden,
 Weest hartelijk gegroet: zijt anderwerf gegroet,
 Wel eer gezegent lant, en vleck: mijn weerkomst moet
 Mijn lantsliên tot geen' last, en my tot rust gedyen.

WOUTER.

- 125 Indien mijn korte tijt het eenighzins kost lyen,
 'k Had lust uw avontuur wat breeder te verstaen,
 Nu jaeght mijn ampt my voort, en dwingt my om te gaen.
 Ghy Leeuwendalers rijst: de Zoendagh is geboren:
 Op op, en treckt het lot: verzoent der Goden toren.

KOMMERYN.

- 130 Wat hoor ick hier al nieuws, och och, maer luttel goets?
 O Kommerijn, most ghy, na zoo veel tegenspoets
 En kimmers en verdriets, noch hooren d' ongelucken,
 Die uw geboorteplaets en Leeuwendalers drucken?
 Waer heeft u d' onderdom ten leste toe gespaert,
 135 Daer menigh zoo gerust zoo stil ten grave vaert?
 Tot noch toe hebtghe dan vergeefs met uw gebeden
 Geworstelt, en om hulp met vader Pan gestreden;
 Naerdien hy 't vleck bezwaert met zulck een' wreeden
 eisch,
 En zich niet zoenen laet dan och door menschevleisch.
 140 Afgrijslijk zoenaltaer! ick ben mijn hoop ten ende,
 Ten zy de hemel 't radt van 's lants fortune wende,
 En zette ons lantschap weêr in zijnen eersten staet,
 Verlost van nijt en twist, en bittren burehaet.
 My schrickt voor dezen dagh. Wat moet een mensch be-
 leven!

- 145 Wat uitkomst zal ons Pan in zoo veel jammers geven!
 Maer kijk eens, wie komt hier met zulck een blijde vlaegh
 In 't aenzicht? 'k Wil hem gaen beluistren uit dees haegh.

ADELAERT. HAGEROOS.

O Schoone zon, ghy rijst wel schoon
 En heerlijk uit den oostertroon,
 150 En treckt tot u al 's weerelts oogen;
 Maer met een krachtiger vermogen
 Verrijst mijn zon, die opgeweckt,
 Zoo vele harten tot zich treckt,
 En waerdiger is aengebeden
 155 Van al wat ademt hier beneden.
 'k Verwachtze nu, schier afgepijnt:
 Hoewelze slechts voor andren schijnt,
 En niet voor my, wanneerze uit jagen,
 In niemant minder schept behagen
 160 Dan in een' minnaer, die zoo trouw,
 Zijn zinnen hing aen zulck een vrouw,
 En in een' doolhof van gedachten
 Om haer verdwaelt geheele nachten,
 Geheele dagen, op het spoor,
 165 Daer hyze vont, en stracks verloor:
 Gelijck een hart, dat niet te vangen,
 Den jager pijnigh met verlangen.
 Ick zieze, en wilze aen dezen kant
 Al stil verwachten. Zy houdt stant,
 170 Voor ons kappelle, als jagers plegen,
 En groet den Godt, op hoop van zegen;
 Dewijl, zoo vroegh voor zonneshijn,
 De deuren noch gesloten zijn.
 Zie Hazepoot van blyschap springen.
 175 Zy heft haer stem op om te zingen,
 En zal gewis den voglezangk
 Ontsteken aen dien zoeten klanck.

HAGEROOS.

Nu ren de hazepooten,
 Mijn trouwe hazewint,

180

Door duin, en over slooten,
 Voorby, en grijp gezwint
 Dees hinde, die geen honden
 Grijpen konden.

ADELAERT.

Mijn nuchtre Hageroos, die met den dageraet,
 185 Belust op koelen dauw, zoo geurigh open gaet,
 En 't velt een' geur verleent, die alles kan verquicken;
 Hoe wensche ick u ten dienst iet oirbaers te beschicken.
 Behaeght het u, dat ick den hont by 't leizeel ley,
 Of hazen onderscheppe, of 't vlugge wilt verbey,
 190 En keere in zijnen loop, of uwen boogh help' dragen?
 Gewaerdigh my die gunst, dat ick u onder 't jagen
 Magh dienen, of daer ghy wat adems schept in 't groen.

HAGEROOS.

Een minder dienaer kan het Hageroos wel doen.
 Neen Adelaert, ick ben om niemants dienst verlegen,
 195 En minst met u gedient. Ick ken genoegh de wegen,
 En holen, daer de haes zich heimelijck onthoudt.

ADELAERT.

Alleen en onverzelt te jagen, is 't niet stout?
 Wie weet wat Saters, hier en daer, in duin, en kuilen,
 In heggen, ruighte, en riet, zich bergen, en verschuilen?
 200 Wat schoonheit blijft in velt en wouden onbeloert?
 Hoe dickwils worteen maeght van Boschgoôn aengesnoert,
 Mishandelt, en gesleurt in duistere speloncken?
 Wie 't viertedicht genaect, verzengt zich aen de voncken,
 Of brant zich in de vlam: men koom' het niet te na.

HAGEROOS.

205 Ick leedt in 't jagen noit de minste schimp, of scha:
 't Is veiliger dan oit: en quaem my iet 't ontmoeten,
 Mistrouwen blijft mijn borch: 'k verlaet my op mijn
 voeten.

ADELAERT.

Maer d'eerbaerheit vereischt gezelschap op de jaght.

HAGEROOS.

Dat vinde ick aen mijn' hont, mijn troost, mijn trouwe
wacht.

ADELAERT.

210 Een hont, die redenloos slechts bijten kan, en bassen?

HAGEROOS.

Twee eigenschappen, die ons dienen, honden passen.

ADELAERT.

Geluckigh dier, hebt ghy met haer de jaght gemeen?

HAGEROOS.

Indien u 't jagen lust, sla voort, en jaegh alleen.

ADELAERT.

Helaes! ick jaegh vergeefs, en vang alleen de schimmen.

HAGEROOS.

215 Ghy raeskalt, als ghy plaght. De zon is reede aen
't klimmen.

Zie daer hoe zy den top van bosch en boom vergult.
De tijt verbiet dien kout. Ghy leertme vast gedult.
Met eenen dezen hont. Ay, zie hem 't leizeel trecken.
Hy janckt van vierigheit, en wenscht zijn padt te recken.

ADELAERT.

220 Ick hoop niet dat u reede een luttel kouts verveelt.

HAGEROOS.

't Is wonder dat een zoon, gewonnen en geteelt
Van Godtheên, zoo verblint lafhartigh blijve, en teder,
Zich zelve tegens my zoo klein kenne, en verneder',
En najancke eene maeght, die maegh noch moeder kent;
225 Een maeght, die dagelicks door woudt en weide rent,
En meêr behagen schept in hazen, en konijnen,
In dootsche wildernisse, en zandige woestijnen,
Dan in de tronien van al de jonge jeught,
Die zich ten reie schickt, en noemt de min een deught
230 Van 's levens lentebloem, en schept vermaeck in verven
Van lip en wang, die ras verbleecken, en versterven.
Ay Adelaert, my deert uw dwaes en blint bejagh.

- Verander van beraet, zoo raet u helpen magh.
 Bestee den tijt voortaan in nutter oefeningen,
 235 Of zie naer uws gelijck: of zoek by jongelingen
 Gezelschap hier en daer. Beschry een brieschend paert,
 Dat geene weerga hebbe in snelheit, vlucht en vaert,
 En ren om strijt door 't velt: of win den prijs met schieten:
 Of kaets en kolf om prijs: of zwem door breede vlieten:
 240 Of luchtigh met een pols gesprongen over hegh,
 En slooten: of den kloot geschoten by den wegh.
 Dit past een' helt, een' borst, die vroom is, en rechtschapen.
 Dit voeght een' man, als ghy, en welgebore knapen.
 Een vrijster achteraan te loopen door het stof,
 245 En noch zoo laegh te zien, verdient geen' krans van lof.
 Verschoon uw fiere jeught: betoom uw bijstre zinnen:
 My deert uw tijtverlies, daer niet en valt te winnen.

ADELAERT.

- Och, of ghy waerheit spraeckt, en deernis kreeght met my:
 Ten minste zoude ick noch aen uwe slincke zy,
 250 Of achter op uw spoor, langs heggen, boomen, vlieten,
 Door duin en dal, uw' troost en schaduwe genieten:
 Of lesschen uwen dorst met water, als kristal,
 Geschept uit beeck, of bron, in een gezoncken dal:
 Of, daer ghy nederhuckte, een bedt van bloemen spreien,
 255 En decken, daerghe sleept, uw hooft met groene meien:
 Of wiegen u in slaep, met mijne Duitsche fluit:
 Of huwenze aen uw keel, een goddelijck geluit,
 Dat duizenden verruckt, die in de boomen hangen,
 Of luisteren in 't riet, van uw muzijck gevangen.
 260 Veranderde 't geluck my heden in een' hont,
 Patrijs, of snellen haes, ick vloogh u in den mont:
 Ick woude u al het mijne, en lijf en ziel en leven
 Ootmoedigh tot een' buit en roof ten beste geven.

HAGEROOS.

- Niet hooger, Adelaert: ghy houdt noch streeck, noch maet.
 265 Wat is 'er, dat zich niet van vryers zeggen laet?

Ay, spaer dien roof voor u, of liever voor een andere.
Gelijkheid paert zich best en vreedzaam by malkandere.

ADELAERT.

Gelijkheid niet van goet en staet, maer van gemoedt:
Gelijkheid van gemoedt best vrede en vriendschap voedt:

270 Waer deze ontbreekt, moet vrede en vriendschap ook
ontbreken;

Waer buiten ick noch goet, noch bloet, noch afkomst reken.
De vrede en vriendschap houdt de weerelt in den bant.

De hemel drijft op haer: de bare kust het strant,

De zee omhelst de duin, de duiven treckebecken,

275 Het dartel klimop klimt, en hart en hinde lecken

Elckandere, op 't muzijk van een' gelijken aert.

De hemel met zijn bruit, het aertrijk, dus gepaert

In liefde en eendraght, wint ons maght van groente en
telgen,

Terwijlze gratigh is met zon en dauw te zwelgen.

280 Mijn lieve Hageroos, mijn dauw, mijn lentevuur,

Woudt ghy u spiegelen aen d'edele natuur,

Gelijkghe met de zon u spiegelt in de beeken;

Ick zagh een zon van troost voor my de nevels breeken,

Die nu uw aengezicht beroeren, vlaegh op vlaegh,

285 Zoo menighmael ick u vergeefs om oorlof vraegh,

En aensta om wat gunst en voordeel te genieten,

Tot loon van trouwe min. Het zou u eens verdrieten

Dat ick geketent sleip die zware minneboey,

Gedurigh quijne, en treure, en nimmer groey', noch
bloey';

290 Gelijk vertreden groen, of gras op muur, en pannen.

De meit ontlast het vee zijn uiers, stijf gespannen

Van zoete melck en room, wel tweemaal alle daegh:

En ick, die, dagh op dagh, u mijn ellende klaegh,

Wort nimmermeer ontlast van 't juck der minnezorgen.

HAGEROOS.

295 Het zy ghy 'savonts kermt, of opzingt met den morgen,

Ghy houdt al eenen toon, en gaet den zelven gangk.
 Zoo schept de koeckoeck lust in zijnen ouden zangk.
 Men leitme, dagh op dagh, en kermt en klaeght aen
 d'ooren.

Ga zoek een, die het lust uw jammerklaght te hooren.
 300 Ick houde u niet, noch acht my zulcke diensten waert,
 Noch reken het voor dienst, dat ghy u zelf bezwaert.
 Ick zoek geen bloem of roos te plucken op uw' doren.

ADELAERT.

Ghy noopt met weigeren mijn liefde noch met sporen.

HAGEROOS.

Verzoeckme niets, op dat u niets geweigert wert.

ADELAERT.

305 'k Verzoeck slechts artseny tot troost van mijne smert.

HAGEROOS.

Ghy zoekt verkeert een kruut, dat elders liefst wil
 spruiten.

ADELAERT.

De min beheerscht mijn hart: wie kan de minne stuiten,
 In 't heetste van haer jaght? Ick ben my zelf geen
 vooght.

HAGEROOS.

En wat belet u toch te doen wat ghy vermooght,
 310 En wilt, en wenscht?

ADELAERT.

Wat 's dat?

HAGEROOS.

Een andre te beminnen.

ADELAERT.

Verplant dien ouden boom: verzet mijn jonge zinnen.

HAGEROOS.

Uw vader, door de kracht, die hem de hemel gaf,
 315 Verwrickte en ruckte een eick van haren wortel af;
 Vertilde een' molesteen; en dreef, vol viers, vol torens,
 Een gildos, dat hy plofte; en wrong een' stier de horens

Uit zijnen norssen kop, en won den naem van Helt,
Daer niemant voor de vuist hem wachten dorst in 't velt:
320 En zoudt ghy aen een maeght, een weeskint, u verhangen?
Om my, een slechte maeght, met bleecke en dootsche
wangen
Gaen bucken naer het graf, in 't hartje van uw jeught?
Verkleinen uw geslacht, en 's vaders naem, en deught?
Ay Adelaert, ghy zult zoo wijs zijn, en bedaren
325 Van deze razerny.

ADELAERT.

Wanneer de wilde baren
Niet langer tégens strant en hooge duinen slaen,
De leeuwrick zode, en gras, de nachtegael de blaên,
De koe de klaver schuwe, en 't knijn de diepe holen;
330 Wanneer de Noortstar verre in 't Zuiden om ga dolen,
De winter sneeuw en ys, de zomer zaet ontbeer',
Dan neemt de min van my, mijn hart van u zijn' keer.

HAGEROOS.

Mijn Hazepoot wil voort: hy ruckt het zeel aen flarden.

A DELA ERT.

Vergun my eerst een' kus.

HAGEROOS.

335 Hoe qualijk kunt ghy 't harden?

ADELAERT.

Och Hageroos, een' geur van uwen rooden mont,
Een luchtje van uw ziel, mijn roos, mijn morgenstont,
Verquick mijn' flaeuwen geest, gelijk de wint de kruiden.

HAGEROOS.

Ick ga, en hope, eer 't licht ons toestralt uit den Zuiden,
340 Te keeren met een hinde, en vetten buit gelaên.

ADELAERT.

Zoo moet ick noch zoo lang in uwe stralen braên,
Oock daer het dichte loof, of dack van riete hutten
Het schaep, dat lommer zoekt, kan decken, en be-
schutten,

Voor 't steken van de zon, die op den middagh schijnt,
 345 En inzwelght al het nat, waer na de weide quijnt?
 Neen zeker, Adelaert: het velt staet voor u open:
 Het staet u vry op 't spoor van uw vriendin te loopen;
 Te volgen hare vlught, als Hazepoot den haes;
 Te wachten op haer leus, als zy den horen blaes'.
 350 Dat gelt heur na: z'is nu al wijt vooruit gevlogen.

KOMMERYN. ADELAERT.

Hou stant, o jonge helt, en dienme uit mededogen
 Ten minste met een woort of twee, een enckel woort.

ADELAERT.

Wel moeder, wat 's uw vraegh? wat zoekt ghy? ik
 moet voort.

KOMMERYN.

Ick koom hier vreemt gegaen, en had u wat te vragen.
 355 Wat dochter is het, die daer buiten loopt uit jagen?
 Het schijnt of ghyze kent, en zomtijts onderhoudt.

ADELAERT.

Ick kenze maer te wel: een kennis die my rouwt,
 En eeuwich rouwen zal, zoo d'onderlinge kuntschap
 Niet verder ga, en zy verstoekt geen nader vruntschap
 360 Wil houden met een ziel, die haer zoo trouw bemint.
 En woudtghe weten wie de vader van dit kint,
 En moeder zy? Zy weet van vader noch van moeder.
 De Groote Vrerick wert haer trooster en behoeder,
 En voedeze eerlijck op: men noemtze Hageroos:
 365 Hoe schoon de morgenstont, hoe schoon oock d'avont
 bloos';

Zy hoeft noch avontstont noch morgenstont te wijcken.
 Wanneerze in onze beeck zich toie, en ga bekijken,
 En spiegelen, dan zietze alleen heur wederga.

KOMMERYN.

Zoo hoor ick, z'is een wees.

ADELAERT.

- 370 Alle eere waerdigh, ja.
 Ghy zoekt met vragen slechts haer afkomst te be-
 schamen.
 Een zaeck vernoecht mijn' geest: zy paert twee gaven
 t'zamen,
 De goelijckheit, en deught: ick schel het d'afkomst quijt;
 Het zy hier meê hoe 't wil; dies hou uw rust. De tijt
 375 Ontdeekt het al.

KOMMERYN.

Ja wel, ick zie my zelve bijster,
 En blind en stom. Hoe vrijt ghy zulck een slechte vrijster,
 Een onbekende wees? ghy schijnt te braef van aert.

ADELAERT.

- Ay moeder, laeckze niet: z'is my zoo lief en waert.
 380 Als eenige Vorstin in vorstelijcke hoven.
 Ick hoefde een goude tong om al haer deught te loven,

KOMMERYN.

Het minnende oogh bedrieght, en schat oock 't leelijck
 schoon.

ADELAERT.

- Ay, spreek zoo reuckloos niet: dat gaet mijn eer, mijn
 kroon,
 Ja Venus kroon te na, en Venus roozetacken.
 385 Heur gaven zagh men noit door nijt of opspraeck vlacken.
 Al wieze ziet, bemintze oock tegens zijnen danck.
 Zy houdt met eenen wenck zoo menigh oogh in dwangk
 Als haer belonckt. De felste en vreesselijckste stieren
 Bedaeren in 't gevecht, waer zy voorby komt zwieren.
 390 De boterbloem vergult de weide op haren tredt.
 De stroom gevoelt een' gloet in 't koelste van zijn bedt.
 Wat zou men van den mont al zeltzaamheên vertellen?
 Een moerbay, rijp van pas, geen moerbay, twee morellen.
 Wat zou men roemen van dat levendige git,
 395 Of liever van de kool, die onder 't voorhoofd zit,

En gloeit my al te heet? wat zou men van de vlechten,
 Zoo geel en eël, als gout en barrensteene hechten,
 Verhalen, daer mijn hart en ziel zich in verstrickt?

KOMMERYN.

Ick hoor, ghy hebt de bloem van 't lantschap uitgepickt.

ADELAERT.

- 400 Ja wel te recht de bloem: men praetme van geen tulpen,
 Noch van Augustus zelf. Geen parlemoere schulpen
 Zijn schooner dan dit vleesch. Zy hangt van melck en bloet
 Te wonderlijk aen een. Maer zwijgh: de horen toet.
 Wat suf ick langer hier? men hoort den horen blazen.
 405 Ick volgh mijn Hageroos, gelijk heur hont de hazen.

KOMMERYN.

- Het heughtme, hoe weleer mijn Koeman, als een leeuw,
 My nabrulde, in mijn jeught: nu treur ick, arme weeuw,
 En ga met eenen voet, of liever met drie beenen
 In 't graf: zoo krimpt de tijt al lachende, of met steenen.
 410 Hy gafme dwers bescheit, al vraeghde ick zonder ergh.
 't Is beter dat men dit een oude kennis vergh',
 En omzoek', wie noch leef, wie doot zy, en begraven.
 Hoe breng ick noch dit schip behouden in de haven?
 Waer blijft dit oude wijf? heur ooggen vallen toe
 415 Van onlust: 't lichaem is van 't lange reizen moe.
 Waer ga ick in een schure, of hoibergh, of in heggen
 Best rusten dezen dagh? geen eten gaet voor 't leggen.
 Hoe slaeptme 't hart in 't lijf! Nu went uw' tragen tret
 Naer dezen huisman toe: de vaeck is 't zachtste bedt.

REY VAN LEEUWENDALERS.

KEER.

- 420 Wat sleipt een staertstar al ellenden
 En jammer na?
 Als Goden zulck een' voorbo zenden,
 Dan dient men dra

425 Dees springkaêr naer te speuren,
 Te mercken uit
 Wat bron het spruit,
 Dat vleck en volck zal treuren.

TEGENKEER.

Wy zagenze, als een roode roede,
 Ten Westen staen
 430 Van 't Oosten; als een zwaert, dat bloedde,
 En halve maen,
 Dit lantschap dreigen, uit ons teken,
 Den Steenbock van
 Den vader Pan,
 435 Vergramt op deze streken.

KEER.

De zee scheen mede ons ramp te voelen,
 En uit den bant
 Gesprongen, 't voorspoock aen te spoelen.
 Een walvisch strant.
 440 De waterblazers, zijn gezellen,
 Aen 't blazen luit
 Met open snuit,
 470 Daer zanden hem bewellen.

TEGENKEER.

Wy loopen vast naer vrouw Velleede
 445 Om troost: zy spelt,
 Maer geeft geen uitkomst op ons bede.
 Ons vleck en velt
 Blijft quijnen: vee, geboomte en menschen
 Een ieder klaeght,
 450 Een ieder vraeght,
 Maer sterreft onder 't wenschen.

HET TWEEDE BEDRYF.

HEEREMAN. VOLCKAERT. REY.

- De maen, na middernacht, een poos met eenen nevel
 Betrocken, en vermoemt, bescheen daer na den gevel
 Van onze lantkappel, veel blijder danze plagh,
 455 En schiep uit eenen nacht ('t is vreemt) een' klaren dagh.
 De nachtuil, vledermuis, en nachtrave, uit hun nesten
 Gevlogen, lang voor dagh, begaven zich ten westen,
 En kozen piepende de zee, en 't zandigh strant.
 Het vee rees t'effens op. Het dorre en drooge lant,
 460 Dat eene wijl de lucht om regen scheen te prachen,
 Zach groener, en begost de melckmeit aen te lachen.
 Wat dit bediet, versta een wijzer, die het hooft
 Op zulcke tekens slijpt, en gaerne wort geloof
 In zijne wichelkunst: wy slaen 'er naer in 't hondert,
 465 En eeren 't geen met recht de schrandersten verwondert.
 Het zy dan wat het wil, het brenge ons heil in 't lant,
 Byzonder dezen dagh; nu Pan den wraeckboog spant,
 En daghvaert al het dorp om 't offer te bereiden.

VOLCKAERT.

- Het volck vergaêrt, om hier den Heemraet te verbeiden.
 470 Wat grimmelt 'er een drang van menschen onder een,
 Zoo man, als wijf, en maeght, en knecht, en groot, en klein,
 En oudt, en jongk. Wat raet? Hoe stillenwedie zwarmen?
 De mannen morren vast: de vrouwen hoort men kermen.
 O vader Pan, versterck den Heemraet met gedult:
 475 D'onwetende gemeente ontzagh zich noit haer schult
 En misdaet op den hals der Heerschappen te laden.
 Zy volght haer onbescheit, en laet zich naulijcks raden.
 Dit buldrende onweêr waeit hier jaerlijcks op de kust,
 En steurt, een maent vooruit, de Raden in hun rust:
 480 Maer gaenwe nietemin haer minnelijck gemoeten.
 De burgery genaect, gereet om ons te groeten.

REY.

Welbore mannen, Pan behoeve u lang gezont:
 Wy wenschen 't uit ons harte, en uiten 't met den mont.

HEEREMAN.

Ghy vrome burgers, lang moet vader Pan u spaeren,
 485 En haelen uw geluck in top met uwe jaeren:
 Ons jammert u te zien zoo jammerlijk gestelt.
 De koeien eten gras en klaver, langs het velt;
 Ghy eet uw eigen hart, beknelt gelijk met hoepen
 Van stael, zoo menighwerf de Zoendagh uitgeroepen,
 490 Den Heemraet roept te hoop, op dat hy wijsheit schaff',
 En langkzaam zich berade, om d'opgeleide straf
 Te schutten naer hun maght, of immers te verminderen;
 Het welck men noit voorheen kost keeren, noch ver-
 hinderen.

Betrouw ons 't beste toe: men handelt hier ter steê
 495 Niet ruw, en onbedacht: het kost ons kindren meê.
 Hier gelt noch goet, noch bloet, noch haet, noch gunst,
 noch voordeel.

De hoofden staen gelijk: de blinde strijckt het oordeel.

REY.

Welbore mannen, ghy spreeckt redelijk en wel.
 Beschuldighden wy u, zoo most de lantkappel,
 500 Waer uit men 't lot verwacht, met boosheit zich besmetten,
 Als ghy de lotbus laet voor vrouw Velleede zetten,
 Die eenen naem uit twee beslote ceêlen treckt,
 En noemt hem, die ten zoen des grammen Veegodts
 streckt,
 Voor 't Leeuwendaelsch geweest. Neen mannen, wy be-
 trouwen

505 U beter toe. Het volck, dat zich geneert met bouwen
 En karnen, past een hart zoo rein, als melck en room,
 Geen erghwaen: neen by Pan, wy achten u te vroom.
 Daer schort het niet, dat wy van daegh u komen moeien.
 Wy gaen met koeien om, maer slaghten paert, noch koeien,
 510 Die achteruit slaen, en hun voêr met voeten treên.
 Wy zijn met Heemraets keur en loting wel te vreên,
 En komen slechts, geport door 't huilen, en hetschreeuwen

Van 't vrouwvolck, als ghy ziet, ons wijven, en ons
weeuwen,

En oude besten, elck voor ander dus belaeën;

- 515 De vryster om een' knecht, de moêr om 't kint begaen,
De zuster om den broêr, de peten om haer neven.

Wy bidden, stelt de keur, en uwe stem te geven
Tot loting, uit tot dat de zon de middaghlijñ
Vergulde, en loop' voorby, en uit den zuiden schijn'.

- 520 Men heeft dan tijts genoeg om 't offer te bereien,
Te zuivren aen de beeck, te kranssen, te beschreien.
Ay mannen, doet zoo veel ons vrouwluy tot gerijff.
Al die hier huilen, rijt de doot van angst door 't lijff.

HEEREMAN.

't Is reden dat het bloet zijn eigen bloet beklage,

- 525 De moeder voor haer kint, haer vleesch, oock zorge drage,
Niet min dan eenigh dier, of vogel voor het jong.

De koe bemint het kalf, en lickt het met de tong:
De merrie, in de weide en stal, het weeligh veulen.

- 530 De zwaluw aest het nest, en vaert 'er mede uit speulen:
En wat maeckt d'oiervaêr van 't hooge nest al werck?

Toen over menigh jaer het oosteint van ons kerk
Verbrande, zag men zelf hoe d'ouden, zoo bewogen,

- 535 Dan uit dan in den roock, rontom de jongen vlogen,
En troosten hun gebroet, het kale en naeckte kroost;

Dat piepte vast om hulp: maer als 'er langer troost
Noch redding quam, en 't stroo in lichten brant geraeckte,

- 540 Zoo vlogen vaêr en moêr op 't nest, dat brande, en kraeckte,
En lieten zich tot asch verbarnen met hun nest.

Natuurlijk doet het al, wat leven teelt, zijn best

- 540 Om d'afkomst ga te slaen, te helpen, te behoeden.
Al zweert ons niemant dit, wy kunnen 't wel bevroeden:
Een mensch is block noch steen; veel minder vaêr, en moêr.

REY.

De Heemraet vat het recht, als mannen, wien het roer

513. 1661: wyven — 518. 1661: loting, uit, — 537.
1647 (J): vaer, en moer —

Van deze Vryheit past te houden, en te sturen.

- 545 Zoo lang ghy Heereman en Volckaert elck zijn bureu
Verdadight, kan ons dorp noch overende staen.

VOLCKAERT.

Maer 't is geen noot, datze al zoo bijster zijn belaën:
Het lot gelt een' alleen, en nimmermeer ons allen.

REY.

- Een ieder zorgt dat dit zijn bloet te beurt moght vallen.
550 Eer 't lot bekend is, vreest een ieder wien het gelt.

VOLCKAERT.

Waer toe de keur van 't lot dan langer uitgesteld?
Het lotrecht ga zijn' gangk, zoo raecht men uit dit vreezen.

REY.

Geen huisman is zoo wijs, die weet wat dit magh wezen:
Ons vrouwvolck heeft te nacht vervaerelijck gedroomt.

HEEREMAN.

- 555 Het vrouwvolck is by nacht wel tienmael meer beschroomt
Dan over dagh. Des nachts verdubblen en verslimmen
De zorgen. D'avontzon verlengt de zwarte schimmen.
Maer laet ons hooren: waer komt dit gedroom op uit?

REY.

'k Geloof Velleede zou niet raën wat dit beduit.

- 560 Met oorlof, dat wy dus vrypostigh 't hart uitschudden.
Een groene weerwolf greep een lam uit al de kudden,
En sleipte 't by de keel al bloënde langs den wegh;
Dit droomde Duif, en hoe, ter zijde uit eene hegh,
Een bock, zoo root als vier, hem quam op 't lijf ge-
sprongen,

- 565 Dat hy dien roof terstont most slaecken, en gedwongen,
Verandert scheen van aert, ja macker dan een lam.
Ons Maghtelt zag den vloet noch hooger dan de Dam:
En toenze kreet, als of de zeesluis door wou breken,
Zoo viel het water kort, en hielt zijn oude streken.
570 Maer Elsbuur zag ons dorp belanden op een wrack
Aen d'allernaeste duin. Een dorre tuineick sprack
Bescheidenlijck, en broght in 't licht geheimenissen
Van wonderlijck belang, die Godtschalck niet zou gissen,

- Noch Waermont, die by nacht, gelijk de katten, ziet.
 575 Twee stammen, versch geplant aen weërzy van den vliet,
 Vereenighden van zelf, voor Lutgers slapende oogen,
 En werden met een schors bekleet, en overtogen.
 Ick zwijgh van andren praet, het luide zot, of vroet;
 De wijven zien wat nieuws uit droomen te gemoet.
 580 Zy hopen op geluck, en dat de kans kan keeren.

HEEREMAN.

Wy wenschen 't oock. De hoop op beter kan niet deeren.
 Wy zullen met de keur heel langzaam gaen te werck.
 Een ieder brenge vast geschencken naer de kerck,
 En bidde dat het naer ons wenschen uit magh vallen.

REY.

- 585 Dat geef, dat gunne ons Pan, behoeder van de stallen.

VOLCKAERT.

Hier komen Lantskroon zelf en Groote Vrerick aen:
 Die beide moeten eerst elckandere verstaen,
 En polssen, eerwe noch op 't wightigh stuck vergaren.

HEEREMAN.

- 't Valt mackelijker vee dan menschen te bewaren:
 590 Men stuur' het hoe men wil, wie stuurt het elk te pas?
 Nu gaenwe, Volckert: 'k wou wel dat het avont was.

LANTSKROON. VRERICK.

De noot verdaghvaert ons in 't jaer maer eens te zamen.

VRERICK.

Ick wensche, kost het zijn, iet heilzaems te beramen.

LANTSKROON.

- Ick mede: ons onheil heeft nu lang genoegh geduurt,
 595 En menigh jeugdigh borst dit met den hals bezuurt.
 Het zaet van tweedraght teelt zoo wrange en bittere
 vruchten.

VRERICK.

Zoo gaet het, daer de buur zijn' buurman niet magh
 luchten.

LANTSKROON.

'k Vervloeck het al wat zaet van twist en tweedraght
zaeit.

VRERICK.

Men heeft van wederzijde een' oegst van ramp gemaeit,
600 En meer dan eens in 't jaer: men maeit het alle dage.

LANTSKROON.

Men kent den vrede best, na 'et voelen van die plage.
Wat middel om aen rust te raecken onderling?

VRERICK.

Indien uw Zuidtzijde eerst ons Noortzijde onderging.

LANTSKROON.

Maar niemant weet van schult, en schuift het op een
ander.

VRERICK.

605 Zoo blijft men overhoop krackeelen met malkander.

LANTSKROON.

Van weerzy wort vereischt een scheitsman van 't geschil.

VRERICK.

Het scheiden valt zeer licht, daer ieder luistren wil.

LANTSKROON.

Men most elckanderen al 't oude leet vergeven,
En reppen niet van 't gene aen weerzy wert misdreven.
610 Wat eens gedaen is, kan men nimmermeer ontdoen.

VRERICK.

Verstont een ieder dit, wy raekten aen den zoen.

LANTSKROON.

Noch staet ons echter scherp te luistren wat het lot zeit.

VRERICK.

Eerst onderling verzoent, en echter met de Godtheit.

LANTSKROON.

Ghy spreekt zeer wel: de mensch verzoen' zich eerst met
mensch.

VRERICK.

615 Mijn naem is rijk van vre: 't is vrede al wat ick wensch.

LANTSKROON.

Mijn naem de kroon des lants: ick help den lantvre
kroonen.

VRERICK.

Och, wenschtenze al om pais, en vrede, die hier woonen!

LANTSKROON.

Mijn Heemraet Heereman wenscht hartelijk om vreê.

VRERICK.

Mijn Heemraet Volckert wenscht uit al zijn hart dit meê.

LANTSKROON.

620 De vroomsten onder ons zijn oock tot pais genegen.

VRERICK.

De slimsten onder ons versteuren zulck een' zegen.

LANTSKROON.

De slimsten onder ons zijn van geen' beter aert.

VRERICK.

De baetzucht treckt genot uit 's anders qualijkvaert.

LANTSKROON.

Men banne d'eige liefde, om eenmael te beginnen.

VRERICK.

625 Zoo most men om 't genot zijn' nabuur niet beminnen.

Maer koopen pais en vrede, oock met zijn eige scha.

LANTSKROON.

Wy mercken het gebrek; maer 't heelen komt te spa.

't Gebreeckt aen vreedzaamheit: dit kruit wil qualijk
wassen,

Dewijl men sloft op 't wiên van 't onkruit wel te passen.

630 Een ieder past met vlijt zijn nabuurs hof te wiên;

In 's anders wooning gaeuw, en t'huis niet naeu te zien;

Dies leggen huizen wilt en woest, en zonder zeden.

VRERICK.

Het domme en stomme vee gehoorzaemt eer de reden.

Men leit het zonder toom, en drijft het zonder stock:

635 Het vecht wel onderling, maer voedert geen en wrock:

Het nut gemeene weide, en zal geen' macker pramen:

Genaeckt de wreede wolf, het steeckt de hoorenst'za men:
 Zoo heeft het in 't gemeen te vyant, of te vrient.
 Verstont dit Leeuwendael, het wert 'er van gediënt.

LANTSKROON.

640 't Is kunst zijn eigen nut en nadeel recht te kennen.

VRERICK.

De schade leer' den mensch, die traegh tot deught kan
 wennen.

Een ezel stoot maer eens zich aen den zelven steen;
 De mensch wel zevenmael, en denckt niet om zijn
 been.

LANTSKROON.

De reuckelooze voel' zijn jammer dan in 't ende.

VRERICK.

645 Zoo varen menighen ten grave in hun ellende.

LANTSKROON.

Zy wijten het zich zelfs, die niet te raden zijn.

VRERICK.

Met reden, want zy zelfs zijn oirzaeck van hun pijn,
 Oock dat onschuldigen om zulck een woestheit lijden,
 Met recht beklagens waert, in onze ondanckbre tijden.

LANTSKROON.

650 Ondanckbaer wel te recht voor veel genoten goet,
 In pais, die neering baerde, en weelde, en overvloed;
 Die baerden hoovaerdy, verwaent, en trots, en smadigh:
 Zoo quam de tweedraght voort, te byster en baldadigh,
 In 't midden van het feest, geviert ten roem van Pan.

655 Men at 'er, en verdronck de zinnen in de kan,
 Zoo dat men tot gevecht en messen quam, van woorden.

VRERICK.

Hoe bulderde in dien storm het Zuiden tegens 't Noorden?

LANTSKROON.

Den sterken Waerandier en Duinrijk stont dat dier.

VRERICK.

Geluckigh voeren zy uit dat krackeel van hier:

LANTSKROON.

660 Wel eerelijk, maar voor hun vrouwen ongeluckigh.

VRERICK.

De hemel zette om hen zijn aenzicht droef en druckigh.
 En bleef veel dagen staen in die bedruckte ploy.
 De koey vergat het gras; het paert zijn voër en hoy:
 Het bosch verschoot zijn groen: de boom vergat te
 groeien.

665 Hoe zagh 'er 't vleck toen uit, dat heerlijck plagh te
 bloeien,

Gelijck een wijngertranck, die langs den gevel klimt?
 Hoe is de weerelt voort, gelijck de munt, verslimt;

LANTSKROON.

Hoe wortze dagelijcks, van schalck en slim, noch slimmer?

VRERICK.

Ten zy een Godt dit keere, ons onheil redt zich nimmer.

LANTSKROON.

670 Wie zelf zijn handen rept, die wort van Godt geredt.

VRERICK.

Het slimste is, dat de twist al heeft zijn ploy gezet.

LANTSKROON.

Men wanhoop' niet: de tijt verandert de gemoeden.

VRERICK.

't Waer lang geschiet, vergat de wrock de wraeck te
 voeden.

LANTSKROON.

Ick ra voor eerst, dat elck den andren willigh wijk',
 675 En meerder minder niet om baet verongelijck',
 Zoo kost rechtvaerdigheit den vrede haest gemoeten.

VRERICK.

Och quaemze, en stroiden wy olijven voor haer voeten!
 Ick zaegh dit oude vleck vergroot, en uitgeleit.

LANTSKROON.

Wat raet, nu ons de keur alreede is aengezeit?
 680 Wou Pan zich met een' bock of witten ram vernoegen.

VRERICK.

Al eischte hy een kudde, ick riedt dat wyze sloegen.

LANTSKROON.

Zou 't oock geraten zijn te zien of 't kon volstaen?

VRERICK.

En quaem dat avontuur dan avrechts te beslaen?

LANTSKROON.

Men gaf dan tijts genoegh het geen wy hem beloofden.

VRERICK.

685 En trof de wilde knodts dan 't volck, en al de hoofden?

LANTSKROON.

Het was om beters wil een stoute kans gewaeght.

VRERICK.

't Is haest gewaeght, dat lang en eeuwich wort beklaeght.

LANTSKROON.

Men moght zich liever eerst bevragen by Velleede.

VRERICK.

De Priesterin van Pan zou staen op d'oude zede.

LANTSKROON.

690 Vermagh een Godtheit niet te scheiden van haer recht?

VRERICK.

De meester laet zich niet bedillen van den knecht.

LANTSKROON.

De Godtheit kan en magh den schuldigen wel sparen.

VRERICK.

Wanneer haer dit behaegh', dan zal zy 't openbaren.

LANTSKROON.

Maer 't wachten valt te lang: men stort vast jeughdigh
bloet.

VRERICK.

695 Wat middel voor dit quaet, of liever noodigh goet?

LANTSKROON.

Ick raem 'er naer, en wensch dat wij een middel vonden.

VRERICK.

De tijt is kort: wy staen aen dezen dagh gebonden
Wel stip: de Roeper heeft ons lang te keur gedaeght,
En 't gansche lant rontom van 's volcks gekerm gewaeght.

700 Het volck verzuimt zijn vee, en heeft noch hart, noch
zinnen.

LANTSKROON.

Wat baet gekerm, indien het kermen niet kan winnen?

VRERICK.

Gekerm heeft menighmael der Goden wrock verzacht.

LANTSKROON.

Maer in geen twintigh jaer: zy luistren naer geen klaght:
Met deernis hoort de mensch het blaten van de lammeren.

VRERICK.

705 Onnoosle dieren, och, men moet zich uwer jammeren.

LANTSKROON.

Men vint oock menschen, die niet min onnozel zijn.

VRERICK.

Onnooslen in der daet, onnozelen in schijn.

LANTSKROON.

De schijn bedrieght'er veel, en is gewoon te liegen.

VRERICK.

De schijn kan menigh mensch, doch nimmer Godt be-
driegen.

LANTSKROON.

710 Hoe menigh zeilt den schijn en schaemte en eer voorby?

VRERICK.

Dat leert d'ervarenheit aen uwe en mijne zy.

De schapen laten zich van stof en vuilnis wassen;

Daer 't zwijn zich mest in slijck en modderige plassen.

De menschen aerden elck naer een byzonder dier.

715 Wie op de troni merckt, bekent het aen den zwier,
Oock dickwils aen 't geluit, en zoo verscheide klancken.

LANTSKROON.

My dunckt ick hoor geluit: sta vast: het wil 'er wancken.

Hier komen Warenar en Govert naer ons toe.

't Zal best zijn datwe gaen: ick ben dit buldren moe.

720 De Heemraet komt met hun, die magh hun klaghten
hooren.

VRERICK.

Vergeefs de rust gezocht: ick geef den moedt verloren.

VOLCKAERT. HEEREMAN. WARNER. GOVERT.

D'Een bouwt, en d'ander breeckt: wat hoop van vrede
is hier?

HEEREMAN.

Wy lesschen vast den brant: een ander blaest in 't vier.

VOLCKAERT.

Men viert den offerdagh met buldren en met razen.

WARNER.

725 De knechts verguizen nu de meesters, en de bazen:
Dat tught dees arme haen, met zijn' gebroken poot.

GOVERT.

En wat getught dit lam? ick vischte 't uit de sloot,
Daer Warners dogh het joegh. Wat kan een lam ver-
beuren?

Zoo 't niet verdroncken waer, ick zou het feest niet steuren
730 Om zulck een kleinicheit: maer ieder moet zijn scha.
Die hont bast nacht en dagh zoo vee als menschen na:
Hy bijtze oock wel in 't been, en komtze al stil bestoken.

WARNER.

En had mijn haen zijn' poot by ongeval gebroken;
Ick trooste 't my: maer nu komt Goverts knecht zoo wijt,
735 Dat hy moedtwillighlijck een' eicken kneppel smijt
In 't hondert, in den hoop, daer al de hoenders picken
De boeckweite op mijn werf. Zijn dit geen fraeje sticken?
De kneppel treft den haen, die tuimelt ginder heen.
Men loopt naer Rookam zien, en ziet 'er hoe zijn been
740 By 't lijf, gelijk een slet, blijft hangen. Wie kan 't heelen?
Nu krijt al 't huisgezin, en steeckt wel vijftien keelen
En kloeken t'effens op. Op zulck een buurgerucht
Nam Goverts knecht by tijts, huis uit, huis in, de vlucht.
Het was hem oock geraên.

HEEREMAN.

745 't Is lang genoeg gekeven.
Laet Govert hem een' haen gewilligh wedergeven.

Men vechte om geen en haen, om geen verdroncken lam.

WARNER.

O Rookam, och, hoe hangt uw dubbele kroon en kam
Zoo slap, gelijk uw baert. Wie kan dees scha vergoeden?

750 Waer vint men uws gelijk? Neen Govert, ghy zult
bloeden:

Die moedtwil is te groot.

GOVERT.

En wie vergoedt mijn lam?

WARNER.

Men wijte een' dollen dogh dat dit om 't leven quam.

VOLCKAERT.

De meester van den dogh moet zelf de schult vergelden.

WARNER.

755 Wie weigert hem een lam? Maer zelden, al te zelden,
Zagh iemant zulck een' haen, als Rookam, in ons vleck.
Wat haen, hoe bits hy was, boot hem vergeefs den beek?
Wie was niet doof of blind, die zich in 't perck liet hooren?
Waer vocht oit haen zoo trots, met slaghen, beek en
sporen?

760 Al stack hy op zijn aem, al quam langs 't lijf het bloet
Gedropen van het hoofd, noch hielt de kamper moedt,
Dat's vyants veder stoof: dan stont hy als een muurwerk.
Hoe trots was hy van gangk! Wat droegh die gast een
uurwerk

In zijnen kop! Hoe ficks, hoe klaer en helder plagh

765 Hy lant en dorp rontom te weken voor den dagh!
Bezie zijn pluimen vry, die roode en goude veeren.
O Rookam, wie dit ziet, die moet zich uwes deeren.

GOVERT.

Ghy zwijght nu wat al schade ons Zuidtzy heeft geleên.
Haer honighkorven zijn de kappen afgesneên,

770 En om wat honighs ging de gansche stock verloren.

WARNER.

Ghy liet uw' waterhont ons vogelkoien stooren

Om eenen teelingk, en verjoeght de gansche vlught.
Zoo wort de koy geschent: de vogel schuwte dees lucht.

GOVERT.

Ghy houwt van boven neêr, dat boom en stam verwatert,
775 En uitgaet: is 't niet fraey? dan lacht men, dat het
schatert.

WARNER.

Ghy licht een anders fuick, en zinckt haer in de kil,
Of vischt in 's buurmans sloot en wateringe al stil.

GOVERT.

Ghy zet by schemering 't verlaet al heimlijck open,
En laet een' bracken vloet in velt en ackers loopen,
780 Die quijnen jaren lang, vergeven door dien wrock.

WARNER.

Hoe dickwils taste uw herck wel over in ons block?

GOVERT.

Ghy tast wel achter om naer iemants schaer, en kouter,
Of draeght ons koren van den molen: wie is stouter?

WARNER.

Ghy melckt een anders koe, by klaren lichten dagh:
785 Dat bleeck niet lang geleên, toen Melcker quam op slagh.

GOVERT.

Ick wist dien buit zoo stil by avont niet te morssen,
Als Grijp, die 's nachts wel durf op 't velt ons gerven
dorssen.

WARNER.

Had Gijs den springhengst korts den staert niet afgeknipt
Om 't paertshair? evenwel is hy 't gevaer ontslipt.

GOVERT.

790 Wie stack den driescht in brant? wie queet zich lest zo
wacker,

En wierp by doncker nacht dat onkruid in den acker?

WARNER.

Wie groef ons knijnshol op? wie dorst ons watering
Vergeven, dat men niet dan doode visschen ving?

GOVERT.

Wie zagh termiddernacht, wanneer de menschen droomen,
795 Die nachtrave Eerijcks ooft afschudden van de boomen?

WARNER.

Waer vont men oit in 't lant een visschers maet zoo kloeck,
Dat hy op 't lant een' haen kon visschen met een hoeck?

GOVERT.

Niet waer? die, toen het sneeu aen boom en tak bleef
hangen,
De duiven op het voêr kon met zijn slaghnnet vangen?

HEEREMAN.

800 Waer toe dit bits verwijt? de tweedraght groeit en wast
In top, terwijl men kijft, en bast en wederbast.
Dees droeve dagh gebiet den buretwist te staecken.
Door schelden zal men traegh tot eenigheit geraken.

VOLCKAERT.

Dat 's recht: oock is het hier geen tijt van lang te staen:
805 Men zal terstont te kercke, en dan te keure gaen.

WARNER. VOLCKAERT.

De Heemraet hoor' my eerst: ick hebeen woort te spreken.

VOLCKAERT.

Wat zoektghe rust, of twist, en altijd wint te breken?
Zoo raect men niet gelijk: zoo wort geen dorp geredt.

WARNER.

Dat onrecht dient hem eerst met recht betaelt gezet.
 810 Hoe roept men dus om vrede? ick kan den vrede missen.
 Het spreekwoort zeit : in troebel water is 't goet visschen :
 Want geen krackeel zoo klein, men haelt 'er voordeel uit.
 Waer slagen vallen, valt gemeenelijck goe buit.

VOLCKAERT.

Zoo woudtghe om eige baet den pais wel eeuwich derven,
815 Al zou 'er jaer op jaer een lantst of tien om sterven?

WARNER.

Men sterft maer eens. Wie sterft, die is zijn' kost gekocht.

VOLCKAERT.

- O zotte Warner, zwijgh: wat spreekt ghy onbedocht!
 Zou een, om by 't verdriet van velen wel te varen,
 En om een buick vol broots, zoo menigh man bezwaren?
 820 Dat leert de reden niet: de domste koe van 't lant,
 Indienze spreken kon, gebruickte meer verstant.
 Zoo zal men langzaem 't vier van ons krackeelen lessen.
 Wat is 'er bloets gestort, en vleisch gekerft met messen!
 Hoe menigh brucker lants vervochten by den dronck,
 825 Verzopen in 't gelagh! Wat heeft dit out en jongk,
 En man en wijf beklaght! Hoe zagh men zoo veel hindere
 Versterven jaer op jaer van d'oudren op hun kinders!
 De mannen eerst, en dan de wijven hantgemeen,
 Plockhairsen vaer en zoon, de vrienden onder een!
 830 Wat hoorde 't een geslacht het ander niet verwijten,
 En spuwen in 't gezicht, met krabben, slaen, en bijten!
 En houdt ghy Warner noch dit kluwen in de war?
 Zoo gaf men u te recht den naem van Warenar.

WARNER.

- Men vint 'er meer dan ick, die passen wat te hebben.
 835 Een ieder vlamt op winst. De spinne spint haer webben
 Om winst: om winning vlieght de byenaer beemten bosch.
 Om loutre winning zit de vliegh op koey en ros.
 Om winning zweetenze al, de kleinen, en de grooten.
 Om winst pickt d'oievaer de kickers uit de slooten.
 840 Om winning loopt de kat uit muizen in het velt.
 Als ick 'er vet by word, wat roert my wien het gelt.

VOLCKAERT.

Ick rade u hou gemack: men zal den haen vergoeden.
 En zoo ghy ons bestaet een nieuw krackeel te broeden,
 Men stelt u lichtelijck ten spiegel van 't gemeen.

WARNER.

- 845 En breng ick Leeuwendael noch heden op de been,

Het wil de Heerschappen en al den Heemraet heugen.
 Laet zien wat Warner kan: laet zien wat zy vermeugen.
 Daer gaat de pocher heen. O Rookam, arme haen,
 'k Wil Govert noch van daegh het been in stucken slaen.

REY VAN LEEUWENDALERS.

KEER.

- 850 Brengt vrolijk pijnloof, groene meien:
 Brengt kaes, en boter, geel als gout:
 Brengt room, en bloemen uit de weien,
 Ter Lantkappelle, om Pan gebouwt.
 Komt herwaert: komt hem nader:
 855 Vereert nu zuivel, bloet, en tack:
 En looft den goeden Vader:
 Begroet hem, dien het heiligh dack
 Beschut voor wint, en regen.
 Hy gunne ons zijnen zegen.

TEGENKEER.

- 860 O bocksvoet, geitoor, fluitevinder,
 Gespickelt met uw lossevel;
 Ghy wispelstaert dan hier, dan ginder;
 Ghy langebaert, zoo zoet op spel
 Van dunne rieten, zeven
 865 Aen een gekleeft; uw horens staen
 Op 't voorhoofd, spits en even,
 Gelijk een boogh, of halve maen:
 Root aenzicht, die uw hairen
 Bevlecht met pijnboomblaren:

KEER.

- 870 Verdiende ghy by d'eerste Goden
 Een achtste plaats, en most de Nijl
 Zich buigen onder uw geboden;
 Hielt out Athenen uwen stijl;

861. 1661: losse vel —

875 Most Rome uw feesten vieren;
 Begrijptghe 't wezen van Natuur,
 Zoo veel gestarnde dieren,
 De lucht, het water, aerde, en vuur;
 En zijt ghy 't Al in allen,
 O Vooght van jaght en stallen;

TEGENKEER.

880 Zoo blusch den brant der lantgeschillen:
 Vereenigh Zuidt- en Noorderzy:
 En zijtghe met een' boeck te stillen,
 Ja heele kudden; eisch het vry.
 Ontslaze, die u eeren,
 885 Van 't heillooze offer, van dit bloet.
 En is het lot te keeren,
 Ontlast ons: eisch een zachter boet,
 Ons vee, geen vleesch van menschen;
 Het ooghmerck van ons wenschen.

HET DERDE BEDRYF.

HAGEROOS. REY.

890 Het diende nader niet: ick was alree beknipt,
 Maer ben, ter goeder tijt, den schender noch ontslipt.

REY.

Wat zeghtghe, Hageroos? wie droegh zo luttel kennis,
 Dat hy een zuiverheit, zoo wit als sneeuw, met schennis
 En schande smetten wou, zoo reuckloos, en ontzint?

HAGEROOS.

895 Ick weet niet wie het was, of wat hem had verblint.
 Hy quam my stil aen boort, en speelde vast den stommen,
 Om door stilzwijgentheit zijn boosheit te vermommen,

Een boosheit, die gewis haer straf gevoelen zal;
 Want niemant schimp' met Pan: hy ziet ons over al,
 900 In hol, en achter duin, in ruighe, en onder hagen.

REY.

Zoo gaet het haer, die op het zoenfeest loopt uit jagen,
 Alleen, en onverzelt; nu alle de gemeent,
 Bekommert en beducht, al hangends hoofts, beweent
 D'onzekeerheit der keure, en 't zekre lot van 't outer.
 905 De Heemraet gaet te keur, verdaeght van blinde Wouter:
 En scheptghe noch vermaeck in jaght, en wilt, en duin?

HAGEROOS.

Ick zoek mijn eige niet, maer Leeuwendaels fortuin,
 En had een hinde op 't spoor, met meining, na het vangen,
 Haer voor 't gemeene beste in ons kappel te hangen;
 910 Of Pan hier door vermorwt, een vrolijke uitkomst gaf.

REY.

Vergeefme dan dat ick onwetende u bestraff':
 O deeghlijkheit, ghy zijt wel waerdigh, datze u dancken.
 Een ander zit en slijt den dagh met ydel jancken;
 Ghy slaet de hant aen 't werck: een ander kijft en tiert,
 915 En steurt zijn buurmans rust; ghy draeght u vroom,
 en viert

Het feest in eenzaamheit, en zonder tijt te spillen,
 Verzoeckt door offerhande en hinden Godt te stillen.
 Vergeefme dat ick u bedilde, zonder slot.

'k Geloof geen sterflijck mensch behoedde u, maer een
 Godt,

920 Van wien ghy zekerlijck uw afkomst wel mooght rekenen,
 Naer dienze zich ontdeekt door geen onwisse tekenen.
 Dat hy u lange spaer', die boven zit aen 't roer.
 Laet hooren hoe het ging, en wat u wedervoer.

HAGEROOS.

Ick wist het leger, daer een hagelwitte hinde,
 925 In dichte ruighe en riet, dat 's jagers ooghe verblinde,
 Zich dagelijcks onthielt, dies teegh ick derrewaert,

- Maer vont het ledigh nest. Mijn winthont, heet van aert,
 Was togtigh om het wilt in 't wilde na te sporen,
 En kreegh verlof, en stoof door zant, en hegh, en doren,
 930 En kreupelbosch in duin, en snuffelde over al.
 Zoo miste ick hem daer na, en hoorde geen geschal.
 Mijn yver voerde my terwijl naer waterplassen,
 Daer, aen den voet van duin, de beeck begint te wasschen,
 En door de biezen ruischt. Hier viel ick plat ter neer,
 935 En zagh, na eene poos, de hinde, die van veer
 Allengs genaecte, en scheen heur hart te willen laven.
 Ick loofde flucks aen Pan dat puick der offergaven,
 En had den pijn al ficks op mijne pees gezet,
 Zoo dra de hinde quam, en lobberde in dit wedt.
 940 Maer onder 't micken komt een onverlaet, een schenner.
 O Godtheit van de jaght, alweter, hertekenner,
 Bescherm mijn zuiverheit, en geef getuighenis
 Hoe Hageroos zich droegh; hoe zy 't ontworstelt is.

REY.

- Ontstel u niet: hy zal den Rechter niet ontsluipen.
 945 Nu wisch de tranen af, die langs uw kaecken druipen.
 'k Verlang hoe dit verging. 'k Geloof ghy bleeft beschut
 Door uw onnozelheit, uw toeverlaet, en stut.
 De deugt behoeft geweerd, noch boogh, noch pijn, noch
 wachter.

HAGEROOS.

- Hoe beeft mijn hart van angst! hy quam my op van
 achter,
 950 Gelijck een looze vos een velthoen grijpt, wel stijf.
 Hy sloegh met alle maght zijn armen om mijn lijf,
 Noch vaster dan het veil een eicke kan omvatten;
 En ick, om 't allereelste en waertste van mijn schatten,
 Mijn eerbaerheit, in noot te bergen, nam al heel
 955 Mijn toevlught tot mijn stem, en stack een klok, en keel
 Zoo luide en schricklijck op, datze over hegh, en tuinen
 Ging wentelen in zee, door d'omgelegen duinen.

Op zulck een' luiden kreet liep Adelaert hem in,
 En greep dien onverlaet by 't hair, by kop, en kin,
 965 Dat hy gedwongen wert my bange maeght te slaecken:
 En ick, zoo dootsch en wit om 't hooft, gelijk een laken,
 Begafme herwaert aen, al omziende, en beducht
 Hoe 'tAdelaert vergingk, na mijn verbaesde vlucht.

REY.

O eerbare jongelingk, men zal u eeuwigh roemen,
 965 En vlechten krans op krans van bladeren, en bloemen,
 Met maeghdevingeren gelezen, en gepluckt.
 Ghy lijdt niet dat de deught en schoonheit wort verdruckt.
 Een Godtheit heeft van daegh u heerlijk begenadicht,
 Beschoncken met dien prijs, dat ghy een Maeght
 verdadicht.

970 Hoe voeght u zulck een lof, gelijk een pijnloofkrans
 Onze Opperpriesterin. De roos verliest haer' glans
 En geuren, maer uw lof zal nimmermeer versterven.

HAGEROOS.

Hy moet' verdienden loon naer zijne deught verwerven.

REY.

Dat loonen staet aen u: dat hebt ghy in uw maght.

HAGEROOS.

975 Mijn maght is wonder klein. Die heusche vryer acht
 Geen loon: hy volght de deught van zelf, alleen uit reden.

REY.

Hy volght oock Hageroos met zuchten, en gebeden,
 Gelijk de schaduw 't lijf. Hy volght u waerghe gaet,
 Des middaeghs, 's avonts spade, en met den dageraet.
 980 Dat weten zon en maen, en oock de morgenstarre.
 Hy volght u in het dorp, en by de straet, en verre
 Van honck, wanneerghe jaeght, en stuift door 't gullezant.
 Vergelt nu eens zijn deught, en biê hem mont, en hant.

HAGEROOS.

Ghy^s paert den zomertijt met onze winterbuien,

964. 1647 (J): ewigh — 966. 1647 (J): maegdevin-
 geren — 982. 1647 (J): wannerghe — 983. 1661: bie —

- 985 De lely met het sneeuw, ons Noorden met dat Zuien.
 't Verdrietme dat hy my dus naloopt, vroegh en spa.

REY.

Hoe qualijck quam het u van dezen dagh te sta?

HAGEROOS.

- Het quam te stade of niet, ick achtme des onwaardigh.
 Hy houde zich gerust, en voor een rijcker vaerdigh.
 990 Hy zoecke een van bekend en overout geslacht.
 Zoo lang als d'overbuur zijn' overbuur veracht,
 En dwers vall', kan geen min en liefde op beide
 kleven.

REY.

Hij vrijde u voor de doot: misgunt ghy hem het leven?

HAGEROOS.

Neen zeker: dat hy leve, en bloeie hondert jaer.

REY.

- 995 Misloonde knaep, hoe valt u 't minnejuck zoo zwaer,
 Gelijck het ros den ploegh door vetten klay te trecken.
 Ghy ziet vol hartewee de duiven treckebecken,
 En elcke wederga genegen tot heur ga.
 De beeckzwaen bruist vol viers het witte wijfke na,
 1000 En strengelt hals om hals: zy weet van wederkussen,
 Daer 't kille water zelf haer' gloet niet weet te blussen;
 En ghy, getrouwe knecht, beschermer van haer eer,
 Verwacht van Hageroos geen' troost noch vriendschap
 weêr.

O winterroos, 'te scherp gewapent met uw' doren.

HAGEROOS.

- 1005 Hy schuw' den dorenstruik.

REY.

- Hou op zijn min met sporen
 Te noopen, dagh op dagh, door 't afslaen van een beê.
 Ick zie hem van een duin noch plompen steil in zee,
 Of worgen aen een pees, of van een eicke ploffen,
 1010 Of van zijn' eigen pijn, en eige hant getroffen.

Ay Hageroos, ay, schut zijn ongeval, gelijk
Hy u beschutte, eer ghy te vallen quaemt in slijck.

HAGEROOS.

Ick ga in ons kappel my zelve danckbaer toonen,
En zal het Adelaert, zoo dra hy koom', beloonen
1015 Met danckbaerheit, gelijk een eerbaer hart betaemt,
En een van kleine maght.

REY.

Zy vint zich zelf beschaemt
Om zijn getrouwicheit. Ick zagh haer wangen blozen.
My docht de minne doock in lommer van die roozen.
1020 Hoe kan een edel hart, tot alle deught bereit,
Vergelden zulck een trouw met wederwaerdigheit?
Z'ontveinst haer minne, en weet zich wonderlijk te
wachten;
Maer 't mist ons, zienwe niet het pit van haer gedachten.

ADELAERT. REY.

Wie joegh ter weerelt oit geluckiger dan ick?

REY.

1025 O jongelingk, ghy zijt nu wonder in uw schick.
Ick heb 't verslagh al wech.

ADELAERT.

Van wie?

REY.

Van uw vriendinne.

ADELAERT.

Och, waerze mijn vriendin! Hoe gloeit mijn hart van
minne,

1030 Noch vieriger dan oit!

REY.

Waarom?

ADELAERT.

Ick hoorde, en zagh
Haer eerbaerheit, en deught, daer zy ter aerde lagh,

En kreet, en spoogh, en beet dien schender, dien
schoffeerder

1035 In 't aenzicht; maer vergeefs, had Pan haer geen ver-
weerder

Gezonden; had ick haer niet daetelijk ontzet.

Waer is zy?

REY.

Ter kapelle, en stort 'er haer gebedt
Voor Pan, en heeft beloofd uw trouwe daet te kroonen.

ADELAERT.

1040 Zoo hoop ick in het hart, dat edel hart, te woonen.
Wat tijding brengtghe my, zoo snel op 't ongezienst!
'k Geloof het geen ghy zeght. Hoe kan in 't ende een
dienst

Na vele diensten eens een vrijsters hart bewegen!

Och Adelaert, ghy liept, door hagel, sneeuw, en regen,

1045 Niet ydel noch vergeefs uw Venus achter aen:

Een uur betaelt het al.

REY.

Nu blijf een luttel staen:
Versteur haer aendacht niet: verwachtze hier ter stede.

ADELAERT.

Hoe springt dit dier: sta stil. Ick breng haer' jaght-
hont mede.

1050 Hy janckt om zijn bazin, en misteze al een wijl.

Ay lieve, hou hem wat: 'k wil achter eenen stijl

Aen ons kappeldeur gaen verschuilen in het duister,

Op dat ick heimelijk d'aendachtige beluister',

En merke op heur gelaet: de minne maecktme stout.

REY.

1055 Ga heen: maer geen kappel noch outer wert gebouwt
Op dat een vryer daer zijn vrijster zou beloncken.

'k Vergeef het hem nochtans: hy is van liefde droncken,

En raeskalt in dien droom: men naem het anders vreemt,

Dat hy, terwijl het dorp de namen telt, en stemt

- 1060 Tot loting, op de jaght zijn harteblat ging vinden,
 Wiens oogherck hooger ziet, en liever Pan met hinden
 Dan menschenbloet verzoent. Bezie hem eens: hoe stijf
 Hoe stockstijf gaept de knecht? Kan niemant aen een wijf
 Geraecken, zonder dus door 't velt te loopen brullen,
 1065 Gelijk een wilde bors? het hair met spogh te krullen?
 Te huilen als een hont? ick nam 'er liever geen,
 Al schonck men my de keur uit al het boereveen.
 Zy hoeven 't jawoort niet zoo byster t'overloven.
 Mijn min is vier, noch kool: men hoeftze niet te dooven;
 1070 Al pratenze dat Pan, in Oostlant, by een' vliet,
 Zijn mallicheden zocht, en naerpeurde in het riet:
 Dat hy, om d'oude maen by avont te begorden,
 Ging mommen, als een bock, ja zelf een bock most worden;
 Indien men 't zeggen magh, daer 't niemant ziet, en hoort.
 1075 Wel vryer, wel hoe dus? heeft zy uw oogh bekoort?

ADELAERT.

- Bekoort? ja wel te recht: nu worde ick eerst gevoelyck.
 Al smolt menze al in een, geen schoonheit is zoo goelyck,
 Zoo degelyck als zy. Wat heb ick daer gezien!
 Een beelt van zuiver sneeuw, met neêrgeboge knien,
 1080 Noch witter dan het vel, waer meê zich Pan bekleede.

REY.

En schepte ghy geen' troost uit haer oprechte bede?

ADELAERT.

- Ja honigh, want zy badt: o Pan, beloon het hem,
 Die my te hulpe quam op mijne heesche stem.
 Hoe kan zoo groot een deught by my haer' geur vergeten?
 1085 Bescherm hem, nu de Raet te keure is neêrgezeten.

REY.

Zoo gaet het vast, ghy spant alleen de kroon in 't hart?

ADELAERT.

Alleen, en anders geen. De bruit is mijn. Ick tart
 Zoo, menigh jongman, als by dochters oit verkeerde.
 Geen dochter vieriger oit Godt en d'ouders eerde

- 1090 Als zy, gewis een spruit van goddelijk geslacht.
 Och, wist men eens wie haer ter weerelt heeft gebraght ;
 Al schijnenze uit het kroost haer moeders aert te gissen.

REY.

Een dochter, zoo als zy, kan licht de moeder missen.

ADELAERT.

- By vlagen met gedult, tot dat d'onkundigheid
 1095 Van haer geboorterecht, dat noch verholen leit,
 Allengs haer in den krop en in het hoofd koom' schieten :
 Dan zitze, en smilt, als sneeuw: dan gietze heele
 vlieten

- Langs hare wangen neêr: dan berstze in klaghten uit:
 Dan slaet de wedergalm in duin en dal geluit,
 1100 En helpt konijn, en haes, en jaght, en wilt op hollen:
 Dan huiltze d'oogen uit, wel root en dick gezwollen.
 Dan duncktme schijnt die zon door eenen regenboogh:
 En ick, in ruigte en riet gedoken, schroom om hoogh
 Te zien, en d'eenzaamheit van mijn Princes te steuren.
 1105 O moeder, roeptze dan, ick zie uw lijf verscheuren
 Van eenen wreeden wolf; u uitgaen, zonder troost;
 Of verre van uw vrucht, om hulp noch uitzien, Oost
 En West; of in een graft verdrincken, en versmooren.
 Dan smijtze uitzinnigh uit al wat haer komt te voren.
 1110 Dan denck ick: zagh de zon wel oit zoo vroom een kint,
 Een weeskint, dat zoo teêr zijn moeder noch bemint,
 En niet vergeten kan?

REY.

- Wat noot is 't? Groote Vrerijck,
 Een Heerschap zoo geacht, zoo lantrijck, en zoo veerijck,
 1115 Bemintze zoo, gelijk den appel van zijn oogh.

ADELAERT.

Ja wie bemintze niet? wie zet haer deught te hoogh?
 Zy verfdde noit haer wang met moerbay, of morellen.
 Zy looght noch bleickt geen hair. Zy zoekt geen jong-
 gezellen.

- Zy schuwte de ledigheid, al even kloek, en kuisch;
 1120 Het zyze jaegde in duin, of neerzitt' binnen's huis,
 En overpeinze al stil wie alles kan besturen.
 Dat tuijght het huisgezin: dat tuijgen al de bureu.
 O Hageroos, uw vier ontvonekt mijn ziel, als stroo.

REY.

- Vat aen, daer is de hont, haer jaghtknaep, die zoo noo
 1125 Gebonden gaet, als ghy wel gaerne ginge gebonden
 Aen 't hairsnoer van een wijf. Zy heele uw zoete wonden:
 Ick ga vernemen wien de keur hebbe uitgepickt.

ADELAERT.

Ick volgh, zoo ras als hier mijn zaecken zijn beschickt.

HAGEROOS. ADELAERT.

- Zyt ghy dat, Adelaert? o Koning van de helden,
 1130 Hoe kan ick uwe deught, uw vromicheit vergelden,
 Die minder ben van staet, en slecht, en min gezien?
 't Is billijk dat ick dit naer mijne maght verdien'.
 Gebruickme t'uwen dienst, uw leven lang, in eere.

ADELAERT.

- Ghy Schoonste bietme meer dan ick op u begeere,
 1135 Of oit verdienen kost. Wie zou een maeght in noot
 Verraden? dat waer schande. Ick breng u Hazepoot:
 Hy springt en janckt om u, van blyschap en verlangen.

HAGEROOS.

Koom hier, mijn toeverlaet: koom herwaert: kus mijn
 wangen,

- Mijn lippen, mont, en hant: dat ick u strijcke, en streel',
 1140 En afwissch' stof, en zweet. Geen molsvel, geen fluweel
 Is zachter dan dit vel. Hebt ghy uw vrouw gevonden?
 Waer staeckt ghe, toen ick riep?

ADELAERT.

Geluckigh zijn de honden:

Zy worden zelfs gevrijt, gelickt, gestreelt, gekust.

HAGEROOS.

- 1145 Wat zeght ghy, Adelaert?

ADELAERT.

Ick zegh, het is een lust
Te zien met welck een gunst en liefde oock stomme dieren
Den mensch bejegenen, en die hun weldoen vieren:
Noch schelt de domme mensch de dieren redeloos.

HAGEROOS.

- 1150 De dieren zijn getrouw, de menschen overboos:
Dat zaeghtghe, daer ick lagh verlegen, en verlaten.
Wat dochter wandelt vry op vrye heerestraten,
Zoo zulck een boosheit niet gestraft wert naer den eisch.
Wy wachtten u een wyl, en keecken reis op reis
1155 Bekommert om. Hoe zijt ghy endelĳck gevaren?
Een schrickelĳcke kreet quam dringen door de blaren,
En baerde een nieuwe vrees: mijn voeten werden vlugh.

ADELAERT.

- Ick vleugelde dien gast de handen op den rugh,
En trapte hem op 't hart. Uw hont quam aengesprongen
1160 Op dat benaut geschrey. Had ick hem niet bedwongen,
Hy had den booswicht voort verscheurt, gelijk een wilt.

HAGEROOS.

Mijn toeverlaet, mijn troost, mijn boogh, mijn pijl, mijn
schilt,
Mijn Hazepoot, hebt ghy mijn ongelĳck gewroken?

ADELAERT.

- Het scheen als of de hont uw tranen had geroken,
1165 Uw kuisheit, en gekerm. Hy beet met zijnen mont
In 't zant, in dezen boogh, dien hy 'er liggen vont.
De booswicht zong gena. Ick dreef hem voor my henen,
En ondervraeghde vast: waer op hy zich met weenen
Onschuldighde, hoe min den mensch zoo wĳt vervoert.
1170 Hy had aen 't Braesscmmeir uw schoonheit korts beloert,
Toen ghy met Zwaentje, daer ter jaght, u wiescht en
bade;
Hy, juist van 't spoor gedwaelt, hier aenquam, tot zijn
shade,

- En door de biesen zagh, by klare middaghzon,
 Uw schoonheit, die de zon in top verletten kon,
 1175 En sedert in zijn brein zoo diep een voetstap plantte,
 Dat zich zijn achterdocht vergeefs hier tegens kante,
 En uitgeborsten was tot zulek een onbescheit.

HAGEROOS.

Heel fraey.

ADELAERT.

- Hy kermde, en kreet: de min heeft my verleit:
 1180 Beschaem mijn ouders niet, verdien ick dit te boeten.
 Verschoon een' mensch: een paert met alle vier zijn voeten
 Kan struickelen: zoo kreegh ick deernis met zijn smart,
 En bont hem d'armen los.

HAGEROOS.

Wel edel is uw hart.

- 1185 'k Vergeef het hem, zoo rein als of het noit geschiede.

ADELAERT.

Dien ouden kluitboogh nam ick 'hem, en brenge en biede
 U dien, op datghe my hier eeuwich by gedenckt.

HAGEROOS.

Ick ben te vrede, dat ghy dit een ander schenckt.

ADELAERT.

Ick bidde u, laet dien boogh in uw slaepkamer hangen.

HAGEROOS.

- 1190 't Was mijn gewoonte noit van iemant iet t'ontfangen.

ADELAERT.

Ick bidde u, weiger my zoo klein een vriendschap niet.

HAGEROOS.

Ghy zijt een grooter waert. Het oogh, dat alles ziet,
 Grondeert mijn hart, en weet hoe zeer ick u bezinne.

ADELAERT.

- Zoo toon ten minste blijck van ongeveinsde minne
 1195 Te mywaert; bleeck mijn trouw, zoo trouw als gout,
 in noot.

HAGEROOS.

Al lengde ick uwen tijt door mijn verhaeste doot,
 Noch bleef uw goude deught en weldaet onvergouden.

ADELAERT.

Ick zie men zoektme slechts aen 't lange touw te houden.

HAGEROOS.

O borst, ghy houdt u zelf: ga hene, waer 't u lust.

ADELAERT.

1200 Dat lijtghe niet. Helaes, ter werelt wort geen rust,
Noch troost, noch laefenis voor mijne quael gevonden.
Des avonts rust het wilt in nest, en hol: de honden
Gaen rusten, na de jaght, in 't hock; het vee op stal;
De vogels in geboomte en heggen over al:

1205 Maer Adelaert, ocharm, magh rust noch lust gebeuren.

HAGEROOS.

'k Heb lust by wijlen 't wilt zijn rust in duin te steuren,
Met brack, en hazewint; by wijlen met een' valck
Te vliegen over 't velt; daer hy, doortrapt en schalck,
De vogels in haer vlucht versteure, en weet te grijpen:
1210 Maer ree ten dans te staen, op al wat vryers pijpen,
Vermaeckme niet. Hebt ghy wat stemmighs in den zin,
Zoo breng wat stemmighs voort: ick luister naer geen
min.

ADELAERT.

Een molock houd de kars voor musschen onbedorven:
Een honighbie verjaeght de snoepers uit de korven:
1215 Een neske koeckoeck broet een anders eiers uit:
Zoo vinde ick 't ledigh nest: een ander strijckt den buit.
Zoo heb ick deze roos vergeefs in 't bijster weder
Beschut. Wat baet het hoe zich Adelaert verneder',
Haer diene, dagh en nacht, en gaslae, en behoe?
1220 Zy luickt voor andren op, en sluit den boezem toe
Voor zijn gediensstigheid. Ick wil die grijnzen schuwen,
En eenzaam, diep in duin, van 't wijvenäenzicht gruwen;
Vermijdenze, als een slang, vergult en glat van vel.
't Verdriet my in den gloet van zulck een schoone hel
1225 Te jammeren van pijn; of 't water op de lippen
Te vangen, daer het eb de tonge ga ontglijpen;

- Of bleeck en afgevast te zien den leckren disch,
 Dewijl het nuttigen den tant verboden is;
 Of zulck een boômloos vat met water op te vullen.
 1230 Ick wil, gelijk een stier, door woudt en weide brullen.
 Maer raeze ick oock van minne? o al te wulpsche jeught,
 Betrouw geen vrouwvolck meer: zy loonen niemants
 deught.

WOUTER. ADELAERT.

Waer vint men Adelaert? my dunckt ick hoor hem
 spreken.

ADELAERT.

- Wel Wouter, hebtghe blind in mijn fortuin gekeken?
 1235 Wat brengtghe goets? Hoe na is 't vonnis nu gevelt?

WOUTER.

Ja wel, hoe praet ick dit? De namen zijn getelt.

ADELAERT.

- Zegh op, hoe ging het toe? 'k Verlang het lot te weten.
 Hoe nu? hoe dus? my dunckt ghy ziet alree bekreten.
 Nu huil niet, slechte bloet: het sterven is ons lot.
 1240 Een mensch is stof, en breeckt, gelijk een aerde pot.

WOUTER.

Men kan een broke pot noch wel te zamen smeerem,
 Maer menschen niet. Ay my, kost ick dit jammer keeren.

ADELAERT.

Laet hooren hoe het ging: of viel het lot op u?

WOUTER.

- Wat zal ick praten? angst maeckt blinde Wouter schuw.
 1245 De Heemraet had een wijl gegeven, dat het roockte,
 En 't bloet van wederzy, gelijk een ketel, kooekte,

1227. 1647 (J), 1661: bleeck. In 1647 (j) en 1648 staat kloeck; met inkt in alle eksemplaren verbeterd in Bleeck; in één (Unger) is de -o- minder duidelik verbeterd. Blijkbaar is 't van dezelfde hand. Vermoedelik deed de uitgever het.

1232. 1661: lonen — 1238. 1647 (J), 1661: alreë —
 1244. 1661: praten: —

Wanneer men ging te keur: het was oock tijt te gaen;
 En Lantskroon zette zich met Vrerick boven aen.
 De stemmen gingen om by beurte, en broghten t'zamen
 1250 Van weerzy twalef uit, dat 's vierentwintigh namen.
 Men tekende de rol, al was 't met wederzin
 Van elcke zy: toen riep men blinde Wouter in,
 Die most uit al den hoop twee cyferletters noemen.
 Ick wreef mijn handen vast, en morde al stil: gansch
 bloemen,

1255 Dit kost geen koe, noch kalf: het kost 'er menschevleisch.
 Het Heerschap graende vast, en porde reis op reis.
 Wat zou men doen? Ghy weet ick ben gezworen bode,
 En roeper van ons dorp. In zulck een versche zode
 Van vierentwintigh maets te grabbelen zoo los,
 1260 Zoo reuckloos naer een paer: het is geen bot of pos.

ADELAERT.

Laet hooren wie ghy koost, het zy dan pos, of snoecken:
 Wie 't wezen magh of niet: ick ben niet veer te zoecken.

WOUTER.

Met oorlof, brave borst, ick noemde drie en tien,
 En badt terstont gena. Daer kost een blinde zien
 1265 Wie om zijn hooft bestorf. Hoe mompelden de monden,
 De mannen om de banck? Ick wert terstont gezonden
 Om Hartman, daer hy zat, en praette by zijn moêr.
 Daer lagh een huis, gelijk een hoischuur; al de vloer
 Bezet van 't naeste bloet, van vrienden, volck, en bureu.
 1270 Op 't huilen loeiden stracks de stallen, en de schuren,
 En weiden om het huis. De zuster hallef doot,
 Viel Hartman om den hals, die kreet: het doet geen noot:
 Geen Hartman is zoo weeck, dat hy om 't lot zou zwijmen.
 Toen quam 'er Maetelief, en Kees, en lange Tymen.
 1275 Zijn oude vryster Baers die keek onaertigh bang:
 De tranen biggelden, als knickers, op de wang.
 Hy zoendeze eens, en riep: ghy blijft geen weduw zitten.

1268. 1661: hoyschuur; — 1271. 1661: zuster, — 1274.
 1661: Matelief, —

O schoonheit, zoo ick sterf, verklaerme met de gitten,
Die in uw aenzicht staen: ick min u, by mijn ziel.

ADELAERT.

1280 'k Verlangme doot: maer zegh waer 't ander lot op viel.

WOUTER.

Verlang zoo niet: het wil u tijts genoegh bedroeven.

ADELAERT.

Nu blinde knecht, zegh op: waer toe dit lange toeven?

WOUTER.

De naem, daer 't lot op viel, is u te lief en waert,
Misschien uw beste vriend.

ADELAERT.

1285 Al was het Adelaert,
Ick ben het lot getroost, en kan het leven missen.

WOUTER.

Wat noot is 't dat men 't noem'? ghy kunt het zelf gissen.

ADELAERT.

Zoo hoop ick dezen dagh te sterven met den krans.

WOUTER.

Ghy moet met Hartman voort gaen loten om de kans.
1290 Ick daegh u uit den naem des Heemraet en hun allen.
De Zuidt- en Noortzy vreest op wien het lot wil vallen.

ADELAERT.

Geluckige Adelaert, schep moedt: ghy zult altoos
Niet zuchten, onbeloont van fiere Hageroos,
Die uwen dienst versmaet, en zultze nochtans minnen,
1295 Veel meer dan eenigh haen het puick van al zijn hinnen,
Beschut door zijnen beck, en pen, en spore, en poot.
De waere liefde is taey, en overduurt de doot.
Behaeghe 't haer uit gunst mijn' krans te helpen stren-
gelen,

En onder elcke bloem een' druppel daeuws te mengen,
1300 Die langs haer wangen druipe; ick storref waert benijt.
Nu 't lot des doots getart: zy wachten: het is tijt.

1284. 1661: u — 1287. 1661: noem? — 1288. 1661: houd
ick — 1291. 1647 (j), 1648: Zuidt-en-Noortzy —

VONDEL, *Leeuwendalers*.

Een ander trille, en beve, en hoor' van 't sterven noode:
 Ick hoor geen blijder maere, en volgh van zelf den bode.

REY VAN LEEUWENDALERS.

KEER.

O Zorghelijke lotery,
 1305 Wie van die beide treckt zich vry?
 Hier schuilen doot en leven
 In eene zelve bus al stil.
 Het lot magh vallen hoe het wil;
 Een karel moet 'er kleven.
 1310 De Zuidtzy bidt voor Adelaert:
 De Noordtzyde acht haer' Hartman waert.
 Hoe 't valle, 't valt oneven.

TEGENKEER.

Het bloet van beide is ongelijk:
 Maer 't blinde lot zal arm noch rijk,
 1315 Noch hoogh noch laegh verschoonen.
 Het bloet der Goden sneuvelde oock,
 Toen al ons vreught verdween, als roock.
 O Wout- en Veegodts zonen,
 Uw deught blijft eeuwigh buiten 't graf:
 1320 Uw naem neemt toe, en nimmer af:
 Geen winter schent uw kroonen.

TOEKEER.

De nederlaegh van Waerandier,
 En Duinrijcks jammer hebben 't vier
 Van 's hemels wraeck ontsteken.
 1325 Hoe maecktze 't Leeuwendael zoo bang?
 Och Ackergoden, och, hoe lang
 Zult ghy uw zonen wreken?

1304. 1647 (j), 1648, 1661: zorghelijke — 1312. 1647 (J),
 1661. — In 1647 (j) en 1648: Hoe valle; de 't met inkt
 bijgeschreven; denkelijk door de uitgever.

HET VIERDE BEDRYF.

WOUTER. VELLEDEE. VRERICK. ADELAERT.
VOLCKAERT.

- Ghy lotgebroeders, die de lotbus elck by 't oor
Gevat hebt, Adelaert en Hartman, ick ga voor,
1330 Dies volght: de Heemraet volge; en, na den Heemraet,
beide
De Heerschappen, ter steê, daer 't bittre lot u scheide.
Nu staet gelijk, en zet de goude lotbus zacht
Op dezen drievoet neêr, voor ons kappelle, en wacht
Op uwe knien de komst van Priesterin Velleede,
1335 Die altijt spreekt met Pan: hy waert in deze stede.
Als zy de derde reis den offerhoren hoort,
Zult ghy haer zien in 't wit verschijnen in de poort,
En flucks na d'uitspraeck, stil en stom naer binnen deizen.
Verbeitze een' oogenblick met zuivere gepeizen,
1340 En steurt d'orakels niet door woorden, of gebaar:
Zy neemt niet slof en traegh het out kappelampt waer,
En zal, gelijkze plagh, verschenen, ons ontdecken
Des Veegodts wil en eisch, en 't lot rechtvaardigh
trecken.

VELLEDEE.

Het lot eischt Adelaert: men offre hem aen Pan.

VRERICK.

- 1345 Vertreck niet, Lantskroon, blijf: vertreck niet, Heereman.
Gehoorzaemt 't heiligh lot: verdraeght het lot geduldigh.
Waer looptghe zoo verbaest? O jongeling, beschuldigh,
Bezwaer geen sterflijck mensch: de Godtheit kiest u uit,
En wil datghe op uw borst dit jaerlijcks onweêr stuit.
1350 Rijs op: ontschuldigh ons: het lot heeft u gekoren.

ADELAERT.

Ick achtme heden eerst ter goeder tijt geboren,

1338. 1647 (J): flucks, —

- En schatte zulek een doot wel duizent dooden waert.
 Wie in de bloem der jeught aldus ten grave vaert,
 Bestulpt met geenen zerck al t'effens zijn gebeente,
 1355 En naem, die op de tong des lants, by zijn gemeente,
 Gedurigh leeft en zweeft, ja t'elckens weder groent,
 Gelijck een jonge telgh. Wat wacht men dan? verzoent
 Den hemel door mijn bloet, dat keere uw ongelucken.
 Zoo zal ick zelf mijn borst en boezem openrucken,
 1360 En pal staen, als een pael; mijn aengezicht geen verf,
 De lindeboom zijn kleur verschieten, daer ik sterf.

VOLCKAERT.

- Van twintigh daelde geen zoo welgemoedt ter zielen.
 De Doot joegh andren voor: ghy volght haer op de hielen,
 Zoo vrolijk, ofze u leidde op eene bruiloftsfeest.
 1365 Men twijfelt wie van bey het meeste schrickt en vreest.
 De Doot is stout, en trots: ghy tartze, en zijt noch stouter.

VRERICK.

Welaen dan, volgh, 't is tijt, het spoor van blinde Wouter,
 En voegh u tusschen beide, als 't immers wezen moet.
 Hoe raectt onze offerwijze op eenen betren voet?

HEEREMAN. LANTSKROON.

- 1370 Helaes! wat ongeluck, wat rampspoet komt u over?
 LANTSKROON.

- Zoo treft de blixemstrael de leste telgh en lover
 Van onzen lauwerboom, den stercken Waerandier,
 Uit 's Woutgodts struick geteelt, gesproten. Nu is hier
 Geen tack noch telgh van Wout- en Veegodt meer voor-
 handen,
 1375 By alle ons wetenschap: want geen der ommelanden
 Oit tael of teken broght, waer Duinrijcks weduw bleef,
 Die zwanger van een vrucht, haer huis met hope steef,
 Dat 's Veegodts afkomst noch in hare vrucht zou bloeien,
 Gelijck een willigh plagh aen onze beeck te groeien.

- 1380 Zoo gaet in 't endt de boom met zijnen wortel uit.
 Wat raet? dees loting is geen menschelijck besluit.
 Wie durf zich tegens Godt en zijn kappelamt zetten?

HEEREMAN.

Het ga zoo 't wil, zoo 't kan: ghy moet dien schent beletten.

LANTSKROON.

Wat middel om dien ree gespannen boogh t'ontgaen?

HEEREMAN.

- 1385 Ick hoop ons Zuidtzy zal tot uitstel noch verstaen.

LANTSKROON.

De Noortzy nimmermeer: oock heeft de Godt der wonden,
 Noch Pan, noch Wildeman noit boete quijtgeschouden.
 Al stille men het dorp, ghy stilt den Wilden niet.

HEEREMAN.

Ghy weet wel hoe hy licht, wanneer hy maeghden ziet.

LANTSKROON.

- 1390 Wat vordert dit? hier heeft geen dochter in te zeggen.
 Die schutter zal den boogh en knodts niet nederleggen,
 Om 't loncken van een maeght: hy is te woest en wilt.

HEEREMAN.

Hy zal 't verzecker doen.

LANTSKROON.

Ghy spreekt te rijck en milt.

HEEREMAN.

- 1395 Ay Heerschap, laet my slechts al heimelijck betyen.

LANTSKROON.

Ga hene, neem een proef. Het schijnen razeryen.
 Mijn hoop verdwijnt in roock. O edelaerdigh bloet,
 Heb ick u voor een pijl zorghvuldigh opgevoedt,
 Gelijck mijn' eigen zoon? Wat baten al mijn zorgen?
 1400 Ontzincktge'savontsmy in 'tschoonste van uw' morgen?

HAGEROOS. HEEREMAN.

Ellendige Adelaert, hoe treft het lot uw hoofd!
 Beschermmer van mijn eer, wat avontuur berooft

- My heden van uw hulpe, en trouwe, versch gebleken?
 Het lot schelt suffers quijt. De deughden en gebreken
 1405 Zijn even waert by Pan, die geene kennis draeght:
 Al roept men dat de deught den Goden zoo behaeght.
 O vryers, houdt uw rust, al hoortghe maeghden schreien,
 In duin, op 't eenzaam velt, of wilde woeste heien;
 En werpt u om geen maeght in 't uiterste gevaer:
 1410 Men loont u averechts. Nu zult ghy op een baer
 Den dooden Adelaert, te jammerlijk doorschoten,
 Zien dragen naer zijn huis, en alle lijkgenooten
 Zien kermen, zonder maet, op dat ontijdigh lijk,
 Daer Lantskroon zit en treurt, bemorst van stof en slijck.
 1415 Zoo treft een Noortsche buy den roem van alle hoven,
 Den bloessem, die den boom een' rijkdom dorst beloven:
 Zoo bijt een ongedierte een wijnranck, datze quijnt:
 Zoo stickt de mist een bloem, dat al haer geur verdwijnt.

HEEREMAN.

- O Hageroos, 't is waer, ghy toont uw gunst met klagen,
 1450 Maer ydel. Had men 't hart een schoone kans te wagen,
 Ick zaegh hem ongequetst en scheutvry voor dat punt.
 Genees den vromen helt: beproef eens wat ghy kunt.

HAGEROOS.

- Ghy raest: hoe kan ick hem in zulck een' schijn genezen?
 My dunckt ghy schimpt met my: oock schijnt het aen
 uw wezen:
 1425 Doch 't is geen schimpens tijt: men neem' geen tijtverdrijf
 Uit 's anders ongeluck: dit nootlot eischt zijn lijf.

HEEREMAN.

Geloofme zonder schimp, ick wenschte hem t'ontzetten.

HAGEROOS.

Al quaem hier Herkules, hy kost dit niet beletten.

HEEREMAN.

Hier hoeft geen Herkules, maer eer een Circe toe.

HAGEROOS.

- 1430 De Wildeman is schaleck: hoe zou dit toegaen? hoe?

HEEREMAN.

De schoonheit nam wel eer een schalcker gast gevangen.

HAGEROOS.

Ay Heemraet, zwijg: ghy zoekt my slechts met roode
wangen

Van hier te jagen: zwijgh: ick hoor u met verdriet.

HEEREMAN.

Ick bidde u luister eerst: ghy vat mijn meining niet.

- 1435 Men wil uw eerbaerheit bevlecken, noch beschamen
Met zaecken, die noch maeght noch eerbre vrouw betamen:
Betrouw ons beter toe, en neem den voorslagh in:
Mishaeght het u, zoo volgh dan vry uw' eigen zin.

HAGEROOS.

Laet hooren hoe ghy meent een' wolf in slaep te wiegen.

HEEREMAN.

- 1440 Ulysses kost wel eer den Griekschē Reus bedriegen,
En aen den ramsbuick vast, ontsloop dat bloedigh hol.
De blinde taste slechts den rugge, ruigh van wol,
En docht niet om den gast, die hangende aen de vloeken
Uit 's menschevreters muil behendigh wert getrocken.

HAGEROOS.

- 1445 Gelijck den Wildeman by geenē blindeman.

HEEREMAN.

Te looser is de vont, die hem beguighlen kan,
Die scherp en helder ziet uit alle bey zijn oogen.
De boschgalm heeft zelf Pan met haer geluit bedrogen.
Ga hene, ga verschalck dien onbesuisden gast.

HAGEROOS.

- 1450 Indien het mooghlijck zy, vooral oock buiten last
Van eere en zuiverheit, my waerder dan mijn leven.
Zegh op, 'k verlang wat list ghy listigh weet te weven
In dees verlegenheit.

HEEREMAN.

De list gaet boven maght.

- 1455 Hēt vrouwvolck ringeloort en knevelt mannekracht.
Een schoonheit, opgepronckt met aengename treken,
Bleef zelden in 't begin van haren aenslagh steken.

- Verzuim niet, zeven sterck, zoo daetlijk heen te gaen,
 En treck uw bruiloftskleet en beste rocken aen,
 1460 D'een geel, en d'ander root, of goutgeel, als de doiers,
 Of blaeuw, als korenblaeuw, of paers, of noch wat moiers.
 Dan bint de vlechten op met lint, dat gout verdooft.
 Een zilvre riem om 't lijf: een roozekrans om 't hooft:
 De kralen om den hals: een verschgepluckte ruicker
 1465 Van bloemen in de hant: een doos met lekker suicker
 Beveel een andre maeght: een flesch met Rijnschen wijn,
 Een' korf met glazen, rein en klaer van kristalijn,
 Een lietboek en een fluit aen anderen te dragen.
 Gemoet hem dus in 't bosch. Ghy zoudt een' Godt behagen,
 1470 Bekooren onverziens, in 't heetste van zijn jaght.
 My dunckt ick zie hem staen: hy huilt van pijn, en lacht.
 De knods, de boogh, de pijl begint den Reus t'ontzijen.
 Hy noodight u in 't groen. Ghy zult hem binnen krijgen,
 Rontom belegeren, verovren met een' lonck,
 1475 En brengen glas op glas; daer zoete dronck op dronck,
 En fluit en boschgezang zijn zinnen zoo betover',
 Dat hy in uwen schoot, of slaeprigh achter over,
 Zich zelf in 't gras vergete, en zijn gety verslaep'.
 Hy rijze 's morgens vry, en rispe, en geeuwe, en gaep',
 1480 Maer verge ons niemants bloet, als 't zoenfeest zy ver-
 streken,

- En d'eischer van dien eisch het gantsche jaer versteken.
 Zoo bergh ghy Adelaert, dat Lantskroon zelf u verght.
 Ay, bergh den helt zijn lijf: hy heeft uw eer gebergh:
 Zoo zal het groene woudt, de vogel in de hagen,
 1485 Gansch Leeuwendael, en elck van uwe deught gewagen.

HAGEROOS.

Ick kocht dien jongen helt zijn leven met mijn doot.
 Maer wacht u, zoo my dit, gelijk het kost, ontschoot:
 De helt bleef ongeredt, en ick, in smaet, en schande,
 Zou ongeacht by elck, geschonden achter lande

1481. 1647 (J), 1661: gansche — 1488. 1661: smaet —
 1489. 1661: zou, —

1490 Gaen dolen: neen, ick ben den schender pas ontgaen,
 En wil zoo reuckeloos my zelve niet verraên.
 Die raet is vol gevaers: ick zie geen' troost voorhanden.

HEEREMAN.

Zy belght zich des: ick bijt van boosheit op mijn tanden.
 De vryers zijn te heet: de vrysters veel te koel.
 1495 Hy liep zich doot, en zy blijft zitten op haer' stoel.

VOLCKAERT. VRERICK.

Wat raet met Lantskroon nu? dat Heerschap valt ons
 tegen?

VRERICK.

Wy zijn gewisselijck om zijn fortuin verlegen.
 Indien ons Hageroos dit lot te beurte viel,
 My dunckt de wilde boogh zou eer mijn eige ziel
 1500 Doorschieten, en mijn hart dat scherpe punt gevoelen.

VOLCKAERT.

De mensch is stock noch block: maer kan dit tegenwoelen
 Iet vorderen? ghy weet het vonnis leit gevelt.

VRERICK.

Zy weten 't oock, en best de vader, wien het gelt.

VOLCKAERT.

Geen vader, maer een vooght, en slechts een voestervader.

VRERICK.

1505 Geloofme vry, geen kint ging oit zijn oudren nader
 Aen 't hart, als my dees spruit, mijn lieve Hageroos.
 Het opvoên wortelt diep van langer hant. Ick koos
 Geen eigen kint voor dit: zoo treft my 't mededoogen.
 Ick houze ruim zoo waert als d'appels van mijn oogen,
 1510 En voel by my hoe 't hart van Lantskroon zy gestelt;
 Het hart, een naeuw begrijp, en al te klein een velt
 Voor zulke vyanden; de noot aen d'eene zijde,
 De liefde aen d'andre zy. Hier gaet een sterck getijde.

VOLCKAERT.

De liefde moet in 't endt toch luistren naer den noot.

VRERICK.

1515 Zoo licht niet: neen zy lijdt en waeght eerst stoot op
stoot.

VOLCKAERT.

Dan hobbelt het gemoet te langer hene en weder.

VRERICK.

Een boom valt nimmermeer met eenen slagh ter neder.

VOLCKAERT.

Hoe gaet men hem dan best met klem van woorden aen?

VRERICK.

Men moet hem minnelijk met reden ondergaen.

VOLCKAERT.

1520 Heeft reden oock de maght hem over stach te werpen?

VRERICK.

Zoo dra niet: neen, men dientze allengs wat meer te
scherpen.

VOLCKAERT.

Hy voert zijn tegenreên, het loop' dan hoogh of leegh.

VRERICK.

Men wicke in redens schael wiens reden zwaerder weegh'.

VOLCKAERT.

Indien hy, als de tong van deze schael, wou luisteren.

VRERICK,

1525 Hoe zou, hoe kan hy 't recht van 't billijk lot ver-
duisteren?

VOLCKAERT.

Maer een benevelt brein en luistert nergens na.

VRERICK.

In 't eerste niet: het hoort nochtans, al hoort het spa.

VOLCKAERT.

Wel Heerschap, het wort tijt: wy dienen werck te spoeden.

VRERICK.

Laet my begaen, en schuw hardtneckigheid te voeden

- 1530 Door eenigh dreigement, of scheltwoort, fel en bits.
Wie zacht een duin beklimt, genaecht allengs het spits.

VRERICK. LANTSKROON. VOLCKAERT.
HEEREMAN.

- Velleedes uitspraec klonck zoo luidt, gelijk een donder
In d'ooren van het volck: het geef dan niemant wonder,
Dat ghy verslagen zit om uwen Adelaert:
1536 Want voesterkinders zijn den voestervadren waert;
Te meer, zoo deught en geest en gunst, hun aengeboren
En ingeschapen, oogh en hart en zin bekooren:
Dit leert d'ervarenheit den mensch, van hant tot hant.
De huisman mint veel meer zijn opgequeeckte plant,
1540 En die hy meste en snoeide om weeligh op te komen,
Dan aengekochten gront, bezet met oude boomen;
Byzonder als zy tiere en voortbreng' zulk een ooft,
Dat alle boomgaerts tart, en strijckt de kroon van 't hooft.
Zoo hangen wy ons hart aen 't geen wy zellefs bouwen.
1545 En zou een woeste bijl dien stam ter neder houwen;
Zy ging eerst door ons hart dan door dien jongen stam.

LANTSKROON.

- Indien uw Hageroos dit onheil overquam,
Ghy zoudt dit hartewee wel levendigh gevoelen.
't Valt mackelijck zijn vlack in 's anders bloet te spoelen.
1550 Men voelt zijn eigen eerst, een anders weedom lest.
Een vreemden oordeelt vreemt, een vader allerbest.

VRERICK.

- Wy strijden niet: ick heb mijn sterckheit niet te roemen.
Mijn dochter en uw zoon zijn uitgeleze bloemen;
Hoewel men zijn geslacht, en niet haer ouders, kent,
1555 Al schijntze ons ongemeen. Ick hoopte uw abele ent
Te zetten op mijn hout: nu schijnt my dit t'ontschieten.
Zoo loopt ons hoop in 't riet: en wy, ocharm, genieten
Den bloessem, niet de vrucht, van 't lang gehoopte goet.

1536. 1661: en geest *ontbr.* — 1537. 1661: hart, — 1538.
1647 (J), 1661: ervarentheit — 1557. 1661: och arm, —

LANTSKROON.

Ick vat dit vonnis niet: dees bloedige uitspraeck moet
 1560 Wat anders in den zin dan in den klanck beduiden.

VOLCKAERT.

Wel Heerschap, vat ghy niet de woorden zoo die luiden?

HEEREMAN.

Leert ghy het Heerschap dan der Godenspraeck verstaen?

VRERICK.

Nu Heemraên, luistert toe, en hoort ons reden aen.

VOLCKAERT.

Zal Heereman my nu der Goden spraeck vertolcken?

VRERICK.

1565 De Godtheit schuilt in bosch, in wateren, en wolcken:
 Indien het anders waer', men had geen tolck van doen.
 Velleede weet en leert hoe iemant Godt verzoen'.

LANTSKROON.

Velleede leert het ons, indienwe dit begripen.

VRERICK.

Men hoeft, daer klaerheit is, de herssens niet te slijpen.
 1570 De woorden brengen 't meê: de woorden leggen klaer.
 Doch zoo ghy middel ziet hem (zonder lantgevaer
 En plagen op den hals van 't arme volck te halen)
 Te redden; wijs het aen. Men kan maer eens verdwalen
 In zulck een wightigh stuck. Ghy hoort den eisch van
 't lot.

LANTSKROON.

1575 Ick hoor den eisch of niet. Is Godt nu tegens Godt?

VRERICK.

Geensins: geen Godtheit sprack noch oit zich zelve tegen.

LANTSKROON.

't Is dan noodzaeckelijck hier anders meê gelegen.

VRERICK.

Geef reden van dat woort, indien ick 't vatten zal.

LANTSKROON.

Eischt Pan een' ram, of bock, of stier uit onzen stal?

VRERICK.

1580 Hy eischt ons Adelaert, dat bitter valt te zwelgen.

LANTSKROON.

Hy eischt dan 't bloet van Helt, die schoot geen andre
telgen.

VRERICK.

Wat raet? wie verreght Pan een andere offerboet?

LANTSKROON.

Hy eischt dan 's Woudtsgodts neef, ten zoen van 's vaders
bloet?

VRERICK.

Wat sterflijk mensch kan Gode of durf hem wetten
stellen?

LANTSKROON.

1585 Een ongevoeljk mensch kan licht een oordeel vellen.

VRERICK.

Ick oordeel niet, maer spreek Velleedes oordeel na.

LANTSKROON.

Zoo schut men met mijn ramp een algemeene scha.

VRERICK.

't Gemeen heeft deze scha nu twintigh jaer gedragen.

LANTSKROON.

De bloessem van ons zijde is zevenmael geslagen.

VRERICK.

1590 Het lot viel twalefmael de Noordtzy fel te beurt.

LANTSKROON.

Dit achtste weeght veel meer dan al wat ghy betreurt.

VRERICK.

Men houde ons buiten schult: dat lot was hem be-
schoren.

LANTSKROON.

Ick heb hem hierom niet tot mijnen zoon verkoren.

VRERICK.

Al sneuvelt hy, wy staen in tal noch ongelijk.

1584. 1661: gode, — 1585. 1647 (j), 1648, 1661. —
1647 (J): ongevoeligh —

LANTSKROON.

- 1595 Het scheelt slechts vier: uw zijde is ruim zoo volleckrijck.
Dees eenige overtreft alle anderen in waerde.

VRERICK.

Hier gelt geen waerde of bloet, of wie hem won, en baerde.

LANTSKROON.

Hervat de keur nog eens.

VRERICK.

Beschimp het recht van Godt.

- 1600 Dat lijdt de Noordtzy niet: zy houdt zich vast aen 't lot.

HEEREMAN.

Het dient haer nu: zy dorst het eertijts tegenstreven.

VOLCKAERT.

Toen viel het ongelijk: zy most het nochtans geven.

HEEREMAN.

Zy keek oock bang genoegh.

VOLCKAERT.

Maer banger niet dan ghy.

VRERICK.

- 1605 Nu Heemraet, houdt gemack, en rust van wederzy.

LANTSKROON.

Men zal de Godtheit eer door zulck een offer tergen.

VRERICK.

Zoo most de Godtheit zelf ons niet dit offer vergen.

LANTSKROON.

Zoo most men godlijk bloet niet hangen aen de keur.

VRERICK.

Uit keurkrackeel ontstont dan licht een erger scheur.

LANTSKROON.

- 1610 Het ga zoo 't kan, zoo 't wil: men moet zich noch beraden.

VRERICK.

Hoe lang beraên? men moet het offer niet verspaden.

LANTSKROON.

Men stelle een' onverlaet of booswicht in zijn steê.

1596. 1661: eenige offer treft alle — 1609. 1647 (J): een ander —

VRERICK.

Dat brengt het lantgebruick noch zoenrecht geensins meê.

LANTSKROON.

Verander het gebruick: de noot verkeert de zeden.

VRERICK.

1615 Men is uit hoogen noot tot dit altaer getreden.

LANTSKROON.

Wanneer geneest ons Pan van zulck een lange smert?

VRERICK.

Zoo dra de wilde boogh hem micke naer zijn hart.

LANTSKROON.

Velleede spelde dit vergeefs een ry van jaren.

VRERICK.

Te zijner tijt zal Pan verzachten, en bedaren.

LANTSKROON.

1620 En ondertusschen komt dees lantplaegh om mijn' zoon.

VRERICK.

En om meer anderen. Zoo wort men ramp gewoon.

VOLCKAERT.

Ja Heerschap recht, zoo leert een lantheer meê gevoelen
Hoe dit een lantman smert.

HEEREMAN.

Ghy zoekt uw moet te koelen

1625 Met schimpen op den Heer. Wat quelt ons Volckert nu!

VOLCKAERT.

Wat quelt ons Heereman! Hoe na zal 't recht, om u
Of 't Heerschap hier van daegh zijn' gang niet kunnen
krijgen?

VRERICK.

Terwijl men handelt, laet, ay laet den Heemraet zwijgen,
Of spreken met bescheit: men geef de reden plaets.

1630 Ghy waert, voor 't lantgeschil, van outs getrouwe maets.
Al ging de vreê van honck, zy kan noch weder komen:

1624. 1661: u — 1626. 1647 (J), 1661: hoe — 1627.
1661: Heerschap, — 1647 (J): daegh' — 1628. 1661: laet ay —
de — 1630. 1661: van ons —

- Zy groeit wel weder aen, als afgehouwe boomen.
 Wat my belangt, ik zie de vruchten van den twist,
 En hoe men in den twist van weêrzy zich vergist,
 1635 En door 't vergissen elck om eige schult moet bloeden.
 Nu dient men noch by tijts het quaetste te verhoeden,
 Op dat geen boozer lucht zich in dees pleitkoorts meng',
 En Zuidt- en Noordtzy beide om hals en have breng';
 Dies laet ons elck met raet en daet den oirbaer ramen.

LANTSKROON.

- 1640 Verschoont mijn' zoon, en brengt van wederzy te zamen
 Wat voort tot pais, en vrede, en rust gedyen kan.
 Ick geef mijn stem aen u.

VRERICK.

Gehoorzaem vader Pan:

- Wy zullen morgen vroegh van 't ander gaen beginnen.
 1645 Wie andren winnen wil, moet eerst zich zelf verwinnen.
 De kudde volght den ram gewilligh op zijn spoor.
 Getroost u Adelaert, en geef het recht gehoor.

LANTSKROON.

- Wat baet nu al mijn zorgh, zoo menigh jaer gedragen?
 Ick rechte een' winthont af, en worgh hem voor het jagen.
 1650 Ick vockte een veulen aen, en jaegh het in zijn doot.
 Ick leerde een' schoonen valck, en drenck hem in de sloot.
 Neen Adelaert, mijn zoon, ick geef u zoo niet over.
 Ick ly niet, dat men my beguighele, en betover'.
 Hack beucken af tot brant: legh rijsbosch op het vier:
 1655 Hou eick en elzen om: verschoon den lauwerier:
 Verschoon het eeuwigh groen: laet ander loof verwelcken.
 Ick voedde hem niet op om koe of schaep te melcken;
 Een kudde of ossendrift te drijven langs den wegh;
 Of braem en bes om loon te lezen op een hegh;
 1660 Maer naer den eisch des struicks, waeruit hy is gesproten;
 Geensins om zulck een' schat te hangen aen dit loten.

1632. 1661: bomen. — 1638. 1647 (j), 1648: Zuidt-en-Noortzy — 1648. 1647 (J): zorg, — 1651. 1647 (J): een — 1653. 1661: niet at — 1653. 1661: beguighele —

Indien de boogh hem trof, wie heelde oit zulck een smert?
 My dunckt die droefheit viel my, als een steen, op 't hart.
 Men sla wat anders voor: men kreuck' dit bloedigh oordeel.
 1665 Geen vonnis leit zoo vlack, of godlijk bloet heeft voordeel.

WOUTER. LANTSKROON. VRERICK.

Och heerschappen, staet by: och Heemraet, staet ons by:
 De Zuidtzijde is in roer, en al de Noorder zy.
 Men graeft de paden op: de huisman raept vast steenen.
 De meester en de knecht, het dorp is op de beenen.
 1670 De wijven huilen vast. De koe, het kalf, al 't vee
 Dat bulckt en blaetze na. Ick huil mijn hart in twee.
 De jongers komen voort met voreken, schup, en haecken,
 Met zeissen, stock en tang: een ieder past te raecken.
 De zonnwagen hangt en helt al steil en schuin
 1675 Voor over in de zee, geen hantbreet boven duin.

LANTSKROON.

Wat vraeght ghy naer de zon? laet ros en wagen rollen.

WOUTER.

Och Heerschap, zinkt de zon, zoo raekt het lantaen 'thollen.
 Men wacht den Wildeman: hy stapt al brullende aen:
 Hy weet van dit krackeel. Wie kan hem tegenstaen?
 1680 Hy ruckt de boomen uit met aerde, en stronck, en wortel.
 Verrascht hy Leeuwendael, hy trapt het vleck te mortel,
 Of zet het al in brant want heint is of ontrent.
 Och, komt de Wildeman, zoo loopt het op een endt.
 De maeghden staen gereet om Adelaert te leien,
 1685 Te wasschen in de beeck, te kranssen, te beschreien:
 Zy wachten slechts op 't woort: och mannen, geef het woort.

VRERICK.

Nu Heerschap, kort beraet: men wil ons fel aen boort.
 Ay, geef u zelven toch, om beters wil, gevangen.

LANTSKROON.

Och *Adelaert, mijn zoon. Zoo ga het lot zijn gangen.

1672. 1661: schup — 1677. 1661: zo — 1678. 1661: aen; —
 1689. 1647 (J): zo — 1661: gaet —

REY VAN LEEUWENDALERS.

KEER.

- 1690 Nu volgh ons volgens 't lantgebruick,
 Helaes! een hardt gelagh:
 Wy gaen met becken, krans en kruick
 U naer de zuiverplaets geleien,
 En zuivren, kranssen, en beschreien.
- 1695 Toen Oostwey *), ouder dan de dagh
 Gestarrent zon en maen,
 De zon zagh ondergaen,
 En d'eerste reis voorover rollen,
 Geraeckte al 't lantschap aen het hollen:
- 1700 Het klonck met schup en tang
 Op becken, en keeck bang:
 Het hilde en kermde: o smart,
 O keer dien gouden klood.
- 1705 Hoe valt ons d'oude nacht op 't hart
 Voor eeuwig! schut den noot.
 Die lamp te derven, is een doot.

TEGENKEER.

- Out Oostwey, droef in slaep geschreit,
 Ontwaecte 's morgens vroegh
 Met vreught uit zijn onnozelheit;
- 1710 Toen d'uchtend, voor den zonnewagen,
 Die nare grijnzen quam verjagen,
 De lucht allengs wat blijder loegh,
 En 't volleck uit de wey,
 Den doier van het ey
- 1715 Der weerelt, of de schijf der schijven
 Zoo schoon vergult zagh boven drijven,
 Gelijckze 's avonts zonck.
 Maer och, dees heldre vonck

1696. 1661: , zon —

*) *Arkadie.*

- 1720 Voor eeuwigh uitgedooft,
Met eenen kouden steen,
Ons van die hope en troost berooft.
Het graf verwacht het been:
De geest zal waeren hier beneên.

HET VYFDE BEDRYF.

LANTSKROON. ADELAERT. VRERICK.

- Wy naecken d'offerplaets: helaes, men kan niet spader.
1725 Mijn waerde zoon, vergeef, vergeef het uwen vader,
Die, als zijn eigen kint, u opvoedde in zijn huis,
Dat hy, geperst door noot, en schricklijck lantgedruis,
Het onverzoenbaer recht des Zoendaghs niet kan schorten.
Godtvruchtigheit verbiet de Godtheit te verkorten:
1730 Medoogenheit gebiet dat ick uw leven spaer'.
Wat voelt mijn geest een' strijt! o wreet verzoenaltaer,
O zode, durftghe wel het bloet der Goden lecken,
Daer lindschaduwen oock spin en padden decken?
En zal dit heiligh root besprengken 't groene bedt,
1735 Dat noit met zulck een bloet gevlaect wert, en besmet?
Wat raet, mijn kint? De zon van uwe jeught aen
't blincken,
En naulix opgegaen, begint in 't gras te zincken,
Als d'andre zon in duin: maer dees keert morgen weêr;
Het licht van uwe jeught en jongkheit nimmermeer.

ADELAERT.

- 1740 Mijn vader, langer niet mijn vader in dit leven,
Ghy hebt uw eigendom de Godtheit zelf gegeven,
En ick mijn zelven gansch vereert aen 't algemeen;

1730. 1661: Medogentheit — 1731. 1661: een — 1734.
1661: besprengken —

Benijme niet dien krans, een lot, dat ieder een
Niet toevalt. Laetme gaen den schutter zelf verrassen.

- 1745 Rechtschapen karel past op dootshoofd noch grimmassen
Van grijs of schors des doots, die kinders hier vervaert.
Geluckigh sterft hy, die zijn doot met eere paert.

VRERICK.

- Nu hoor ick Warandier noch leven in den zone,
En ken hem in zijn kroost. Dat vader Pan u kroone,
1750 Die uwen vader volght in moedigheid en deught.
'k Geloof zijn assche springt en huppelt nu van vreught;
Indien de beenders noch, in hun geruste stoelen,
Zich moeien met ons lot, en iet van 't weereltsch voelen.
Hy scheide met dit woort, van Koenraets arm gestut:
1755 Ick leefde minst voor my, en sterf om 's anders nut.
Ga hene, groet dien helt: vertel hem d'ongelucken,
Die, na zijn ongeluck, niet lieten ons te drucken.

LANTSKROON.

- Mijn zoon, indien u noch iet weereltsch quelt, en smart,
Ontdeck my voor het leste al wat'er leit op 't hart.
1760 De Hemel blijve op ons in eeuwigheit verbolgen,
Indien wy uw verzoeck en jongsten wil niet volgen.

ADELAERT.

- Ick heb een bede op u, en twijfel 'er niet aen
Zy wort gewilligh van u beide toegestaen
Aen een', die gaerne sterft, en vrolijcker zal sterven,
1765 Indien hy na zijn doot 't beloofde magh verwerven.

VRERICK.

De lantkappel, de beeck, de lindeboom, de lucht,
Het velt, het stomme vee, de vogel in zijn vlucht
Getuige van uw bede, en 't geen wy u beloven.

LANTSKROON.

- De donder sla het ooft met vlaegh op vlaegh van boven;
1770 De hagel sla met kracht den bloessem op den boom,
Houdt elek van ons u dit niet eerelijk en vroom.

VRERICK.

De koe ga grazeloos en dor en mager quijnen;
De vogel schuwe ons lucht; de duin verjaegh de knijnen;

De visscher vange en vissch' gedurigh achter 't net;
 1775 Indien men dezen eedt niet nakome, als een wet.

ADELAERT.

Houdt op, ick ben gerust, en zonder eedt te vrede.
 Uw woort is my genoegh: oock wil ick met geen bede,
 Die hooger dan de maght, en boven reden ga,
 Belasten eenigh mensch, noch moeien tot zijn scha.
 1780 Ghy, vader, weet het wel, en d'omgelege dorpen
 En duinen, hoe ick 't oogh zoo vierigh had geworpen
 Op schoone Hageroos; hoe d'ongelezen tijt
 En twist my dit geluck misgunt hebbe en benijt.
 Zy blijve nietemin onschuldigh, onbesproken.
 1785 De min is keur, geen dwang. Het werde niet gewroken
 Aen iemant, die mijn woort ter quader trouwe hiel.
 'k Verzoeck alleen op u, indien het zoo geviel,
 Dat deze schoone bloem oock maeght quaem t'overlijden,
 (Zy leve na mijn doot) ghy woudt mijn grafsteê wijden
 1790 Met zulck een zuiver lijck, en onder eenen zerck
 Haer zincken in mijn graf, met dit gedicht, en merck:
 Hier sluimert Hageroos, by Adelaert gezoncken:
 Haer koudt gebeente kan zijn assche noch ontvoncken.

LANTSKROON.

Ick zweer, zoo dat gebeure, en hoe het voor gewis,
 1795 Een staetsi zal haer lijck, gelijckze waardigh is,
 Gebeuren, langs den wegh, bestroit met groene meien,
 En palm en lauwerier; ick zelf de baer geleien,
 En volgen hangends hoofts, en storten overluit
 Mijn' zegen over uwe en hare beenders uit.

VRERICK.

1800 Een ieder wil zijn gunst aen zulck een staetsi schencken;
 Geen huisman dan zijn vee in sloot of beke drencken;
 Geen koe zal haren mont eens zetten aen het gras;
 Dat treure, als of zijn groen verslenst verstorven was.
 Men zal uw' zerck rontom beplanten met cypressen,
 1805 En wenschen datze in 't graf uw minnevier magh lesschen.

1774. 1661: visch' — 1784. 1661: niet te min — 1803.
 1661: verslenst, —

ADELAERT.

Mijn vader, laet ick u omhelzen met een' kus.

LANTSKROON.

Mijn zoon, dat geene doot d'oprechte liefde blussch',
 Waarmede ick u, een wees, uit vaderlijk ontfarmen,
 Ontfing in mijnen schoot, en druckte met deze armen
 1810 Zoo hartelijk aen mijn hart, het welck benauwt, alree
 Dien wilden pijn gevoelt. O smert! o hartewee!

ADELAERT.

De Goden loonen u al 't goet, aen my bewezen;
 Schep moedt: rechtschapenheit behoort geen' pijn te
 vreezen.

VRERICK.

Dat ick u mede omarme, o roem van Leeuwendael!
 1815 Ga rustigh hene: sta zoo pal, gelijk een pael.
 Uw vromicheit zal doot, en boogh, en pijn vervaren.

ADELAERT.

Dat u de Goden lang tot nut der menschen sparen.
 Ontslame: laet ick my vernedren op mijn knien,
 En voor de lantkappel noch d'uiterste eere biên
 1820 De Godtheit, die my wacht ten offer, haer beschoren.
 O vader Pan, ben ick uit 's Woudtgodts stam geboren,
 En eerde ick altijd vroom de Godtheên van de jaght,
 Van acker, bosch, en vee, en wat men heiligh acht,
 Zoo laet u door mijn doot voor 't lest genadigh stillen:
 1825 Verbie zulck offeren, dit jaerlijcks menschespillen;
 Een bloetwet al te zwaer. Vermorwt u's volcks geklagh,
 Zoo geef dat Leeuwendael eens adem scheppen magh.
 Hier op neem 't offer aen, dat wy u heden schencken.

VRERICK.

't Gaet wel, de Godtheit schijnt u gunstigh toe te wencken.

ADELAERT.

1830 Nu entlijk ree gestaen voor 't outer van den boom.
 Waer blijft de Wildeman? ick wacht hem, dat hy koom'.

1816. 1661: vromigheit — 1823. 1661: bosch — 1826.
 1647 (J): uw's —

HAGEROOS. ADELAERT. VRERICK.
WILDEMAN.

Maer allereerst door my. De Wilde treff' mijn hart.
Dat uwent halve koen den strengen moortboogh tart,
Mijn lief, mijn Adelaert, omhels my eens voor 't leste:
1865 Uw trouw verplichte my: nu geef ick 't lijf ten beste,
En trede in uwe plaets. Wat toeft de Wildeman?
Geen schooner wit dan dit. Dat hy den moortboogh spann'
En aenlegge op mijn borst. Schiet toe, schiet toe, ghy rover.

ADELAERT.

Och Hageroos, mijn bloem, mijn troost, wat komt u over?
VRERICK.

1870 Wat razerny is dit? wat dolheit komt u aen?
Vertreck, ick ly het niet.

HAGEROOS.

Hoe kan ick schooner staen?
Zoo moet een lief haer lief beschutten, en beschermen.
Zoo sterfze, wel getroost en vrolijk, in liefs armen.

ADELAERT.

1875 Ghy sterven? neen gewis. Dat ghy uw leven spilt
Voor 't mijn, en uwe borst my diene voor een' schilt;
Ick ly het niet: vertreck, vertreck, mijn uitverkoren.
De Goden eischen my, ten zoen van hunnen toren.

HAGEROOS.

De Goden wraecken my, zoo 't offer hun mishaght.

VRERICK.

1880 Hier wort een jongeling vereischt, en geene maeght.

HAGEROOS.

Welaen, zoo laet een pijl dan twee gelieven paren,
En recht door mijne borst in 's minners boezem varen,
En hechten hart aen hart, en lijf aen lijf te hoop.
Zoo paren minnaers best: men leit geen' vaster knoop.

WILDEMAN.

1885 Dat gelt dan man en wijf: ick zweer het by den vader.

VRERICK.

Vertreck, mijn kint, hy schiet, hy schiet u bey te gader.

HAGEROOS.

Schiet toe, ghy Wildeman, schiet toe: schiet toe: geen noot.

Al wie uit liefde sterft, die sterft de zoetste doot.

ADELAERT.

Hou op, o Wildeman. o Hageroos, mijn leven.

HAGEROOS.

1890 Doorschiet mijn' boezem eerst.

WILDEMAN.

Ghy zult 'er beide kleven.

Ick ken noch maeght, noch knecht, wie achter staet,
of voor.

De boogh en pijl zijn blind. Dat kost, dat gaet'er door.

PAN.

Hou op, o Wildeman: gehoorzaam ons geboden:

1895 Ontspan den wilden boogh; nu mickt ghy naer ons hart.

Het huwlijck van een paer, geteelt uit Ackergoden,

Vereenigh' Leeuwendael, na zoo veel twist en smert.

VRERICK. LANTSKROON.

Gelooft zy vader Pan, bezorger van ons allen.

Hoe staet de Wildeman? de moedt begint te vallen:

1900 Hy treckt de schouders op, en schudt zijn hoofd, noch warm

Van toren. Hy bedaert, en schort met zijnen arm

En ocksel vast de knodts, en deist, niet zonder stenen.

Zoo druipt een suffer af, die tusschen zijne beenen

Den staert vast intreckt, als een dogh, hem veel te sterck,

1905 By d'ooren heeft geschudt, gebeten uit het perck.

LANTSKROON.

Gelooft zy vader Pan, bezorger van ons allen.

1892. 1661: staet — 1898. 1647 (J): allen, —

Men offre hem geen koe, noch kalf, maer heele stallen.
Hy toomt den Wildeman, verschoont het vrome bloet,
Uit 's Woudtgodts struik geteelt. O Leeuwendael, schep
moedt.

V R E R I C K.

- 1910 Maer zie dit vrolijk paer elckandere nu kussen,
En vryen, mont aen mont: wy hangen ondertusschen
Om d'uitspraeck van Godt Pan in twijfel. Hoe? wat is
Het hart van Pan? wie melt ons dees geheimenis?
Wat paer, uit Ackergoôn, en goddelijcken bloede,
1915 Vereenight Leeuwendael? naerdien men noit bevroedde
Waer Vredegunt belandde, of van een kint gelagh;
Het eenigh, daer de hoop van Duinrijeks stam op zagh.
'k Geloof Velleede zou 't Orakel niet ontvouwen.

K O M M E R Y N. V O L C K A E R T. V R E R I C K.
L A N T S K R O O N.

- Ick koom ter goeder tijt uit andere landouwen,
1920 Naerdien ick spreken hoor van onze Vredegunt.

V O L C K A E R T.

Wat zeghtghe, bestemoër?

K O M M E R Y N.

Met oorlof, Heemraet, kunt
Ghy my berichten of de vondeling magh leven?
Is Volckaert niet uw naem?

V O L C K A E R T.

- 1925 Het zy zoo: dat 's om 't even.
Wat leit u aen mijn' naem? men noemtme zoo van outs.

K O M M E R Y N.

My dunckt ick kende u eer, en ken u noch, Godt wond's.
Berichtme toch van 't kint, dat iemant in de heggen,
Op uwe hofstede, eer te vondeling liet leggen.

V R E R I C K.

- 1930 Hoe moeder? kent gy dat? en zijn gelegenheit,
Of schort het u in 't hoeft?

1927. 1661: ken u *ontbr.* —

KOMMERYN.

Geen mensch kan u bescheit
Van zijn geboortelot, en staet, en oudren geven
Als ick.

VRECKER.

1935 Hoe komtghe hier?

KOMMERYN.

Den Rijnstroom afgedreven,
Uit eenen hoeck, daer oock de tweedracht op de been,
De rust versteurt; en 's nachts my Vredegunst verscheen,
En riep: vertreck, eer u hier nieuwe ellenden drucken.
1940 Bezoeck ons out geweest, het zal u daer gelucken.
Hoe heeft my d'ouderdom verandert, en mijn buurt?

VOLCKAERT.

'k Vertrouw de hemel heeft haer herwaert aengestuurt.
Ick ken dit aengezicht: ick bidde u hoortze spreken.

LANTSKROON.

Heeft iemant van ons vleck erghlistigh dit besteken?
1945 Zie voor u, bestemoêr, en stel ons niet te leur
Met logentaël, of droom: ghy staet hier voor de deur
Der lantkappelle, en kunt de Godtheit niet bedriegen.

KOMMERYN.

Laet andren vry haer tong verhuuren om te liegen,
Te beuzelen by 't volck, dat gaerne wort gestreelt:
1950 't Is mijn gewoonte niet; hoe zeer ick ben misdeelt
Van 't avontuur, dat my, van have en man versteken,
Zoo lang heeft omgesolt in onbekende streken.

VRECKER.

Ghy geeft uw zeggen schijn van waerheit, en van reên:
Maer komt uw rede niet in alles overeen,
1955 Zoo wil het haperen: men zal uw woorden wegen.
Hoe is uw naem? Hoe is 't met uw fortuin gelegen?

KOMMERYN.

Mijn eigen rechte naem is Kommerijn, en stemt
Geheel met mijn fortuin. Ick ben hier niet zoo vreemt,

- Of wert'er opgevoedt, gewonnen, en geboren.
 1960 'k Heb bey mijn ouders vroegh, ocharm te vroeg! verloren.
 Het Leenwendaelsch krackeel stont my te bijster duur,
 Het koste goet en bloet, en leerde een weeuw hoe zuur
 Men aen zijn' nootdruft raeckt, daer luttel valt te winnen.
 Ick zworf in ballingschap rontom, en kloeck aen 'tspinnen,
 1965 Beholpme in eerbaerheit alleen, en onhertrouwt.

VRERICK.

Zy zworf vān deur tot deur, en komt hier arm en out,
 En brouwt, om wat genots, de waerheit met de leugen.
 Heught u van ons krackeel?

KOMMERYN.

- Wie kan dit beter heugen
 1970 Dan my, die 't eeuwigh smert, dat dit krackeel ontstack,
 Gelijck een vuile pest, en sloegh van dack in dack,
 Noch feller dan een brant, onmogelijk te blusschen?
 Men raekte hantgemeen: de vroomste schoot 'er tusschen,
 Die stercke Waerandier; (hy kreegh den naem van Helt
 1975 Niet ydel, noch vergeefs) en Duinrijk zocht gewelt
 Te schutten, aen zijn zijde, en misverstant te scheiden;
 Maer lieten 'er den hals, dat menighen beschreiden.
 D'oprechte Godelief verscheide op dit gerucht,
 En Lantskroon nam het kint: maer Duinrijcks weeuw
 bevrucht,
 1980 Ontvloot benaeuwt dien moort, en quam uit noot, in
 heggen
 En duin, van eene vrucht, een dochter, te geleggen.
 Ick vlughte aen hare zijde, en tuige u waerze bleef

VRERICK.

Hoe hietze?

KOMMERYN.

Vredegunt.

VRERICK.

- Dat Pan het u vergeef:
 1985 Getuightghe nu een zacck, wel twintigh jaar geleden?

KOMMERYN.

Ay Heerschap, steur u niet: dit heeft al meê zijn reden.

VOLCKAERT.

Zijt ghy met Vredegunt uit Leeuwendael gevlught?

KOMMERYN.

Zoo waerlijck helpme Pan. Ick berghde zelf haer vrucht,

1990 Toen zy in duin beviel, en storf met deze woorden:

O minnemoêr, de haet zal zoeken te vermoorden

Door lagen of vergift de hoop van Duinrijks struick,

Dit arm onnozel wicht; dies wil ick dat het duick',

En schuile twintigh jaer, bedeckt voor vrient en mage.

1995 Dit zwoer ick haer, en ley het kint in uwe hage

Te vondeling, heel vroegh, op eenen morgenstont.

VRERICK.

Ghy zorghde voor de vrucht, en niet voor Vrede-gont?

KOMMERYN.

Die storf: ick hebze in duin en onder 't zant begraven,

En vliedende den twist, verkoos een stille haven.

2000 Wat zou men doen? Ick schuwde ons lantplaegh, vol
gevaers,

gevaers,

En 't vleck, daer Koeman, och mijn man, gelijk een baers,

Gekerft wiert met een mes, van Vechter, die smoor-

droncken,

Hem neêrley, daer hy zat, zoo stil, en niet beschoncken.

Och Koeman, och, hoe dick heb ick een' man ontzeit,

2005 **Mijn schorteldoeken nat, mijn oogen uitgeschreit?**

Waer vont men oit een weeuw, zoo stil, en droef van harte,

Als uwe Kommerijn, vol kommer, en vol smerte?

LANTSKROON.

Maer wat verzekert ons van zulck een vondeling?

KOMMERYN.

De bloetroos op den arm, en Duinrijks merrekring,

2010 Die Vredegunt my schonck, om eeuwigh te bewaren:

Nu komt hy wel te pas.

VRERICK.

Laet zien dien ring.

1989. 1661: de vrucht, — 1991. 1661: ; de —

KOMMERYN.

Zeer garen.

VOLCKAERT.

Wat zienwe? Duinrijcks merck, een knijn in duin, een
knijn.

- 2015 Dit komt op waerheit uit: hier lieght geen valsche schijn:
't Verhael hangt hecht aen een: hier mangelt niet een
schakel.

VRERICK.

Nu kan ick Pan verstaen, en zie door zijn orakel
Den klaren dagh. Dit paer, uit Woudt-en Veegodts bloet,
Ontslaet ons Leeuwendael van jaerlijksche offerboet.

- 2020 Dees Maeght is 't hart van Pan, haer grootvaêr, en
behoeder.

LANTSKROON.

Koom herwaerts, dochter, koom, omhelsuw tweede moeder,
Omhels nu Kommerijn, en ondersteutze in noot.
Z'ontvouwt ons uw geboorte, en berghde u in haer' schoot.
Men hylicke Adelaert en Hageroos te gader.

- 2025 Ick stel my heden in, gelijk een Vredevader,
Op dat men haet en nijt, als in een graf, bedelf.
De Noordtzy blijf voortaan een VRYHEIT op zich zelf,
Zijn' Heemraet onderdaen. Dat Volckaert dat regeere
Ten beste van het volck, en twist en onheil keere.

- 2030 Malkandren nu omhelst, en tot een vrede pant
Gezegt, en begroet, verwelkomt, hant aen hant:
Dit paer geluck gewenscht, het bruiloftsliet gezongen,
En met een rondendans eens in den boght gesprongen,
Ter eeren van den Vrede, en onzen vader Pan,
2035 Die in verlegenheit zijn kinders redden kan,
Hen zegent, na den vloeck, en op der vromen bede,
Door lanttwist baent den wegh tot rust, en PAIS, en VREDE.

2014. 1661: Duinryck — 2018. 1647 (j), 1648: Woudt-
en-Veegodts — 2019. 1647 (J): offerbloet —

REY VAN LEEUWENDALERS.

't Is bruiloft in de weide:

't Is bruiloft op het lant.

2040

Nu danst om deze beide,

En huppelt hant aen hant,

Om Hageroos en Adelaert,

Door ongeveinsde min gepaert,

Door reine liefde en trouw vergaert.

2045

O zoete zachte bant.

De Zuidt- en Noordtzy paren

Zich in dit paer te hoop.

De tweedraght is vervaren:

Men leit een' vasten knoop.

2050

Men weet van lantkrackeel, noch nijt,

Van wederwaerdigheit, noch spijt:

Men zoent, omarmt, bemint en vrijt.

De Twist is op de loop.

Wy zien de huisliën blijde,

2055

En vrolijk, nu alree

Vol hoops van wederzijde

Krieoelen onder 't vee.

De Heemraet leit den Haet aen toom.

De koeien geven melck en room.

2060

Het is al boter tot den boôm.

Men zingt al PAIS en VRE.

PAIS EN VRE.

2046. 1647 (j), 1648: Zuidt-en-Noortzy — 2057. 1661:
krieoelen —

1661: Vignet (motto: 't End-Goet, Al Goet).

HERDESKOUT

TUSSCHEN

MELIBEUS EN TITYR.

MELIBEUS.

Ghy Tityr leght en duickt vast, uitgestreckt
In 't groen, zoo dicht van beuckenloof bedeckt,
En tureluurt op uwe pijp, gesnede
Van wanckel riet, een veltliet, wel te vrede:
5 Maer wy, ocharm, verlaten lant en zant,
En Vaders haert. Ghy mooght aen dezen kant
Uw Amaril, uw schoonste, in schaduwe eeren,
En bosch en galm uw minnewijzen leeren.

TITYR.

O Melibees, een Godt heeft my geredt,
10 En dus gerust in vaders erf gezet.
Ick zal hem oock mijn leven langk belijden
Voor mijnen Godt, en zijnen outer wijden
En sprengkelen met bloet van menigh lam,
Zoo zuiver als het uit mijn schaepskoy quam;
15 Naerdien hy my, gelijckghe ziet, mijn ossen
Dus weiden laet in beemden, en in bossen,
En spelen wat mijn hart begeert en lust.

MELIBEUS.

Waerachtigh ick beny u deze rust,
Dit leven niet, maer sta voor 't hooft geslagen,
20 Dewijl men 't lant rontom van krijgh hoort wagen.
O Tityr, zie hoe kommerlijck ick vast

- Mijn geitjes drijf, en nauwelix met last
 Dit arrem dier noch voortkrijgh, dus ongaeren,
 Vermits het korts in dichte hazelaren
 25 Twee jongen wierp, den zegen van mijn vee,
 En liet dat paer, ocharm, met hartewee
 Op eene rots, de bloote steenrots, stenen.
 Het heught my, och (had my het hoofd voorhenen
 Niet dwers gestaen) dat d'eickeboom al vroegh,
 30 Toen dondervlaegh op vlaegh de tacken sloegh,
 Ons menighmael deze ongelucken spelde;
 Een kraey in 't loof, ter slincke zy, dit melde.
 Maer evenwel, ay zeghme, Titermaet,
 Wat Godt is dit, daer ghy zoo rijk van praet?

TITYR.

- 35 O Melibeus, ick was zoo slecht voor dezen,
 En meende Rome al heel een stadt te wezen,
 Als Mantua, daer met zoo menigh boer
 Ick 't zoghlam dreef, en eer te merreect voer:
 Doch 'k hebbe daer (betrouwme dat) bevonden
 40 Hoe ick een jong geleeck by groote honden,
 Een' jongen bock gelijk zijn moeder schat,
 Het kleen zoo groot als 't groot: maer deze stadt
 Ziet alle steen zoo laegh beneen zich dalen,
 Als 't lijnen kruit by geen Cipres magh halen.

MELIBEUS.

- 45 Wat rede porde u naer die stadt te gaen?

TITYR.

- Mijn VRYHEID, my met kommer toegestaen,
 Toen my de baert, als sneeuw, wiert afgeschoren;
 Maer ick verkreeghze in 't ende, als mijn verkoren,
 Mijn Galaté my afsloegh; Amaril
 50 Alree de kroon in 't harte spande al stil:
 Want om recht uit en ongeveinst te zeggen,
 Zoo lang mijn zin op Galaté bleef leggen
 Verworf de hoop van Vryheit nergens steê.

Oock kreunde ick my niet eens met lant noch vee.
 55 En schoon mijn koy zoo menigh lam te slaghten
 Bestelde, en wy den kaes te merreect braghten,
 En persten voor dees steeluy, vreck van aert;
 Het was ons t'huis bykans geen' penning waert.

MELIBEUS.

O Amaril, bedruckte en bleecke vryster,
 60 Het gafme vreemt, waerom ghy toen zoo byster
 De Goden riept te hulpe, en voor wiens mont
 Ghy 't ooft, waer van uw hof geladen stont,
 Bespaerde, en liet verrotten op de boomen:
 Want Tityr was noch niet eens t'huis gekomen,
 65 En dit geboomte, en bogert, beeck, en bron
 Om Tityr riep, wat ieder roepen kon.

TITYR.

Wat zoude ick doen? Hoe kon ick in dees plecken
 Mijn' hals het juck der slavernye ontcrecken?
 En nergens vont ick zulck een wisse wijck,
 70 Een' Godt, zoo milt, en zoo genaderijck.
 O Melibees, daer heb ick, lang miszegent,
 Daer heb ick eerst dien Iongeling bejgent
 Om wien ghy mooght ons offer op 't altaer
 Wel twalefmael zien smoocken, jaer op jaer.
 75 Hier stont hy eerst mijn bede toe: ghy knapen,
 Gaet, sprack hy, weit uw ossen: hoedt uw schapen.
 Gaet hene, drijft uw stieren 's morgens vroegh,
 Gelijckghe plaght, en spantze voor den ploegh.

MELIBEUS.

Geluckigh zijt ghy in uwe oude dagen,
 80 Die in uw lant gezet wort, dat u dragen
 En voeden kan, al leit de weide en 't gras
 Hier tusschen klip en biesen en moerasch,
 Het draghtbre vee zal hier aen 't gras niet sterven,
 Geen nabuurs kudde en evel 't vee bederven.

68. 1647 (J): ontcrecken? — 72. 1661: den — bejgent, —
 83. 1661: draeghtbre —

- 85 Geluckigh is hy in zijn' ouden dagh,
 Die hier gerust in 't groen, zich zelve magh,
 [Aen eige beeck en koele bron gezeten]
 En al zijn leedt in schaduwe vergeten.
 De heining, en uw buurmans wilgeboom,
 90 Vol bloessems, hier van byen, zonder schroom,
 En dagelijks al brommende uitgezogen,
 Zal dickwils u met toegelokene oogen
 Al zacht in slaep betoveren. Hier zal
 De snoeier van 't geboomte, uit hol en dal,
 95 En onder rots en klip, u deuntjes zingen,
 Dat galm en klanck door lucht en wolck koom'
 dringen.

- De tortel op den ollem evenwel,
 De ringelduif, zoo heesch van keel, uw spel,
 Uw tijtverdrijf, zal midlerwijl vast morren,
 100 En bezigh zijn met draeien, en met korren.

TITYR.

- Het hart zal eer gaen vliegen hemelhoogh,
 De visch in 't lant gaen weiden op het droogh,
 De Persiaen en Duitschman, beide vreemden
 En ballingen, in veergelege beemden
 105 Den dorst verslaen; d'een aen den oever van
 Den Tiger; gene in 't wedt des Arars, dan
 Ick zulck een deught, en zijn gedachtenisse
 Uit mijn gemoedt, en mijn gedachten wisse.

MELIBEUS.

- En wy, ocharm, wy mogen henegaen,
 110 Daer Libye zijn' dorst niet kan verslaen;
 Een deel van ons ten Noorden, altijd droever;
 Een ander deel, daer langs den hoogen oever,
 Oäxes, die zoo vreeslijk drijft en woelt,
 Het vette klay van bey zijn kanten spoelt;
 115 Een ander deel naer 't krijtstrant, daer de Britten
 Zoo verre alleen van al de weerelt zitten.

- Och, zal ick wel mijn vaderlant en grens
 Na langen tijt eens weêrzien, naer mijn' wensch,
 En 't zodendack van mijn bekrompe hutte,
 120 Daer zulck een oegst, vol weelde, 't leven stutte?
 Zal een soldaet, een onverlaet, o schant!
 Bezitten dit gebouwde en nieuwe lant?
 Een vreemdeling baldadigh 't velt bezaeien,
 En zulck een' oegst met dolck en degen maeien?
 125 Bezie nu wat krackeel den burger brouwt;
 Voor wie hy zweet, en ackers eert, en bouwt.
 O Melibees, plant wijngert, ent vry peeren
 Voor 's krijghsmans mont: soldaten zijn nu heeren.
 Mijn geitjes, voort: mijn kudde, spoet u ras,
 130 Die voortijts plaght te groeien by dit gras.
 Ick, in een hol, gemackliĳck achterover,
 Zal u niet meer, van verre, kruit en lover
 Zien kabbelen en kaenwen, even graegh,
 En hangen op een steenklip, aen een haegh.
 135 Ick zal voortaeln u geene lietjes zingen.
 Ghy geitjes zult voortaeln niet henespringen
 En huppelen voor mijnen staf in 't groen,
 Daer klaverblaen en wilgeblaen u voen.

TITYR.

- Ghy moogt te nacht by ons wel blijven rusten.
 140 Wy hebben t'huis rijpe appels, zooze u lusten,
 De nieuwe vrucht, kastanje, en stremsel: oock
 Betreect de lucht daer ginder met een' roock
 Van dack tot dack. 't Gebergh verbergh de stralen
 Der zonne, en lengt zijn schaduwe in de dalen.

118. 1661: weêr zien naer — 129 1661: spoeit — 135.
 1661: gene —

U I T.

asch,
rutte?

aeien?

wt.

neeren.
s,

n.

usten.
sten,
oock
oock
e stralen
dalen.

t — 135.

1289

